غوره نثرونه

د

Ketabton.com

گل پاچا (الفت)

د لړم میاشت ۱۳۳۶هجري ش.کال

فهرست

سر ليك:	مخ:
دپردي خبري	۱
لاروی	۱_۲
ژوند	۲_۳
نوی نسل	۳
لوی او وړوکی	۳_۴
دشاعر تحفه	۴
خدمتګار	۵
عقل	۵_۶
پوهه او هوښياري	۷_۹
احمق څوک دی؟	۹_۱۱
نوی درس	۱۱_۱۲
دري کاله	۱۲_۱۳
قوي او ضعيف	۱۳_۱۴
ښه ګټه	۱۴_۱۵
داختر په ورځ	۱۵_۱۶
خاني لاړه	۱۶
يوازي	۱۷
فاتح	۱۷
لباس	۱۷_۲۰
خيرات	۲۰
دزيارت ډيوي	۲۱
دمزارلوحه	۲۱
لياقت	۲۱_۲۳
کوچنيان	۲۴
جګ برجونه	۲۵
حقيقت	۲۶_۲۷
لويه خدايه	۲۷
ماشومان	۲۷_۲۸
شعر او ادب	۲۸_۳۰
دادب راز	۳۰_۳۱
نوی کال	۳۱_۳۲

سر ليك:	مخ:
زما دلاس نيا لګيه!	۳۲_۳۳
دفکر پالونکی	۳۳
د ژوند نغمه	۳۴
نوی فکر	۳۴_۳۵
زوړ فکر	۳۶
ناداني او ناداري	۳۶_۳۷
سيند	۳۷_۳۸
عقيده	۳۸
عمل	۳۸
عبادت او دعا	۳۸_۳۹
بې زړه	۴۰
ملک او ملا	۴۰_۴۱
شاعر	۴۱
سبا	۴۱_۴۲
دپسرلي ګله!	۴۲_۴۳
درمې خاونده	۴۳_۴۴
بې ګناه بندي	۴۴_۴۵
نظر لالا	۴۵_۴۷
جبر او اختيار	۴۷_۴۹
دخان واده	۵۰
غم او خوشحالي	۵۰_۵۲
اخلاقي اساس	۵۲_۵۳
ښه او بد	۵۴
پخواني ډيوي	۵۴_۵۵
انتخاب	۵۶_۵۷
دعقل برخه په ژوندانه کې	۵۷_۵۸
حسابي خبري	۵۹
شعراوفلسفه	۵۹
ولاړې اوبه	۵۹_۶۱
ښه حاکم	۶۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

سرلیک

څه دپاسه شل کاله کیږي چه زه د څه لیکلو اوفکر کولو په رنځ اخته یم.
همدغه شغل زه له خپلو او پردیو نه بیل کړم او په ګوښه ځای کښې ئې له خلقونه لرې کښینولم ډیرې شپې ئې راباندې په ویښه تیرې کړې او ډیرې ورځې ئې له دوستانو او ملګرونه بیل وساتلم.
په دغه موده کښې ماله خپلو بچیو او دکاله خلقوسره ډیرلیږ وخندل او هرچاته بې مینې غوندې ښکاره شوم. کله له سبا نه تر ماښامه ځای په ځای کښیناستم چه د څه لیکلو په فکر کښې رانه مونځونه هم قضا شوه مګر هیڅ مې ونشو لیکلی.
کله به نیمه شپه لکه سودائي له خوبه راپاڅیدم او د اسمان ستورو ته به مې حیران حیران کتل. یووخت به مې څو کرښې ولیکلې بیابه مې هغه څیرې کړې. بل وخت به مې خپل څیرې کاغذونه راغونډ کړه او یوه کلمه به مې له بلې سره نښلوله.
ډیر ځله راته خپل فکر او خیال ډیرښه ښکاره شوی او کله کله مې خپلو لیکنو ته په ډیر حقارت کتلی دی‌ا وله ځا نه مې زړه تور شویدی.
ډیرې ورځې دکوراوکلي له خلقو نه پټ شوی یم او چیرته لرې د غره په لمن کښې په کومه هدیره کښې ناست یم یامې دسیند په غاړه یوازې ورځ تیره کړې او یوازیتوب مې ډیرلوی نعمت ګڼلی دی.
په دغسې مختلفو احوالو کښې مې کله شعر اوکله نثرلیکلی چه زما روحي اوفکري اغیزې پکښې څرګندی دي.
د دې کتاب پاڼې زما د ډیرې مودې د خاطراتو یوه برخه ده چه زماپه نظرکښې ادبي قیمت لري او زه ئې خپل غوره نثرونه ګڼم.
زماپه مقالو کښې ځینې نورې مقالی هم شته چه دلته ئې چاپول مناسب و مګر اوس لاس ته رانغلې او دا انتخاب نیمګړی غوندې شو.
داپاڼې چه تاسې لولئ په لیکلو کښې یې ډیر زیار ایستل شوی چه لوستونکو ته پوره نه معلومیږي.
لکه چه یو کور څو ځله جوړ او وران شي دا مضامین هم څو ځله یو راز او بل راز شویدي چه دترکیب او تالیف په لحاظ ئې مختلف صورتونه پیداکړی اوکیدی شی چه ځینې به ئې له اوسنی حاله ښه هم و.
د لیکلو فن ډیرې جګر خونۍ لري او ډیر ځله داسې کیږي چه یو لیکوال یوه شپه په ویښه سبا کړي اویوه جمله پیداکړي یایوه لیکه هم ونشي لیکلی.
د یوه خیال یا فکر پیداکول او بیائې په ښه ډول بیانول هغه ګران کاردی چه نورو ته ئې ګرانوالی او دروندوالی نه معلومیږي. په همدغه سبب یوه شاعر یا لیکوال ته نه ښائي چه د خپلو آثارو قیمت له چانه وغواړي یا ورته څه قیمت وټاکي.
زه هم په دغه ټکی یوه شوی یم اوله هیچانه پرې هیڅ نه غواړم.
ډیره ښه ده چه اوس د پخوا په شان نه یم او خپلو افکارو ته په هغه قیمت نه یم قایل لکه چه پخوا وم.
یو وخت ماپه ځان ډیره ښه عقیده درلوده او خپل فکر مې ډیر مبارک ګاڼه هغه وخت به چه ما هر څه ولیکل هغه به راته په یقین سر ه ډیر ښه ښکاریده او ډیره ښکلا به مې پکښې لیدله مګراوس هغه د یقین سرمایه په شک بدله شوه اوپخپل فکراو نظر راته بدګماني پیدا شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه به اوس ډېر خوښ یم که داپاڼې لکه دتمباکو پاڼې د چا د فکر صحت ته زیان ونه رسوي او څه زهر پکښی ګډ نه وي.
هرڅه چه وي او هر څنګه چه وي مګرله ماسره بده اراده نه ده موجوده اوپه بد نیت دغه کارنه کوم.
دا فکرونه ښه وي او که بد مګر د بیان او اظهار طرز ئې بد نه دی‌او د ښه نثر ښیګڼې پکښې شته که نور څه نه وي نو دعبارت په لحاظ داکتاب د یوه ادبي متن په حیث یوه ساده انشأ بللی شو چه له نوو لیکوالو او پښتو لوستونکو سره کومک کوي.
په دغه وخت کښې دغسې کتابونو ته ضرورت موجود دی او دغه ضرورت ماته هغه وخت پوره څرګند شو چه زه د حقوقو په پوهنځی او د ادبیاتو په پوهنځی کښې د پښتو استاذ شوم او دا دوه کاله د پښتو درس راپه غاړه شو.
پدې انشأ کښې که زه یو څه ښکلیتوب وینم هغه سادګي او آساني ده چه په لفظ او معنی کښې ئې ډېر لحاظ ساتل شویدی. او دا آسانی په ډېرو مشکلاتو لاس ته راغله.
پدې انشأکښې که د فکر اومعنی څه ښایست شته هغه په سادګۍ کښې پټ دی اوڅه ایغ نیغ حسن پکښې څوک نشي لیدی.
که دا نثر رواج ومومي او ځینې نوي لیکوال دغه سبک غوره کاندي مابه د خپل زیار او زحمت ډیرښه اجر موندلی وي او خوښ به یم چه دپښتو نثر ته مې یو څه خدمت وکړی شو.

ګل پاچا الفت د پښتو ټولنې رئیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

دپردې خبرې

ترڅو چې د ښځو مخونه پټ وي خبرې به هم په پرده کې وي ځکه چې په پښتوکې خبره هم مؤنثه ده.

يوازې خبره لاڅه چې ژبه، وينا، معنا، خطابه، مقاله هم د تانيث علامې لري.

هغه وينا چې ابتکاريه کې وي دادب پردې ته لا ډيرضرورت لري.

تاسې زما خبروته ګړ غوندې باريک شئ!

د ادب او سياست خبره ډيره باريکه ده.

زه په ډيره نرۍ او باريکه لار لاړم، خدای دې وکړي چې ډيرباريک بين خلک په دغه لار راشي اوپه ځير وګوري.

مااوښان نه دي بارکړي، زما قافله د مچيوده چې دګلونو له پاڼونه په هواځه راوړي او عسل جوړوي.

له دې قافلې سره دسبا ورمو خوشبويي بارکړيده چې څوک يې په سترګونه وينې مګر حساس دماغونه يې احساس کولی شي.

هو! زما کارله احساس سره دی، زما خريدار بايد ډيرحساس وي يا ډيرحساس شي.

لاروی

مونږد خپلوکورونوله څنګه په ډېره کې ناست وو.

له پاسه يولاروی راغی دونې ډډته يې ډډه ولګوله.

له ملانه يې ډوډۍ پرانيستله اوله څه شي سره يې په خوند خوند خوړله.

مونږ وږي تږي وو، هغه ځان موږکړاويخې اوبه يې وڅکلې.

مونږ روژه وو، هغه بوزه و، ځکه چې په مسافرو باندې روژې نشته.

لاروی وويل: ماته د خوړلو اجازه شته او تاسوته نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته خدای خواږه اواوبه رواکړیدی په تاسو یې ایسار کړیدی.

دا دخدای قانون دی، ددی قانون په رمزاو معنی پوهیدل په کاردی.

دخدای کارونه بې حکمته نه دي، تاسې ددغه عملی تعلیم په اصلی معنی ښه فکر وکړئ!

تاسې ولې وړي یاست اوزه موړیم.

زه په کاراو مقصدپسې روان یم اوتاسې ځای په ځای پراته یاست.

ستاسو حرکت لنډ دی، ځکه یې وړي کړئ!

تاسې دخدای قانون منلی دی مګر پوه شوي پرې نه یاست.

زه راوګرځیدم چې تاسې په دغه رازپوه کړم اوله لوږې نجات وموم‌ئ.

پاځیږئ، روان شئ اولږې ځای په نظرکې ونیسئ!

لوږه اوتنده په توقف اوسکون کې ده په حرکت کې نشته.

ژوند

دیوې چینې اوبه دي، څوک یې د زروپه جام کې څکې، څوک یې د خاورو په کنډولی کې.

هغه چې نه دا لرې نه هغه په لپه کې یې را اخلې.

په اوبوکې هېڅ فرق نشته فرق په لوښوکې دی.

دشاه اوګدافرق په لوښوکیږي.

داوبو په خوند هغه څوک ښه پوهیږي چې ډیر تږی وي.

هغه لاروی چې له بیدیانه ستړی ستومانه راځي اوتنده یې ډیره زیاته ده دااوبه ډیر خوند ورکوي.

هغه دهقان چې په سره غرمه کې یوې کوې اوخولې پرې راماتې دي دا اوبه دهغه لپاره ډېر لوی نعمت دی.

یوشپون چې له غره نه تږی راکوزیږي اوپه چینې باندې خوله ږدي د اوبو په خوند ډیر ښه پوهیږي.

یو بل سړی چې یخ سیوري ته په ارامه چوکۍ ناست دی، ښایسته سراحې یې له څنګه ایښې ده اوپه ښوګیلاسونوکې

اوبه څکې له اوبونه هغه خوند نه شي اخیستلی.

هو! ده د لارو یواوښپنو تنده نه ده لیدلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سره اوښکنده غرمه کې يې لو نه دی کړی ځکه هغه تلوسه په ده کې نشي پيداکيدای.

چاچې لوړه اوتنده نه ده ليدلی هغه د خوړو او اوبو پوره خوند هم نه دی ليدلی او دژوندپه کيف نه دی پوه شوی.

نوی نسل

له زمکې نه بخارپورته شو.

له بخار نه وريځ پيداشو.

له وريځې نه باران ووريده.

له بارانه د پسرلي ګلونه پيداشو.

له ګلونونه خوشبويي پيدا شوه.

وګورئ ! مور اولور يا پلار اوزوی څومره فرق لري؟

هغه تفاوت چې د باران اوګلونو يا د زمکې، او بوټو ترمنځ وينئ ديوه اوبل نسل تفاوت همدغومره دی.

که او لادونه ميندو غوندې وای، له غرونو څخه به لعلونه نه پيداکيده.

له دريابونو څخه به مرغلري نه راوتلې.

له آبشارنه به بريښنا نه راتله.

د ړندو اولادونه به ړانده ؤ.

له کڼو نه به کاڼه زيږيدل.

اوس پوه شوئ! چې نوی نسل او زوړ نسل يو رنګه نه وي.

که څوک خپل ځلمی زوی ته زړه بوږی به نکاح اخلي يا خپله پېغله لور اتيا کلن بوډاته ورکوي ښه نه کوي.

زړه تربيه اونوی نسل همدغسې وګڼئ.

لوی او وړوکی***

په شفتالوکې زړی دی په زړي کې ونه ولاړه ده.

دغنمو په وړوکې دانې شته په دانوکې همدغسې وړي شته.

په چرګه کې هګۍ ده په هګۍ کې چرګه ده.

دغه يوه دانه پندانه چې ګورې تېل اوپلته دواړه لري او په حقيقت کې بله ډيوه ده مګر ستا سترګې دغه رڼا نه ويني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته خبر نه يې چې په يوه دانه اوپه يوه خاځكې كې عالمونه پراته دي.
ته پخپله هم دغنم په دانه كې وېده وې بيا دې په يوه خاځكې اوبوكې لامبو وهله نن په لويه بيړۍ كې ناست يې او په لويودريابونو كې ګرځې.
څه شي چې ته وړوكى ګڼې هغه هم لوى دى يا هغه څه چې تاته لوى ښكاري هغه هم كوچنى او وړوكى دى.
ته ونه لويه ګڼې هغه په يوه زړي كې ده.
تاته زړى وړوكى معلومېږي په هغه كې غټه ونه ځاى شويده.
دغه غټه هندوانه چې ګورې كا ل ته نه پاتې كېږي اوعمر يې ډير لنډدى، دغه دهندوانې كوچني زړي تاته هر كا ل تازه هندوانې دركوي.
دزړي قيمت له هندوانې نه لږ نه دى.
كه زړى ورک شو هندوانه ورکيږي.
نو راشه هيڅ شى وړوكى اوكوچنى مه ګڼه ځكه چې دلته غټ اوكوچنى لوى او وړوكى نشته ټول برابر دي يوازې خداى لوى دى اوبس.
دنن ورځې ديموكراسي له همدغسې ژورې كتنې څخه پيداشوه اود ډيردقت نتيجه ده.

دشاعر تحفه

زه چې ورغلم هغه په كوټنۍ كن ناست ؤ، سريې په ګريوانه كې ښكته كړى ؤ، فكري عبادت يې كاوه.

كله چې هغه سر راپورته كړ اوپه ماېې نظر ولويده ما خپله تحفه يو د پړانګ پوستكى اويو غزنيچې پوستين د هغه په مخ كې كېښوده.

هغه ووېل: دايود ظالم پوټكى دى ځكه له پښو لاندې لويږي دابل دضعيفانو له پوستكونه جوړدى او په غاړې پورې تعلق نيسي.

دشاعر تحفه بايد همدغسې وي او همدغه معنى ولري.

دى بايد دا دوه منظرې همدغه رازوښئ اوخلک په دغه رمز ښه پوه كړي.

په دغو خبرو زه له خوبه راويښ شوم او په خوب كې د خپل خوب په تعبير پوهيدلى وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمتګار***

هلته يو ړوند بې لارې روان و. هغه په سمه لاره برابر کړ مګر ړوند پوه نشو چې زما رهبر څوک دی.

يو بل په خواږه خوب ويده ؤ، په خواکې يې يوه منګرى سر رااوچت کړ هغه په بېړه وواژه او ويده هماغسې ناخبره پاتې شو.

دشپې په مسجد کې ناروغه مسافر زګېروي کول هغه يې په خدمت کې شپه سبا کړه، مسافر سباوون خواته مړشو او خپل زړه سواندې خدمتګارېې ونه پېژانده. هغه په لاره روان و، يوه ماشوم ته يې يوموټې ميوه ورکړه، يوه تږى ته يې په بيديا کې اوبه ورکړې، له يوه وږى سره يې خپله ډوډۍ نيمه کړه مګر يوه هم ونه پېژانده چې دى څوک دی.

له دې لويې لارې نه هغه ډېر اغزي اوکاڼي لرې کړه مګر څوک چې سبا ته په دې لاره راځي دهغه له خدمت څخه ته خبرېږي اوهغه نه پېژني.

په رښتيا چې موږ خپل خدمتګاران نه پېژنو او باداران ډېرښه پېژنو.

عقل

ډېرلږ خلک دي چې کله کله يو نيم کار دعقل په خوښه کوي ، نور ټول کارونه دميني او محبت دپاره، دحسد او عنا د دپاره دحرس او هوس دپاره وي يا د کوم زورور په امراو دنادانۍ په فرمان اجرا کيږي . سره له دې چې دعقل برخه په ژوندانه کې ډېره لږه ده بياهم هرڅوک دعقل ستاينه کوي او دعقل دښمن هم عقل ښه ګڼي او بې عقلي نه خوښوي.
ښايي چې عقل په همدغه سبب دهرچا خوښ وي چې دچاپه کار کې کارنه لري او د زورورو خوى په کې نشته .
عقل زموږ تابع دى او زموږ زړه ته ګوري هغسې مشوره راکوي څکه يې ستايو او صفت يې کوو.
که عقل په موږ باندې حاکم واى او اقتدار يې درلوداى موږ به ترينه ډېرسرټکاوه او بدبه موګاڼه څکه چې تراوسه موږ له يوه حاکم نه هم زړه کې ډېر خوښ نه يو او ډېرښه حاکم هم ډير خلک له ځانه خوابدي کړي دي.
په رښتيا چې عقل غونډې بې ضرره شى نشته.
عقل هر کله زموږ خير اوګټه راښيي اوعقل دهمدغه شى نوم دى. که موږ دعقل يوه خبره هم ونه منو بيا هم عقل رانه نه ځي او بد راسره نه کوي. که موږ په ناکاره کار پسې په بده لاره روان شو عقل راسره ملګرى دى او څومره چې کېدى شي له خطرنه مو سا تي.
ډيرې غلا ګانې دعقل په مرسته کيږي که څه هم غلا ته په ښه نظرنه ګوري او غلا يې نه ده خوښه.
هغه شيطاني چلونه چې انسان کشف کړيدي او شيطان هم ورته حيران دى دساده ګانو او احمقانو کارنه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فریب او ټګي سره له دې چې سم او صحیح عقل ورته بدګوري بیاهم دهوښیارۍ بدعمله اولاد دی او دبدسړي له عقل څخه دغه راز بد اولاد پیداکیږي، همدغسې عقل یوه غله ته هم دتېښتې لاره نښيي هم یې دماړه کاله ته بیایي اوکه حاکم ونیوه دځان دخلاصولو چلونه هم ورښيي.

که سړی هرڅومره ګنهګار و عقل ورته دنجات لاره لټوي اوله همدردۍ نه لاس نه اخلي په رښتیا چې دومره مهربانه ملګری بل نشته .

هغه وخت چې څوک عقل له ځانه شړي اوپه عقل هجوم ووړي باده اوپیاله دی په لاس کې ورکوي اود مخه ورته لا یو داسې ځای پیداکاندي چې ډېر رسوانشي اومحتسب یې ګریوان ته لاس وانچوي.

دعقل خوی اوخصلت په هیڅا کې نشته په زړه کې حسداوعنادنلري لکه ماشوم مرور کیږي نه، ظلم اوناروایې نه ده خوښه مګرله ظالم سره دښمني هم نه کوي.

فسق او فجور ورته بدمعلومیږي خو د زاهد په شان له فاسق اوفاجر نه نه تښتي، هرچاته د خیر خواه په نظر ګوري اودانسان په مجبوریت ډېر ښه خبردی.

عقل په دې خبره ډېر زور اچولی دی چې انسان پخپلو کړوکې پوره آزادي اواختیار نلري اود مجبوریت جنبه یې ډېره غالبه ده.

هو! عقل داغواړي چې دانسان له ضعف او ناتوانۍ نه یوداسې قوي دلیل جوړ کړي چې دهغه بل جهان له ملامتۍ نه یې هم خلاص کاندي.

عقل په دې پوهیږي چې انسان دخپلو غرایزو اواحساساتو تابع دی او منطق هرکله د خپلو اغراضو دپاره استعمالوي.

دانسان له منطقي تعریف څخه هم دامعلومیږي چې دی اول حیوان اوبیا عاقل دی، یعني دده نطق اوعقل دحیوانیت تابع دی اوحیواني غرایزېکې داولیت حق لري.

دایومنلی حقیقت دی چې عقل زمونږ تابع دی مونږ دعقل تابع نه یو.

عقل زمونږ دپاره پیداشوی مونږ دعقل دپاره نه یوپیدا.

که مونږ په عقل باندې دلیونو او یا د ماشومانو کارکوو،کوي یې اوزمونږ له امرنه غاړه نه غړوي.

که زه اوته دوستان یو زما اوستا عقل هم دوستي کوي.

که مونږ غلیمان شو زمونږ عقلونه یوله بل سره دښمني کوي اوپه جګړه اخته کیږي.

ښه عقل هماغه دی چې دمینې اومحبت په غیرکې وده وکړي او دښو عواطفواو احساساتوپه لمن کې وروزل شي.

عقل داخلاقو تابع دی ، که اخلاق ښه و عقل هم ښه کیږي که اخلاق بدؤ ، عقل په بده لار روانیږي او بده لاره ښئي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهه او هوښیاري***

زه چې وړوکی وم اګرکه اوس هم لوی نه یم له هر چانه به مې اوریدل:

فلانی بې عقله دی په څه نه پوهیږي ، دعقل په پوله هم نه دی تېر شوی او ددوه خرو اوربشې نشي بیلولی. مګر یویو به چیرته داسې هم پیداکیده چې خلکو به ورته پوه او هوښیار ویلې زه همدغه وخت په دې خبره پوه شوم چې پوهان او هوښیاران په دنیاکې ډېر لږ دي اوناپوهان ډیرزیات دي. کله چې زه په سبق کښیناستم ماته یې وویل:

سبق ووایه چې پوه او هوښیار سړی درنه جوړشي.

داخبره په ماباندې ښه ولګیده اوپوه شوم چې پوهه او هوښیاري مې خوښه ده.

هغه وخت زه هوښیار نه وم مګر هوښیاري مې ښه ګڼله اونا پوهي راته بده ښکاریده. نه پوهیږم چې دغه تمیز ماله کومه کړی ؤ، اویو بې عقل څنګه پوهیدی شي چې عقل ښه دی او بې عقلي ښه نه ده، خو اوس پوه شوم چې ماشومانوته که څوک هر څه هر رنګه وښئي هماغسې یې ګڼي اوله ځانه څه فکر نشي کولی.

ماشومان لا پرېږده چې ډېرو خاوندان هم دغه شان دي اولوی سړي دیوه اوبل په خبرو تیروزي.

ما هغه وخت دملاصاحب سوکانوته دهمدې دپاره سرونیوه چې پوه او هوښیار شم.

هو! دپوهې اوهوښیارۍ ځای سراو دماغ و، مګر پوهه دملاصاحب په لاس کې وه اوله هرچاسره نه وه.

ماته هوښیاري ځکه ښه ښکارېده چې ډیره لږه وه او له لږو خلکوسره وه.

هرڅه چې لږ وي قیمت یې ډیر وي اوخلک یې ارماند کوي. هرڅوک هغه څه غواړي چې نه یې لري.

که زه پوه او هوښیاروای په پوهې او هوښیارۍ پسې به نه ګرزیدم.

ډیرخلک ډېرو شیانو ته دناپوهۍ په سبب هڅه کوي او ډېر کارونه له ناپوهۍ ولاړ یږي.

زه هم نه پوهیدم چې پوهه مې غوښتله.

هرڅه چې و، او هرڅنګه چې و،ما په لیک اولوست کې دانایي لټوله اوسبق مې وایه چې یوه ورځ مې د رحمان بابا په کتاب کې ولوستل:

دا دنیـــا پـــه احمقـــانو ده ودانـــه   دانانـــه کاپـــه دنیـــا بانـــدې غـــرض

مګر چې شاو خوامې ښه وکتل په رښتیا چې دکلي خان به ټوله ورځ په ډیره کې یخ سیوري ته پروت ؤ،او هیڅ به یې نه کول، دهقانانو اومزدورانو به په سره غرمه کې یوې، لوونه اوغوبلو نه کول، زحمت او خواري به ددوئ وه ګټه به دخان کورته راتله.

زه دغه وخت دعقل اوهوښیارۍ په کرامت اوبرکت نورهم پوه شوم اوباورمې راغی چې زمونږ په کلي کې یوازې خان صاحب هوښیار دی چې هیڅ نه کوي او نور ټول بې عقله اونا پوهه دي چې د دنیا کارونه کوي دده د پوهې اوهوښیارۍ یوبل دلیل هم له ماسره ؤ.

هغه داچې دی به په ژمي پیتاوي ته کښناسته اوپه اوړي کې یخ سیوري ته ، هغه نور به په سره اوړي کې سره لمرته ولاړو اوکاربه یې کاوه. مابه په جومات کې په زوره زوره ویل:

دادنیـــا پـــه احمقـــانوده ودانـــه   دانانـــه کاپـــه دنیاباندې غـــرض

خوشغوی په دې خبره نه پوهېدل او زما چیغې عبث وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېره موده وروسته زه له کلي کوره راووتم ښارته راغلم په دفتر کې مرزاشوم د مرزایانو له ځنګه کښیناستم په چپراسیانو به مې حکمونه کول او په هرکار پسې به مې لیږل.
دلته هم هماغه قانون جاري و اود رحمان بابا خبره راته دکاڼي کرښه ښکاره شوه.
چپراسیان به ټوله ورځ په سره ژمي اوپه واورو کې دایره په دایره ګرځېدل، مکتوبونه به یې رسول مونږ به په توده کوټه کې ناست وو مکتوبونه به مولیکل .
زمونږ مدیر صاحب به نور څه نه کول یوازې دسخط به یې کاوه یعنې زمونږ کاربه دده په نامه ختمېده، که د دسخط په ځای مهرلګول رواج وای داکار به هم کاتبانو کړی و. مګر نه پوهېږم چې مدیران ولې مهرونه نه جوړوي. که یو کاتب خپل کار دمدیر په نامه ختم کړي او دی پخپله دهغه مهرد مکتوب په اخرکې ولګوي داکار اخلاقاً ښه دی ځکه چې دایثار او فداکارۍ معنی لري، که څوک پردی کارپخپل نامه ختموي ښه نه معلومیږي.
له چپړاسیانو نه زمونږ کارلږ او اسانه ؤ، اوله مونږ نه دمدیر صاحب کارسپک و، رئیس صاحب چې عقل عالم ؤ هغه بېخي کارنه کاوه او کله کله به دېوه ساعت له مخې ریاست ته راغی ، ځینې ورځې خو به یې خپل مبارک نوم هم په کوم مکتوب یا د حاضرۍ په کتاب کې نه لیکه چې دکارنحوست دده په نامه پرېنووزي اوهوښیارۍ ته یې زیان و نه رسیږي.
زمونږ مکتوبونه ځینې داسې و، چې چپړاسي ته به مو ورکول چې په مدیریې امضاکړي ځینې به مونږ پخپله رئیس صاحب ته دامضاء لپاره وړل.
درئیس صاحب حضور ته چپراسي مکتوبونه نشو وړلی ځکه چې دادب تقاضا دا نه وه چې یو خوارچپړاسي په خواره جامه کې د یوه لوی سړي په حضور کې ودرېږي که څه هم دخدای حضور ته په لمانځه درېږي
هو! ددرباریه آدابو هرڅوک نه پوهېږي اودرباري پوهه له هرچاسره نشته هلته موقع شناسي له هرکارنه زیات قیمت لري او دنزاکت مراعات ډېر په کار دی.
په رمز اواشاره پوهېدل، مزاج پیژندل، دبل په خوښه خبرې کول، دبل په نظر هر څه لیدل ډېر لیاقت او مهارت غواړي.
هر څوک نشي کولی چې له ځانه به هېڅ فکر اوهېڅ عقیده نلري مګر د بل هر فکر او هره نظریه به دارسطوپه منطق ثابتوي.
پخپلو اورو باندې هرڅوک دبل پیټی وړلی شي مګر له زړه نه دنورو یابو جوړول اسانه کارنه دی.
تاسې درباریانو ته په عادي نظرمه ګورئ دومره باریک بین خلک بل چیرته نشته، ددوئ ډیر لږ کاردپوهې اوهوښیارۍ له برکته دنورو له ډېرو درنو کارونو نه دروند خېژي . د دوی مثقا ل او دنورو خروار برابر نه دی. که دنورو دفعالیت دوړې او ګردونه اسمان ته ورسیږي او دوی محض دچا دبوټونوګردپاک کړي ددوی د کار قېمت زیات دی اوله هغوی نه یې تنخواه ډېله ده.
دوی په جنګونو اوجګړوکې دسربازۍ میدان ته نه حاضرېږي. په فابریکو اوکار خانو کې کارونه نه کوي، لوړې ژورې نه اواروي، معدنونه نه سوري کوي، مګر ګټه یې له نورونه زیاته ده او په لوړ مقام کې ځای لري.
ددوی کار دومره باریک دی چې هرچاته نه معلومیږي مګر لیاقت یې معلوم دی او په هوښیارۍ کې یې څه شک او شبه نشته.
څومره چې پوهه اوهوښیاري زیاتیږي هغومره فعالیت اودکار ستوماني کیمږي، نه ګورئ چې ماشومان له لویواو درنو خلکو نه ډېر حرکت کوي داباشي ولاړدی او مزدوران تیرې چلوي.
مشران له ځایه نه ښوري اوکشران په مخکې منډې وهي که لرې نه ګورئ دخپل لاس ساعت ته وګورئ ثانیه ګردچې وړوکی دی څومره ژرګرځي دقیقه ګرد چې لوی دی ورو روان دی.
کوچنی موټرډېر ګرندی ځي او لویه لارۍ هغسې نشي تللی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس پوه شوئ چې لو يوالی او دروندوالی همدارنګه عقل او پوهه فعاليت کموي او منډې رامنډې د بې عقلو کاردی.
هوښياران کارنه کوي فکر کوي او چرت وهي نا پوهان جبل وهي اوغرونه سوري کوي.
ددنيا آبادي او وراني کار او فعاليت پورې تعلق لري او عقل يا هوښياري سړی ستومانی. او زحمت ته نه ورکوي.
يو مرزا هېڅکله په خپل کار کې ديوه جوالي غونډې ندی سترې شوی. (عقل نيست جان درعذاب) همدغه معنی لري
او رحمان بابا دهمدې له امله وايي چې دنيا په احمقانو ودانه ده او دانا د دنيا په کارڅه غرض نلري.
تاسې له هوښيارانو اوپوهانو ډېر کارمه غواړئ دوی پرېږدئ چې فکر وکړي او بې کاره بې زياره ګټه خپل کاله ته راوړي.
هوښياري او پوهه همدغه ده چې کارېې لږ او ګټه يې ډېره وي يا په بل عبارت هېڅ نه کوي او هرڅه دده وي.
دنورو له زياراو کار څخه ګټه اخيستل، بل غولول او ځانته ګټه اړول پوهه او هوښياري ده.
داد پوهې اوهوښيارۍ برکت دی چې ډېر لږ خلک يعنې هغه چې دنن ورځې په اصطلاح په اقليت کې دي اولږه کی ورته ويل کيږي دډېرو خلکو له سترتيااوستومانی. نه ډېره زياته استفاده کوي.
که تاسې دهروطن دناز اونعمت خاوندان اوشتمن وګورئ دوی ډېر لږ دي مګر ډېر زيات خلک ددوئ دګټې لپاره استعماليږي يعنې ددوی سمسوربڼ دنوروپه خولو وده کوي او ددوی راحت دنورو د زحمت نتيجه ده، داده هغه پوهه او هوښياري چې ماپه ليک اولوست کې لږوله اوزه يې له کاره وايستم.
هو! پوهه اوهوښياري سړی له کاره باسي، دکار خلک نوردي پوهان او هوښياران نه دي.
دخيرخلک هماغه دي چې نورو ته يې خير رسيږي، پوهان اوهوښياران ځانته خير رسوي اوخپل خيرلټوي.
دهمدې لامله وايي چې دجنت اکثره خلک ساده ګان دي او دنيا هم په ساده ګانو او احمقانو ودانه ده.

احمق څوك دی؟***

هغه چې د دنيا په سوداوزيان نه پوهيږي او دګټې په ځای تاوان کوي خلک ورته احمق، بې عقل اوساده وايي.
دا دريې نومونه لکه ديوه سړي مختلف عکسونه چې په بيلوبيلوکمرو او مختلفو احوالو کې ببلوعکاسانو اخيستي وي په عين اتفاق کې اختلاف هم لري اوپه يووالي کې يې يو څه ببلوالی معلوميږي.
که څوک کوم بې عقل سړی سپکوي احمق ورته وايي اوکه يې ستايي نوساده يې بولي . د وينا اوبيان سحر دالفاظوپه همدغسې فريب کې پټ دی.
په کتابونو کې راغلي دي چې پخوابه يې ټوقيانو ته احمقان ويلې او د دربارا حمقان به هغه کسان ووچې پخپلو خبرو به يې خلک خندول اوپه مجلس کې به يې خوشحالی پيداکوله.
داحمق اوساده يومثا ل ملانصرالدين دی چې په ظرافت اومسخره توب هم شهرت لري.
ددغه مرحوم د حماقت دليل دخلکو په نزد دادی چې ده به په يوه روپۍ څلورداني هګۍ واخستلې هغه به يې وخوټولې په رنګ به يې سرې اوشنې کړې بيابه يې دروپې پنځه داني خرڅولې يعنې دګټې په ځای به يې تاوان کاوه اوخپل ما ل به يې ار زانه خرڅاوه.
اوس چې څوک له چانه څه شی ارزانه وغواړي هغه وايي څه ملانصرالدين خونه يم.
دانوم اوس دومره عام شويدی چې که هرڅوک يوشی ګران واخلي او ارزانه يې خرڅ کړي خلک ورته ملانصرالدين وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږ په خوله وایوچې عقل بېل شی دی او د دنیا ما ل بېل شی دی، څوک به عقل لري ما ل به نلري، ځینو نوروسره به ما ل وي اوعقل به نه وي، مګر په عملي ډول دهر چاعقل اوبې عقلي ددنیا د ګټې او زیان له مخې معلومو او په حقیقت کې ګټې ته عقل وایو او تاوان بې عقلي یا حماقت بولو.

زمونږ په خیا ل او تصور کې دانشي راتلی چې ملانصرالدین به داکار ددې لپاره کاوه چې نرخ ارزانه کړي او خپل احسان په دغه تجارت کې پټ کړي چې خریدار یې په سخاوت هېڅ پوه نشي او کرامت حماقت وګڼل شي.

که زمونږ ګمان نېک اوبنه وای ملانصرالدین به مو د خیر اوفیض خاوند ګاڼه اودهغه په عقل پورې به مونه خندل.

هغه بل کا ل زمونږ په هیواد کې قحطي اوګراني وه، یوه لوی سوداګرله هرات نه ډېر غله کندهار ته راوړه او په خلکو یې دبازار له نرخه ارزانه خرڅه کړه یعنې ګټه یې ونکړه تاوان یې وکړ، داکار هېچا دهغه په بې عقلی حمل نکړ او په اخبارونو کې یې ډېره ستاینه وشوه.

هغه ته چا ملانصرالدین و نه ویلې. بلکه دخیر او برکت خاوند بې وباله.

یووخت زه یوه شتمن سړي کره مېلمه شوم د هغه په کا له کې هر څه پاخه شوه، مګر سکرک یې نه درلود، دکاله خاوند څو غلمینې ډوډۍ خپلو همسا یه ګانو ته ولېږلې او هماغومره سکرګان یې راوړه.

ماته دامعلومه شوه چې دوی هره ورځ دغه رازتجارت کوي او پخپل کاله کې جواري نه پخوي، داسوداماته خوارانو اوغریبانو لپاره سودمنه ښکارشوه او مرحوم ملا نصرالدین راپه یادشو.

زه داجرئت نه شم کولی چې دغه رازښه کار احمقانه وګڼم.

په کوم کاله کې چې هر څه ډېر وي دغومره لږ تاوان هېڅ تاثیر نلري.

بډایان له دغسې تظاهر نه یو مخصوص خوند اخلي چې مونږ هغه نه دی څکلی که دغه راز کار یو خوار او غریب وکړي حماقت دی مګر دبډایانو لپاره صفت دی.

عقل اوپوهه خوارانو او فقیرانو ته دا اجازه نه ورکوي چې ډوډۍ په جوارۍ باندې سرېه سر ورکړي اوخپل حماقت ښکاره کړي مګر بډایان په دغسې کارونو ښه ښکاري اوڅوک ورته ملانصرالدین نه وایې بلکه حاتم طایي یې بولي.

که خواران او غریبان له اسراف او تبذیر نه کرواخلي ډېره لویه ناپوهي او ناداني ده مګر بډایان په اسراف او تبذیر دجود او کرم خاوندان ګڼل کیږي.

دغه عقل چې دخوار او غریب رهبري کوي دبډایانو لپاره نه دی په کار.

هو! عقل امساده چې ګوډ او ضعیف انسان ورته اړدی.

هغه چې دقوت اوقدرت خاوند دی دغه دضعیفانو وسله ورته نه ښایي.

دعقل عینکې د کمزوري نظر بینا یې زیاتوي او دتېز نظر خاوندان یې کله کله د ډول او فیشن لپاره په سترګو کوي.

که څوک عقل او هوښیاري لټوي د خوارو او غریبو په کورکې دي ولټوي زورور اوبډایان له دغه شي نه بې نیازه دي.

تاسې یوه انسان یا یوه حیوان ته چې څه نه ویني ړوند ویلی شئ، مګر سیند او سیلاب ته ړوند ویل غلطه خبره ده که څه هم په نا اواره لاره روان وي او په سمه لاره نه درومي.

دا ځکه چې دغه پرزېدل او جګېدل هغه ته څه زیان نه رسوي اوبې سترګوهم ډېر ګړندی تللی شي.

که مونږ دخپل هېواد په خلکو کې فکر وکړو هغه کارونه چې ځینې زورور اوبډایان یې کوي، په عقل برابر نه دي که مونږ یې وکړو بدښکارو او ضرر وینو، ځکه موعقل مخه نیسي، مګر زورورو او دقوت خاوندانو ته زیان اوضرر نه رسوي ځکه یې عقل هم مخه نه نیسي اودغه دغریبانو ناصح دهغوی حضور ته لاره نلري.

د زورورو په مخکې عقل ګونګ وي او ډېر مزخرف معلومیږي. هرڅه چې بې ضرورته وي او احتیاج ورته نه وي بدښکاري او قیمت یې لږ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چيرې په انسان کې ډېره نيمګړتيا او کمزوري نه واى اوعقل ته يې احتياج نه درلوداى عقل اوپوهې به دغومره قدرنه درلوده.
اوس پوه شوئ؟ چې هر خوار او غريب سړى که ځان ته ځېلى يا پنې لړ غونډې ګرانې واخلي او دوه يادرې روپۍ پکې وغوليږي هرڅوک ورته احمق وايي، يو بډاى که په زر هاو روپۍ يوه شپه په قمار کې بايلي احمق نه دى، هغه چې د ورځې دشلو يا دير شو روپو په سګرټو اورلګوي ياد سينما او تياترپه تشه ننداره پيسې ورکوي څوک ورته احمق نه وايي مګرکه يو مزدور يوه ورځ کارونکړي او وزګاروګرزي احمق دى ځکه چې بيګاته په کور کې څه نلري او ورى پاته کيږي. يو بډاى په ګرنډي موټرکې ډير لرې ځاى ته په ښکار پسې ځي په لاره کې ډېر تيل مصرف شي دموټړ کمانۍ ماته شي اوټايرهم بچ کاندي مګر د ښکار برابري رانشي اوپس له دوه درې شپو پنځه يا شپږداني زرکې له ځان سره کاله ته راوړي چې دانه په سلوروپوهم نه پريوزي هغه ته څوک ملانصرالدين نه وايي ځکه چې ژونددغسې تفريح اوپام غلطولوته احتياج لري او دشوق او ذوق لپاره ما ل تاوانول نا پوهي نه ده.
کله چې يو بډاى يوه ښکلى نفيسه تابلو په ډيرو روپو اخلي يا ځينې انتيک او زاړه شيان د تش نمود لپاره په ډيرلوړ قيمت رانيسي هغه بل چې يوزوړقلمي کتاب چې ذوق او صنعت پکې خرڅ شوى په ګرانه بيه اخلي او دهماغه کتاب چاپي نسخې ډيرې ارزانه لاس ته راځي، ته ووايه چې دغه راز تاوانونه دڅه دپاره دي؟
که غرض معنوي استفاده وي هماغه معنى په چاپي کتاب کې هم شته.معلومه شوه چې ما ل تاوانول دنامه اوشهرت لپاره، دشوق او ذوق لپاره، دهوا اوهوس له پاره حماقت نه دى صنعت دى او ستاينه ئې کيږي مګر په دې شرط چې سړى خوارو فقير نه وي بډاى وي او ډيرې پيسې ولري.
اوس خوبه پوهيدلي ياست چې احمق څوک دى او موږ چاته احمق وايو؟

نوى درس***

چيرته مې دچاپه کوم کتاب کې ولوستل استاذ دخپل شاګردته دادرس ورکاوه:
له خدايه ډير خوښ اوسه! چې ته يې بې هنره پيداکړې اوتاته يې هغه استعداد درنکړچې يوه ورځ دخلکو لپاره لوبه بلا درنه جوړه شي ته پدې پوه شه چې خداى ته هماغه څوک ډير نږدې دى چې له ذوق او هنر نه ډير لرې وي.
هغه تنداو تيز فکر چې زما په برخه رسيدلى دى ماته په دنيا او آخرت کې زيان رسوي او زما اسايش خرابوي.
ډير فکر کول ډير بد مرض دى چې په ځوتنو پورې اختصاص لري که دامرض خپريدلى ډير ژربه يې دبشر نسل تباه کړى و.
زه پدې ښه پوه يم چې په ژورفکر اوعقل کې د روح تباهي ده.
ژور فکر دبشر لپاره طبيعي کارنه دى.
همدغه شى دى چې په سرې کې دعمل اقدام وژني.
هېڅوک هېڅ کارنشي کولى ترڅو چې څه قدرتنګ نظره او لنډ فکره نه وي تفکر دانسان لپاره ډيره لويه بدبختي ده.
هغه چې لږ فکر کوي يا هېڅ فکرنه کوي په دواړو جهانو کې کامياب دى، مګر دډير فکر اوعقل خاوندان هرچيرته اوهر کله له جسمي او روحي هلاکت سره مخامخ دي.
په رښتيا چې فکر اوعقل کې ډير خباثت پټ دى.
پوهه او فلسفه په حقيقت کې پرذهن باندې دشيطان استيلاده.
بشرپه اصل کې يواحمق حيوان دى او دده معنوي ترقي دده دفکرى اضطراب دپوچو آثارو نوم دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څوک چې دنبوغ او قريحې خاوندۍ دمعاشرت په دردنه خوري او د معاملې خاوندنه دی.
زه دفکر آزادي له هرڅه نه پورته ګڼم هرڅوک له ځانه خوابدی کوم مګر خپل ځان اوخپل وجدان خوشحاله ساتم.

دريې کاله***

يوکا ل موسم ډيرښه راغی، بارانونه وخت په وخت پخپله موقع وشوه چې نه له ضرورته زيات و او نه کم.
دزميندارو فصلونو ته هيڅ زيان ونه رسيده او للمه ډيره ښه راغله.
دهقانان ډير خوشحاله وو چې فصلونه ډير ښه دي اوکا ل ډير ښه راغلی دی.
کله چې درمندونه تيار شوه خلک په رښتيا دغلې په چلولو ستړي شوه اوپه کورونو کې د غلې ځای نه و.
په دغه کا ل په ملک ارزاني راغله او دغسې ارزاني چاپه خوب کې هم نه وه ليدلې دغلې خريدار لکه د انځرګل چاپه سترګونه ليده، زميندارو به تيل اومالګه په غنمو اخيسته، اوجنس به په جنس بدليده، دزميندارويه کور کې مړی نه و ويريې و، دوی دپاک خدای په دغې مهر بانۍ خوشحاله نه وو او د شکرپه ځای به يې شکايت کاوه، همدغه ناشکري وه چې بل کا ل هغسې رانغی اوغله بيخي ورکه شوه ځينو ويل چې تخم هم په لاس رانغی او خروار په چارک ولګيده.
په دغه کا ل پر وطن باندې قحطي اوګراني راغله هرڅوک به په غلې پسې لا لهانده اوسرګردانه ګرزيده او دچاپه کورکې دمړک لګۍ نه سپيره کيده.
زميندارران بيا خپه وو او ډير افسوسونه يې کول چې ګراني اوقيمتي ددې کا ل وای اوغله دپروسږ کا ل، مګر دا اجتماع محاله وه اودغه کا ل هم په افسوس او ارماندو تيرشو.
دريم کا ل له دواړو کلونو نه مخالف راغی يعنې دځينو زميندارو غله ډيره زياته وه او د ځينو کښت ته زيان او آپت ورسيده ځکه نرخونه جګ شوه مګر قحطي نه وه دچاغله چې ډيره وه او په ګران نرخ يې وپلورله هغه له ډيرې خوشحالۍ په جاموکې نه ځايده او چاچې د خرڅون غله نه درلوده په کا له يې دغم کانې وريدل.
زه دغه وخت په دې پوه شوم چې مونږ ټول نشو خوشحاليدلی اوپه داسې حا ل کې واقع يو چې که يو حوشحاليږي هغه بل به خپه کيږي يعنې دځينو خوشحالۍ دځينو نورو دخپګان نوم دی دهمدې لامله وايي چې يو مړنشي بل نه مړيږي.
ددنيا په بازار کې داسې سودنشته چې پلورونکی او پيرودونکی دواړه ګټه وکړي يعنې يو خپل ما ل ګران خرڅ کړي او هغه بل يې ارزانه واخلي، په کومه سوداکې چې سود اوزيان نه وي اوخريدار يا خرڅوونکی يوهم ونه غوليږي يوهم نشي خوشحالېدلی، که يوسړی خپل سل ګون نوټ په شلو پنځه ګونو بدل کړي په دغه تجارت کې خوشحالي اوخپګان نشته ځکه چې سوداو زيان پکې نشته که يوپه حساب کې وغوليږي دی به خپه شي او هغه بل ته به خوشحالي پيداشي اوس پوه شوئ مونږ په څه خوشحاليږو او په څه خپه کيږو؟
که ښه فکر وکړو آباد يوه ګټه دبل دتاوان نوم نه دی؟ زما يو ملګری دومره شته او جايداد لري چې جامه او ډوډۍ ډيرښه ورسيږي، کور لري، ځمکه لري، باغ لري، لنګه غو اورته ولاړه ده موټرشته او دهيچا پوروړی نه دی په بانک کې يې هم پيسې پرتې دي او له هرې خوا بيغمه معلوميږي مګر يوبل سړی له ده نه هرڅه ډيرلری او ځمکې، باغونه، کورونه، نغدې پيسې يې له ده زياتې دي، هغه خپه دی چې زه ولې دغه بل قدرته جايداد نه لرم دابل خوشحاله دی چې له هغه نه يې جايداد ډيردی.
زمونږ اکثره غمونه همدغه رازدي چې ديوه بل سړي له خوشحالۍ پيداشو يدي او ډيرې خوشحالۍ هم شته چې دنورو له خپګانه پيداکيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه یوڅپې په زړه جونګړه کې اوسي دغه بل چې په لوړه ماڼۍ کې استوګنه لري، دی د هغه جونګړه ویني ځکه خوشحاله دی هغه دده قصر ویني ځکه خپه دی که چیرې مونږ ټول په جونګړوکې اوسیدلی یا ټول په لوړو ماڼیو کې وای نه به جونګړه کې دغم کوډۍ وه نه به لوړه ماڼۍ دخوشحالۍ ځای و.

که حقیقت ته ځیر شو، یوکوډېدې نه دی خپه چې ولې ګوډدی بلکه پدې غمجن دی چې ولې نورده غوندې نه دي.

هغه چې پر آس باندې سپور دی او نورېې په مخکې منډې وهي داس په سپرلۍ دومره نه دی خوښ لکه چې دنورو له پلي توب څخه خونداخلي.

داوه زما ددرو کالو مطالعه چې ته یې په لږ ساعت کې مطالعه کوې، دغه لړه پوهه چې ته ورته په سر سري نظرګورې اوستا په نظرکې ډیره ساده ګې لري زما لپاره ډیره عمیقه فلسفه ده زه په ډیره موده کې دغه حقیقت ته رسیدلی یم. ته به په ګړندی ګاډي کې یوه ځای ته ډیر ژربې تکلیفه ورسیږې، مګر هغه څه چې په لاره کې یوپلې وینې ته یې پوره نشې لیدای ستا نظرپه دغه لاره ډېرژرعبور کوي اوکندې کیږې، داخوا هغه خوانه ګوري.

ستا سیرډیر ګړندی دی او په دغومره سرعت کې دقت اوتعمق نه ځایږي.

قوي او ضعیف***

ددنیا دود اودستور خو دادی چې زوروبه کمزوری وهي اوضعیف به دقوي له لاسه په عذاب وي، مګر په کورونو کې دمینې او محبت تقاضا بل رازده. هلته یوکوچنی ماشوم خپل مشر ورور په څپیړو وهي او هغه ورته خاندي یعنې له ټولونه کمزوری په ټولو زور وردی.

ماته دغه کورنی دود او دستورډیرښه ښکاري او له خدایه غواړم چې دارواج عام شي.

پدې پوهیږم چې په هرکاله کې همدغه حا ل دی او په هره کورنۍ کې کوچنیان په لویانو زورور او زړ ور دي.

ډکبر او ترسا په کاله کې هم دکوچنیانو زور چلیږي او جوړ دنا جوړه په مخکې منډې وهي مګر چې له کورونو نه دباندې وګورو نوبیا قوي پرضعیف مسلط دی. ددنیا طبیعي قانون همدغه دی چې غټان او لویان به په وړو او ببوزلو سوک او څپیړه پورته کوي او د قوت خاوند به هیڅ تحمل او حوصله نلري.

ددغه ظالمانه قانون دماتولو لپاره چې پاک خدای څه شی پیداکړ هغه مینه او عاطفه ده.

دمینې اومحبت په نړۍ کې ضعیف اوکوچنی دلوی او قوي ترڅپیړو لاندې نه دی، بلکې کوچنیان په لویانو حکومت کوي او د وړو پادشاهي ده.

مونږ ښځه عاجزه بولو، مګر مینې او محبت ډیر زورور او پیاوړي د دوی دخوښې او رضا تابع کړیدی.

څنګه چې په زړه زمانه کې دیوان دښاپیریو تابع وو اوس هم دقوت او قدرت خاوندان د دغه ضعیف او لطیف جنس په مقابل کې ډیر ضعیف معلومیږي.

که عشق او مینه په مینځ کې نه وي نو ددیو اوښاپیرۍ زور هیڅکله برابرنه دي او یو ماشوم هیڅ وخت دسپین ږیرو په ږیره لوبې نشي کولای او نه دمشرانو پراوړو سپریدلی شي.

یوه ورځ یوه ماشوم یو غټ سړی له لمنې ټینګ نیولی و، او کاله ته یې په زوره بیوه هغه خپله لمن دده له لاسه خلاصه نکړی شوه که څه هم دده زور او دهغه زور برابر نه و. دماشوم مینې او محبت دماشوم په پنجوکې دغه قوت ایښی و چې یو لوی سړی یې ځان پسې را ښکوده او هغه هم ځان نشو خلاصولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که زما فکر صحیح وي نو قوت او قدرت هماغه دپخوا زماني دیو ده او مینه هماغه ښاپیرۍ ده چې دیوان یې له فرمان لاندې و.
که دمیني او عاطفي ماشوم د هر څنګه لوی سړي ګریوان ته لاس واچوي یا یې لمن تینګه ونیسي څوک ترینه ځان نشي خلاصولی ځکه چې دا قوت په ټولو قوتونو زورور دی.
زه مینه او عاطفه د زور اوقوت په مقابل کې ځکه ماشومان بولم چې زور او قوت ډیر پخوا پیداشویدی او انساني عاطفه، انسانی رحم او شفقت وروسته پیداشوه، یعني هماغه شان چې فرعون له موسی نه دمخه دنیا ته راغی، حیواني غرایز هم له انساني عواطفونه ډیر پخواني دي او دعمر په لحاظ عواطفوته کوچنیان ویلی شو، مګر دي کوچنیانوته پاک خدای هغه قوت ورکړیدی چې فرعونان ترینه په خوب کې هم ویریږي او بدبد خوبونه ویني، که څوک په دنیا کې دصلح اوسلام غوښتونکی وي او غواړي چې دناروا او ظلم مخه ونیسي نویوه داسې اختراع په کارده چې دعشق اومیني له عنصرنه پکې کارواخیستل شي.
دا اختراع ددماغ کارنه دی دزړه کار دی او دزړه توجه ته ضرورت لري.
پدې باب کې ساینس او تخنیک ته رجوع نه ده په کار دا افتخار که هروخت دنیاته حاصلیږي نود شعر او ادب په لمن کې به وي او دزړونو مملکت کې به پیداشي.

ښه ګټه***

قصابې پرېږدئ له میږو او پسونو نه بل شان ګټه واخلئ!
دوریو له پوستکونه پوستینونه مه جوړوئ، له وړویې ښه توکې جوړ کړئ. که تاسې وړین کالي واغوندئ پوستین ته څه حاجت نشته.
هغه وخت چې انسان نه پوهېده دمیږو او وزو پوستکي یې اغوستل، کله چې انسانیت ترقي وکړه اوشپون درمې خاوند شو پشمینه پوشي رواج شوه او دزاهد خرقه له وړیو نه جوړه شوه.
د میږو او پسونو له غوښونه دغرولیوان اوپړانګان استفاده کوي اوشپانه ترینه پوازې پی او وری اخلي.
دوحشي او مدني انسان فرق همدغه دی چې هغه دونې ښاخ راما توي او میوه یې خوري، دي ترینه یوازې میوه ټولوي او ونې ته زیان نه رسوي.
دا ګټه ښه ګټه ده دانسان ګټه باید همدغه راز وي.
د ګټې ښه اوبده لاره پیژندل دانسان کاردی، ګټه په کار او زیارپاکیږي اوبې کاره ګټه ښه نه ده .
دګټې لاره چې هرڅومره اوږده وي هغومره ښه وي.
هغه کسان چې دنورو په تیارو درمندونو داړې غورځوي او دګټې لپاره یې لنډه لاره غوره کړېده لاسونه اوپښې یې د ترلودي.
تاسې کوښښ وکړئ چې ګټه له لرې ځایه راوړئ او دکار برخه پکې زیاته وي هغه چې د کلي په دکان کې سوداکوي او هغه چې له لرې ښاره سوداراوړي په متاع اوبها کې یې ډیر فرق موجود دی.
تاسې پخپلو باښو او بازانو د همسایه ګانو چرګوري مه نیسئ!
دهوامر غان او دغرونو زرکې اوسیسې ونیسئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له نږدې ډېرونو څخه ناپاکې اوبه مه راوړئ ؛ لرې لاړشئ له هغه سيند ياله هغې چينې نه رڼې اوپاکې او به راوړئ چې رنګ او خونديې ډېرښه دی.

دابنه ګټه نه ده چې يوه روپۍ په دوورو پو ورکړئ او خوشې په خوشې دګټې خاوندان شئ.

ګټه بايد په غير مستقيم ډول وي او کارپه کې ډېر دخل ولري.

په مستقيم ډول هيڅوک څره اوپارو دغلې په کندوانو کې نه اچوي مګر هغه غله چې له همدغه نا پاک جنس څخه دکار په وسيله پيداکيږي پاکه اوحلاله ده.

لنډه داچې بې کاره ګټه که په غلا وي که په سوال وي که په زور وي انسان ته نه ښايي او هغه ګټه چې په کار او زيار پيداکيږي ډېره ښه ګټه ده.

نوراشئ! چې کار وکړو او هرڅه په کار پيداکړو.

ښه کار او ښه عمل دخدای په دربار کې ډېر قدرلري او په مثقالونو خرڅيږي.

داختر په ورځ

داختر په ورځ ځينو کورونو ته لاړم چې دښايست اوښکلا پکې هېڅ نيمګړتيا نه وه او له ډېرې خيالو رې ناوې نه يې هم ډول او سينګار زيات معلوميده.

دکور په نقشه او هندسي شکل کې د جما ل مظاهر له ورامعلوم و، رنګ امېزي په ذوق او سليقه برابره وه.

دکور پردې ډېرې ښکلې وې.

قالينې، ميزونه چوکۍ او هر څه ډېر نفيس اوښکلي معلوميدل.

راز راز ميوې په بلوري لوښوکې ايښي وې اوبې له اشتها نه دبل شي نيستي نه وه.

دثروت او غناټولې کرشمې موجودې وې.

عيش او نعمت لکه د سيد محمود پا چا لتان له دغه کاله څخه نه وتل.

که ددنيا جنت ورته ووايم څه ډېره مبالغه به نه وي مګر دومره فرق ؤ ، چې ډېر وغټو ګنهګارو ته يې ورېيرته وو او ساده مسلمانان نشو ورتلی.

هلته ماته دافکر پيداشو چې موږ ولې هغو کورونو ته نه ورځو چې دغه رازشيان پکې نشته اويوازې همدردي او انساني عاطفه سرې ورولې.کله چې له دغه کاله په خير را ووتم نوفکر مې وکړ چې چاته ورشم او څوک ووينم؟ په دې کې يو فقير وطن دوست سترګو ته و دريده چې نس يې ورى مګر سترګې يې ډېرې مړې وې په کور کې هېڅ نه ومګر په زړه کې يې دوطن مينه او دخدمت ارزو ډېره زياته وه.

زه چې دهغه د روازې ته ورسېدم پنځه تنه نورهم په دروازه کې ودريدل، د کور خاوند د دروازې په ټکولو راووت اوله موږ سره يې په ډېره مينه روغبړو کړ، دهغه له وضع دا معلوميده چې له موږ سره پخپل کور کې کښينا ستو ته نه دی جوړ او غواړي چې خبره په ولاړو پښو خلاصه شي مګر زموږ زړه غوښتل چې څه شيبه ورسره کښېنو او د ده له حاله ځان ښه خبر کړو.

هغه له ناکامه موږ خپل کاله ته بوتلو، دکاله په مخکې يوه زړه چوکۍ او يو زوړ شکيدلی کټ پروت و، چې خاص دميلمنو لپاره و، اوبې له ميلمه څخه يې د يوه پوزي تحمل هم نه درلود موږ دوه درې تنه دکټ په بازوګانو کښيناستو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نور په خاورو کښینا ستل، څو دقیقې چې تیرې شوې هغه مونږ رخصت کړو او نوریې ونه غوښتل چې خپل اشنایان په سپیره ډاګ کښینوي.

پدې کاله کې داختر ورځ لکه د روژې ورځ داسې وه او په تمامه معنی دیو غریب سړي کورو، دده درویشانه ژوند او صبرو قناعت ماته ډیر معظم او محترم ښکار یده او له ځانه سره مې ویل هغه افتخار چې ددې کاله په برخه رسیدلی دی هغه بل کور ترینه محروم دی. هلته که غنا او ثروت خپل زیب و زینت ښیې دلته تقوی او پاکنفسي خپل شهامت ځرګندوي او قلندرانه استغنی سترګوته ودریږي.

دا هغه سړی دی چې دیوه ستر شرکت لویه سرمایه یې په لاس کې وه اوکله به یې دوه لوی ریاستونه په اختیار کې و. که چیرې ده نا جایزه استفاده کولی یایې جایزه استفاده هم پوره کړی وای نن به دغسې نه و او دده دکوټو فرش به دنیستی باد دومره ژرنه وای وړی، مګر ګورئ چې پدې سړي باندې زړه ونه سېزئ اوپه حقارت ورته هېڅکله ونه ګورئ. زه هم داحا ل ددې لپاره نه لیکم چې د چا توجه ورته جلب کړم ځکه چې دی دنیا ته په حقارت ګوري اوله ده سره دبې نیازۍ غرور ملګری دی.

دده په نظرکې خپله تقوی ډیره درنه معلومیږي.

دی ځانته په ډیر درانه نظر ګوري او نورو ته هم ډیر درون ښکاري.

موږ باید په هغه چا زړه وسیزو چې له ډیرما ل او دولت سره هم ځانته دغه حیثیت او شخصیت نشي پیداکولی یعنې په لوړ مقام کې خلکو ته ټیټ معلومیږي او په ډیر لوی کورکې هرچاته وړوکی په نظر ورځي هغه څوک چه غزة النفس لري او دخلکو په نظرکې د شخصیت خاوند دی په هغه زړه سوی نه دی په کار.

خرقه پوشو په خرقه کې دی موندلی هغه حظ چې په دنیا کې دنیا دارکا

خاني لاړه

په موټرکې سپاره وو، یو خانزاده غوندې سړی هم په موټر کې ناست ؤ، دتیروخت زړې قصې یې کولې.

هغه ویل: پخوا موټرونه نه و، مونږ به په اسونو سواره وو، نوکرانو به موږه مخکې منډې وهلې.

هغه وخت خان او غریب معلوم ؤ، خانزاده او د آب سړی پېژندل کیده عام او خاص یو رنګه نه ؤ.

اوس هرسړی په موټر کې سپریږي او نوکر د بادار له څنګه ناست وي.

چې موټرونه راغله اوغریبان پکې سپاره شوه، خاني لاړه او باداري بې رونقه شوه.

دخان قصه ډیره اوږده وه خو دمطلب ټکی داو، چې خاني لاړه ځکه چې خواران او غریبان په موټرو کې سپاره شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازې

ماشومان، ځوانان، سپين ږيري د پسرلي ميلې ته روان ؤ، زه هم له دوئ سره ولاړم او په ډيرو ګڼو خلکو کې ننوتم.
هلته دېښې دايښودو ځاى نه ؤ اوبى حسابه مخلوق راغونډ ؤ.
نه پوهيږم چاله مانه پوښتنه وکړه چې ته يوازې يې که څوک درسره شته!
ما وويل: زه يوازې يم.
همدغه وخت زه د يوازې په معنې پوه شوم او داراته معلومه شوه چې په ډيرو ګڼو خلکو کې هم سړى ځانته يوازې ويلى شي.

فاتح

سکندرله ډير قوت او ډيرو لښکروسره ښارته راغى، دښار له خلکو سره يې څو ځله زورور جنګونه وکړه.
له دواړو خواوو نه ډير خلک ووژل شوه. ډيرې وينې تويې شوې، ډيرې ککرى له ښو لاندې شوې، وروسته له ډيرو جګړو هغه دمړو په سرونو پښې کيښودې او دلوى فاتح په حيث ښارته ننوت.
دى ډير په قهرو، ده غوښتل چې ښار لوټ کړي او قتل عام جوړ کړي، مګر داکار ده ونشو کړى ځکه چې په ښار کې يوپېټ قوت موجود وچې ده ورسره مقابله نشوه کولاى.
دى چې ښارته ننوت په يوې ډيرې ښکلې پيغله يې سترګې ونښتې او په يوځل ليدويې زړه بايلود.
څوک چې بې زړه شي هغه بيا جنګ او جګړه نشي کولى، ځکه ده هم له خپل ټول قوت او قدرت سره ځان دغې پيغلې ته وسپاره.
دغه لوى فاتح چې دعشق او مينې په پنجوکې ګير شو ، بل راز شو او دخپلې معشوقې د خوښې لپاره يې دښار د خلکو خدمت ته ملا وتړله.
دغه وخت دامعلومه شوه چې دى فاتح نه و فاتح بل څوک ؤ.
دى په دې نه پوهيده چې په ډير زور اوقوت خپل ځان يوه قوت او قدرت ته سپارې چې له سلطان او شهنشاه نه دخلکو خدمتګار جوړوي.
په رښتيا چې دعشق مقام ته رسيدل هم څه اسانه کارنه دى او دښکلا په دربا رکې پادشاهي هم په تعظيم او احترام سر ټيټوي.
هلته محمود داياز تابع دى، او سکندر هم په يوه نظر بل راز کيږي او قهر وغضب خپل ځاى مينې او محبت ته پريږدي.

لباس

بدرنګه خياط ؤ، مګر کار يې ښايسته و او کالي يې ډيرښه ګنډل.
دفيشن خاوندانو خپلې دريشۍ په بل چانه جوړولې، هر چا به ويل چې فلانکى ډيرښه خياط دى، دده په شان لباس بل څوک نشي جوړولى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه هنر په دغه سړي کې ډیر غرور او تند خوی پیداکړی و. یعنې څومره چې دده ځیره سپی. وه هغو مره یې خوی هم سپی و مګر دغو دوو سپو دچامخه نشوه نیولی او دخلکو هجوم په ده باندې ورځ په ورځ زیاتیده ځکه چې صفت اوهنر په ده باندې دښه خیاط نوم اینبی ؤ.

که داسړی له دغې ناشولتې ځیرې اوخپل بدعادت سره ښه خیاط نه وای له ده نه به بدبخته انسان بل نه و، یا به دی هغه وخت دښه سلوک او ښه خوی خاوند و او سیرت به یې بل رازؤ، یعنی ښه خیاط به نه و ښه سړی به و ، مګر اوس د ده هنر او کما ل ښه خوی ته ضرورت نلري او د ده په بد خوی اوبده ځیره یې ډیره ښه پرده غوړولې ده ځکه هر چاته ښه ښکاري اوهرڅوک ورته په قدر او عزت ګوري.

فن اوصنعت ډیر ښکلې شاګردان دده لاس لاندې کړه او دډیرو ښکلو د قد او اندام اندازه اخلې.

زه دغه خیاط په دې حقیقت ډیرښه پوه کړم چې دانسان حقیقت په صنعت اوهنر پټیږي ځکه دغه سړی دخلکو په نظر کې محبوب دی اوهرڅوک یې دزړه ساتلو کوښښ کوي. هماغه شان چې یو بدرنګه مخ له ښایسته پلو لاندې پټ وي او دهر چانظر ځانته را کاږي دا خیاط هم دښه لباس په جوړولوکې پټ دی چې څوک یې حقیقت ته نه ګوري کار او لیاقت ته یې ګوري.

دښه لباس اغوستل خوبه ځای پریږده ، جوړول یې هم دغومره اثرلري چې بدښه کولی شي.

لباس په لومړی وخت کې دځان پټولولپاره جوړ شو چې پخوایې ښایست هم پټاوه او د ښکلا مخه یې نیوله خو وروسته پخپله دومره ښکلی شو چې دانسان اصلي او حقیقي ښایست یې له هرچا هیر کړاو دتاؤس د ښو کار ترینه واخیستل شوه.

دانسان لباسونه ډیر زیات اوخو رازه دي، چې ځینو ته مونږ دلباس په نظرنه ګورو هغه ښایست او ښکلیتوب چې دانسان په ځیره کې وینئ له یوه لباس نه زیات قیمت نلري که څه هم په ډېر جګ نرخ خرخیږي او له انسان نه یې قیمت ډیر لوړ شوی دی.

په دغه قیمتي لباس کې هم دانسان عیبونه پټ دي او ستا رالعیوب دا ښکلې پرده د ستر لپاره دانسان په معایبواچولې ده.

هغه چې مونږ ورته خوبان وایو او ډیر ښکلي په نظر راځي مونږ پرې زړونه بایلو اوعشق ور سره لرو مګر په دې نه پوهیږو چې څومره بد خویونه اونا کاره عادتونه په دغه ښکلیتوب کې پټ دي که داخوی اوعادات په بل چاکې وي ډېر بدورته ګورو مګر دلته دصورت ښایست دسیرت عیب پټ کړی او په همدغه وجه دلیلی' سپی دمجنون په نظرکې ښاغلی دی. دهمدې لامله دمعشوقو جفا له وفانه ښایسته ده او دښکلو ظلم اوستم دظالمانو ظلم غوندې بدرنګه نه دی.

مونږ علاوه په دغو ظاهري لباسونو معنوي لباسو نه هم ځانته پیداکړي دي چې یوله بله پکې ځان پټوو او په دغه وسیله حقیقت له پوهانو او هوښیارانو نه هم پټ ساتلی شو.

ددغه لباس نوم پوهه او هوښیاري ده چې د علم او معرفت په بامه یادیږي.

هغه چې زمونږ په نظر کې عالم فیلسوف یا ادیب او هنرمند معلومیږي دهغه عیبونه دعلم او پوهې دپردې لاندې پټ دي چې مونږ یې ښه نه وینو یایې ډیر ښه وینو اونقص راته کما ل معلومیږي.

څنګه چې فصاحت اوبلا غت کله حق ناحقه کوي او غلط صحیح ښیي دفصاحت او بلاغت خاوندان هم له ډیرو عیبونو سره زمونږ په نظر ښاغلي ښکاري او اصلي حقیقت یې رانه پټ دی.

هو! دجما ل اوکما ل خاوندان او دعلم اومعنی صاحبان د ډیرو ښکلو اوښایستو پردو ترشا پټ دي چې مونږ یې اصلي بڼه نه شو لیدلی.

دمنطق اوبیان خاوندان خپله بدي هم نیکي ښودلی شي اودبل نېکي بدرنګولی شي.

ددې عصر سحر او جادو په دغه ډول زمونږ په سترګو اونظر لوبې کوي.

ډېر وخت په کاردی چې انسان طلسم هم مات کړي او حقیقت ته ورسیږي یاله یوبل طلسم اوبل سحر سره مخامخ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږ اوس انسان نه وينو ياد انسان رنګ ا وصورت وينو ياپې په وينا اوخبرو کې ګورو که ډېر وړاندې لاړشو نو کاراو هنر يې ووينو.

دانسان حقيقت صورت نه دی، پوهه نه ده، فصاحت اوبلا غت نه دی، په کاراو صنعت کې هم دانسان فطرت او نفسي کيفيات ځوک نه شي ليدای.

داټول شيان دانساني حقيقت دپټولو اوبنه ښودلو رنګ رنګ لباسونه او حجابونه دي.

د انسان غرايز او خويونه دانسان اصلي حقيقت دی چې ډېرې پردې يې په مخ پرتې دي.

انسان پس له مرينې په قبر کې هم بې پردې نه شي اوسېدلی او چېرته چې دی نه ځان ويني اونه بل ويني بياهم بايد په کفن کې پټ وي ځکه چې د ده ټول عزت او حرمت په دې کې دی چې بې پردې نه شي او ځوک يې بې پردې ونه ويني.

هغه انسان چې په عبادت کې يې ريا پټه ده، په هوښياری کې يې شيطنت پټ دی او سخاوت يې هم ديوه داسې پټ تجارت نوم دی چې له ګمرکي محصولاتونه هم معافيت لري هغه تر قيامته له نورونه ځان پټولی شي.

دا ستر لکه د ښځو حجاب او حيا هغه شی نه دی چې دمدنيت او تجدد شما ل يې له مخه لرې کړي.

په دغه ستر ډير بې پردې خلک هم ډېر ټينګ دي.

چيرته چې دنن جامې ډېرې لنډې شوې دي اوخلک دصورت بربنډولو ډير هوس لري هلته هم دانسان سيرت اوحقيقت په ډيرو پردوکې پټ دی.

په انسان کې ځينې داسې ضعيفې جنبې شته چې له ډيرې حيانه خپل خاوند ته هم ځان پوره نه ښيي او انسان ورته له ډيره خجالته سم نه شي کتلی، همدغه سبب دی چې هر ځوک خپل ځينې شيان هيروي اوخپلو عيبونو ته داسې اصلاحي رنګونه ورکوي چې په خپل ځان يې ګمان بل رازشي اوخپل شعور هم وغولوي.

نن دانسان څېره تلويزون کې له ډېر لرې ځايه ښکاري مګر دانسان معنوي څېره او باطنی تصوير دومره پټ دی چې سړی په خپله خپل ځان پوره نه شي ليدای بلکه خپل عکس د نورو په نظرکې ويني، که چاته چابنه ويل هغه ځان ښه ګڼي او خوشحاليږي که خلکو ځوک بدوګاڼه له بدوخلکو سره په زندان کې لويږي که څه هم يوسف يا سقراط وي.

همدغه وجه ده چې له ډيرو خلکو نه دستا يو نکو په ستاينو دمتملقينو په منطق ځانونه ورکيږي اوخپل ځان بل شان ويني.

دهمدغې اغيزې په سبب اوس د ځينو رنځورانو علاج په خبرو کوي او ډاکټران ورته وايي چې ډېر ښه يې او هيڅ مرض درکې نشته يعنې دغه د دروغو شاهدي ناروغه هم ښه کولی شي او يوطبي علاج ګرځيدلی دی.

زه دا منم چې په دنياکې ښه او بدشته مګر دښو او بدو په پېژندلو کې دومره سودايي شوی يم چې دغه تميزرانه ورک غوندې دی.

کيدای شي چې مونږ ډيرو کسانو ته په دروغو ښه وواېو اوهغه ښه نه شي. يا ډير ښه بدګڼواو هغه بدشي، ځکه چې زمونږ ښه اوبد زمونږ دتصور اوتفکر نومونه دي نه دحقايقو، مونږ هغه چاته ښه وايو چې زمونږ په ذهن اونظر کې ښه وي نه داچې په خارج کې ښه وي يا يې حقيقت ښه وي.

مونږ ځوسوه او ځوزره کاله پخواهم دښو او بدو په نامه ځينې شيان له ځينو نه ښه ګڼل او اوس هم ښه اوبد يوراز نه ګڼو، ښايي چې بدښه و ګڼو او ښو ته بدووايو، اويه همدغسې تميزځان له بې تميزی نه وژغورو.

مونږ ظلم بدګڼو او عدالت خوښوو. مګر ځينې مظالم راته دعدالت په څير ښودل شويدي اوډېرو بدو خلکو راته ځانونه ښه ښکاره کړي دي، يعنې منطق او استدلال، ريا او تزوير شعر او ادب، عقل او فلسفي، عرف او عادت، سياست او تمدن کله له سمې لارې نه اړولي يو او زمونږ په شعور اواحساس يې هر راز لوبې کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داکار هر کله اوهر چېرته پوهانو او دهنر خاوندانو کړيدی احمقان اوساده ګان خدای له دغسې سترو ګناهونو نه ساتلي دي.
که مونږ د ښارونو او مدني دنيا نه په څنګ شو او ناپوهانو ته ورشو هغوی خپل ځانونه دومره نه دي پټ کړي.
دهغوی اغراض او مطالب دومره لوڅ دي لکه دمتمدنو خلکو مېرمنې.
هغوی دحقايقو په پټولوکې ډېره لږه برخه لري او ژبې يې له زړونو سره ډېر غدر او خيانت نه کوي.
هلته دوستی او دښمني، ګناه او تعدي، ظلم او رحم ځان بل رازنه ښيي.
ريا او ټګی دهغوئ کاله ته ډېره لاره نه لري.
هلته دصداقت ځای سياست نه دی نيولی.
هلته خلک ډېر لباسي خلک نه دي او په ډېر ساده لباس کې ژوند کوي.

خيرات ***

ډېر غټ سړی مړ وو او په بدرګه کې يې ډېر پسونه، غوايان او چرګان حلال شوه.
داخيرات ډېر لوی او زورور خيرات و، چې دشاهانه ميلمستيا رنګ يې درلود.
دخيرات دانتظام لپاره ډېرخلک مقرر وو، او ډېرو ښو اشپزانو پخلی کاوه دخدای درضا لپاره راز راز نعمتونه او هر رنګ طعامونه تيار شوه. خلک لکه مېلمانه په ټکټونو راوبلل شوه او دهر چا ځای معلوم و. هغه چې په ګرنديو ګاډو کې راغلل دننه قصر ته ننوتل.
دخانانو او ملکانو لپاره بېل ځای و. مامورين او ميرزايان ګوښې ناست ؤ.
دسوداګرو او زميندارو لپاره بل ځای جوړ شوی و.
هرچاته دهغه په اندازه برابره ډوډۍ راتله .
دهر چا درجه اومرتبه معلومه وه.
دعامووګړو لپاره غټې وريجې وې او له معتبرونه بېل ناست وو.
ځينې خواران او فقيران که څه هم وړې پاته شوه او چا هلته پرې نښودل، مګر دآب او عزت خلک په ډېر ښه شان عذر شوه او دزوررو قدر او عزت پوره وشو.
ددې خيرات قصې ترډېره وخته کېدلې!او هرچا به ويل چې ډېر زورور خيرات وو، ډېرې پيسې پکې ولګېدې.
هلته يو ړوند اويوشل ناست ؤ ، هغوی وويل: افسوس چې زمونږ برخه پکې نه وه او مونږ هلته چاپرې نښودو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دزیارت ډیوې

دجمعې مبارکه شپه وه، خلک زیارت ته راتلل او شمع به یې بلولې، ځینو به په خاور ینو ډیوو کې تېل اچول او ډیوې یې لګولې، په زیارت کې ډېرې ډیوې روښانه شوې او خلک بېرته خپلو کورونو ته لاړل.
هلته هېڅوک پاته نه شو ه او ډیوې ټولې دزیارت په اروا بلې وې ، زه چې کور او کلي ته راغلم په کلي کې دغریبانو کورونه تیاره وو، هغوی تېل نه درلوده ، ځکه په تورتم کې ناست وو.
څوک چې په ثواب پسې ګرځېده ټولو د زیارت ډیوې ولګولې او دخوارانو غریبانو له حاله نا خبره ؤ. هو! دغریبانو په کورونو کې تیاره وه ځکه چانه لیدل.
په دوئ باندې یوازې دخدای نظر و اوبس.
ددوئ ډیوې دې خدای ولګوي مونږ به د زیارت ډیوې بلوو.

دمزارلوحه

کورپه کوراو کلي په کلي به ګرځېدمه او دخدای په نامه به مې څه غوښتل چا به یو موټی نا پاکه غله راکړه او چابه سوې ډوډۍ راکوله.
ډېرو کورونو به جواب راکاوه او ځینو به په دروازوکې هم نه پرېښودم.
څو ورځې دیوه اوبل له درګاه نه ورۍ او بېنوا راغلم.
هېچا هېڅ رانکړه. له ټولو خلکونه مې زړه بدشو، دنیا ته مې په کرکه وکتل خدای ته مې رجوع وکړه اوپه دغې کوټنۍ (قبر) کې پرېوتم.
هغه چې زه به یې په دروازه کې چانه پرېښودم اوس ماته لاس په نامه ولاړوي له مانه څه غواړي.
زما په نامه زما کوټنۍ ته هرڅه راوړي او دخدای په نامه خوارانو او غریبانو ته سوې مړۍ هم نه ورکوي.

لیاقت

یوه ویل: دغه مدېر د وزارت لیاقت لري او هغه وزیر بې لیاقته لوړ مقام ته ختلی دی.
زما ملګری په دې خبره هماغومره خوشحاله شو لکه زه چې خپه شوم.
ما ویل لیاقت باید دومره بې قدره نه شي.
هغه ویل دیو مملکت دترقۍ او لوړ تیا لوی دلیل همدغه دی چې لیاقت پکې ډېر قیمت ونه لري، چېرته چې علم اوپوهه ډېره ترقي وکړي هلته بیا ډاکټران او پوهان ځان ته کاراو دوډۍ نه شي پیداکولی او دلوړو شهادتنا مو خاوندان یا وزګار ګرځي یا چېرته ټېپر او ګازرې خرڅوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مترقي هېوادونوکې یو پلیس او ډریور هم لوړ تعلیم لري او یو دهقان دکرهڼې په کار کې زموږ له رئیس زراعت نه ډېر پوه معلومېږي، دلته چې لیاقت ډېر لږ دی او له لږو خلکوسره دی، نو یو سړی په لږ غونډې پوهه خدای نظر خان شي او لوړ مقام ته وخېژي، زه په دې ارماند یم چې زموږ هېواد کې هم لیاقت ډېر ارزانه شي اوله خارج نه یوه عالي شهادتنامه راوړل څه ډېر قیمت ونه لري.

زه به هغه وخت ډېر خوښ یم چې یوسړی د وزارت لیاقت ولري او په ډېره ټیټه رتبه کار وکړي.

زما ملګري د خبر وپه چل ډېر ښه پوهېده او دبل خوله کې یې خبره وچوله، ماته دڅه ویلو موقع ډېره لږه پیداکیده، هغه ته ما ایله همدغومره وویل:

زه پدې نه یم خوابدی چې یو مدیر د وزارت لیاقت لري او وزیرنه دی ځکه چې وزارتونه هر چیرته لږدي او لایق کسان باید په هرځای کې دومره ډېروي چې هریوه ته مدیریت هم ونه رسیږي مګر دابله خبره که رښتیا وي چې یوسړی بې لیاقت لوړ مقام ته ختلی دی په ډیرې خوابدی ارزي او دلیاقت په دغسې بې پتې په سرو سترګو ژړل په کاردی، که چیرې ددنیا ټول کارونه دلایقو خلکو په لاس کې وي اوځینې لایق او وړکسان وزګارپاته شي یادهقاني وکړي څه بده خبره نه ده.

هغه ویل زه نه پوهیږم چې ته لیاقت څه ته وایې ځکه چې سیاسي او اداري لیاقت لکه د بوډۍ تا ل مختلف رنګونه لري او یوهوایې نمایش ورته ویلی شو.

دالیاقت لکه علمي اوفني لیاقت یوټاکلی اومعین شکل نلري چې هروخت او هرکله هرچاته یوشان ښکاره شي او ټول ورته په یوه نظر وګوري.

ته دا ومنه چې علمي او فني لیاقت،سیاسي او اداري لیاقت، اخلاقي او روحي لیاقت یوله بله فرق لري او دغه ټول لیاقتونه په یوه سړي کې ډېر لږ جمع کیږي.

دا ښه کارنه دی چې موږ له هرسیاسي او اداري شخص نه داخلاقي لوړ تیا انتظار ولرو یاترینه علمي اوفني لیاقت وغواړو.

دیوه سیاستمدار او اداره چې سړي لیاقت دادی چې خلکو ته ځان اوجهان په بل راز وښیي اوڅه چې ځانته رواګڼي د نورو دپاره یې ناروا وګڼي، یعنې په خپله هره شپه قمار ووهي او نورو جوارګروته سزا ورکړي، دی د بزم په مجلس کې هرڅه وکړي، اوپه نورو باندې ټینګ ټکور ودروي.

پخپله نه انجینروي او نه مهندس، مګر علمي اوفني کسانوته لازمه هدایات ورکړي اوپه کارېې واچوي ، ده په کوم مکتب یامدرسه کې څه نه وي لوستی مګر دښوو نځیو امتحانونه واخلي او ښوونکوته دعلم اومعارف په باب ګټورې وینا وې وکړي.

ده ویل ما دخپل ماموریت په وخت کې خپل لوی لوی آمران ولیدل چې دمطبوعاتي چارو په باب یې ماته هدایتونه راکول مګر دغه کلمه یې (مطبوعاطي) لیکله، داخترنوبه ورځ به یې پخپلو رسمي نطقونو کې دعدالت ګستر په ځای رعیت ګستر ویلې. ښه مې په یاد دې چې یوه ورځ چا د ده دپاره میلمستیا کړې وه چې هر څه ډېر زیات ومګر دکیفیت په لحاظ یې خوندنه و، هلته یوه مدیر وویل دامیلمستیا د کمیت په لحاظ دستاینې وړده مګر دکیفیت په لحاظ یې مزه نشته.

زموږ امرچې ډیرلوی کاردار و مګر دکم اوکیف په معنی ښه نه پوهیده هغه ته وویل چې: (کمیت نګو کثرت بګو) زه دغه وخت پدې پوه شوم چې اداري اوسیاسي اشخاص علم ته ډېر احتیاج نلري، دوئ پخپل قوت لوړ مقام ته رسیدلی شي او پوهه دلاس لاندې خلکو دپاره ډېره په کار ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته دامعلومه شوه چې علم عادي لياقت دی او قوت دفوق العاده لياقت نوم دی، په فوق العاده لياقتونو کې ځينې هغه لياقتونه هم داخل دي چې هرڅوک يې نشي ليدی اوبلا تشبه له سحر اوساحرۍ سره شباهت لري چې زرنګي، چا لاکي خو دنما يي اوعوام فريبي ورته ويل کيږي اود چانس اوتصادف برخه پکې زياته ده.

کوم قوت اوقدرت چې داداري اوسياسي کسانو په برخه رسيدلی دی هغه د يوه روحي تاثيرپه وجه دفوق العاده لياقت رنګ پيداکوي اودجلال او عظمت په رڼا کې ډير معمولي لياقتونه فوق العاده معلوميږي.

که ښه فکر وکړو او وبه غوليږو نولياقت اوکفايت د زور اوقوت دوهم نوم دی اوعلمي يا فني لياقت په هر وخت او په هرځای کې دقوت اوقدرت تابع دی.

افلاطون او ارسطوکه په هرځای کې وي دسکندر لاس لاندې به وي اوسقراط به په زندان کې دزهرو کنډول په سرا ړوی.

هغه کسان چې اوس په مدني دنياکې دديموکراسۍ په اساس دآرا' په کثرت لوړ مقامونه نيسي هغه په علمي لحاظ لوړخلک نه وي بلکې له ځينو نورونه يې لياقت ښکته وي په اخلاقي لحاظ هم دوئ په نوروڅه تفوق نلري مګرپه يوه ساحرانه قوت له خپلو حريفانونه ميدان وړي او په ځينو پټو وسايلو ياغولونکوشيانو عمومي توجه ځانته راګرزوي.

داد منلو خبره ده چې ځان دخلکو په سترګو کې ښه ښودل اولوړ مقام ته رسيدل ډير ځله دخلکو دغولولو اوځان بل راز ښودلو نتيجه وي او ډير لږ کسان دي چې ديوه حقيقي لياقت په مرسته يوه عالي مقام ته رسيږي او په اخلاقي فضايلو په عالم کې محبوبيت پيداکوي.

يوا جتماعي عالم دخپل علمي تحقيق په رڼا کې وايي:

هغه څوک چې په رښتيا له ټولو اجتماعي عيبونو يعنې له خود پرستۍ له تعصب، له خطا کارۍ اوله ريا او دروغونه خلاص وي له اجتماع سره به هيڅکله موافقت ونشي کړی اوهر ګوره به انزو اختيار کړي.

که دغه خبره رښتيا وګڼو نو هغه لياقت چې خلک يې خوښوي اوپه خلکو اغيزه لري بله قيافه پيداکوي اوداسې مثا ل لري لکه چې يو بدرنګه مخ په ډول اوسينګارښايسته وښودل شي.

همدغه سبب دی چې ځينې بدرنګه مخونه خلکو ته ښه ښکاره کيږي اوځينې ښايسته مخونه چې دحيا اوعفت په پرده کې پټ دي دچاتوجه نه جلبوي.

لياقت کله لکه يو لوړ برج له ډير لرې ځايه نظر جلبوي مګر هيڅ پکې نه وي او بې له نموده نور څه نلري.

کله لکه ورانه کنډواله ګنجونه پکې وي او څوک يې نه ويني.

مادغه راز ډير مختلف اومتضاد لياقتونه ليدلي دي او پوهيږم چې هرلياقت ښاغلی نه دی.

ډيرخلک داهم لياقت بولي چې سرې قلبه روپۍ په بازارکې وچلوي اوپه يوه روپۍ ددوو روپو ما ل واخلي، ځکه په لياقت باندې ډيره ښه عقيده نلرم او ډير ځله راته دغه متاع لکه دغلا ما ل که هر څومره قيمتي وي ارزانه او بې قيمته معلوميږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچنیان***

زه نه پوهیږم چې مونږ ولې کوچنیانو ته په کوچني نظر ګورو، یعنې ولې ځانونه لوی ګڼو او دوی کوچني بولو؟ ښایي چې په دې خبره زه ساده غوندې ښکاره شم او زما دغه خبره د کوچنیانو خبره وي، مګر څه وکړم ؟ زه په رښتیا تراوسه ښه نه یم پوه شوی، چې لوی څوک دی او کوچنی څوک دی؟ ځینې کسان چې دلویوالي دعواکوي او ځانونه لوی ګڼي ماته کوچني او واړه په نظرراځي.

ښایي چې ددې سبب همداوي چې زه په خپله کوچنی یم.

دیو کوچني ماشوم ځمکه اواسمان هم ډیر لوی نه وي او لمر او سپوږمۍ ورته یو ټیکلی ښکاره کیږي، ددنیا لکونه او کروړونه هم دماشومانوپه نظرکې له څوشلونه زیات نه دي او هرڅه کم په نظر ورځي. پاته شوه دابله خبره چې کوچنیان زما په نظرکې خدای ولې لوی کړي دي او زه څله هغه چاته په لویوالی قایل یم چې نوروته واړه معلومیږي. دا هم بې دلیله نه ده زه په ماشومانو کې ځینې داسې لوی خویونه اوستر صفتونه وینم چې هغه (ستاسو په اصطلاح) په ډیرو لویانو کې نشته. هغه کسان چې لویې لرې او ځانونه ورته لوی او زورور معلومیږي دخپلې کینې اوبغض په مقابل کې ډیر کمزوري دي.

که زه اوته هرڅومره لوی شو او قوت ومومو په خپلو غلیمانو رحم نه شو کولی. په زورورو باندې قهر او غضب ډیر زورور وي مګر ماشومان دغه رازنه دي، ددوی په زړونو کې کله کله عناد اوکینه پیداشي ډیر ژربې محوه کولی شي اویوه شیبه وروسته له هغه چاسره مینه کوي چې یوساعت دمخه یې ورسره منګولې لګولې.

داکار لویان نه شي کولی، لوي خلک دخپل قهر اوغضب په مقابل کې ډیرواړه اوډیر کمزوري دي.

دا زور اوقوت دکوچنیانو په برخه رسیدلی دی، چې دحسداوعناد اورمړکړي او داجهنم په ګلزاربدل کاندي.

ددنیا لوی لوی غمونه او مصیبتونه چې دلویانو ملا ماتوي په کوچنیانو ډېر تسلط نه لري اود حواد ثو ډېره زوروره سیلۍ ددوی له شونډو خندا او خوشحالي نه شي وړلی.

دوئ په همدغه جګړکې خپل کاغذي پتنګان په هواکوي او خاندي، ددوي تصور او تخیل له دوزخ نه فردوس جوړولی شي او مونږ په جنت کې هم له مارانو او لړمانونه نه شو خلاصېدی.

دوی په ډیر لږ څه ډېر زیات خوشحالیږي یعنې ډېره زیاته خوشحا لي په ډېر لږ شي اخیستلی شي مګرلویان په ډېرڅه هغومره نه خوشحالیږي.

په دې سودا دوی له هرچانه ښه پوهېدلي دي او نورپکې غولېدلي دي.

دکوچنیانو په زړه کې چې هرڅه وي هغه په خوله هم ویلی شي مګر لویانو ته دغه حق پوره حاصل نه دی. داجتماع اداب اوقیود، عرف او عادات اصول اوقوانین په لویانو حکومت کوي او کوچنیان دعقل له غلامۍ نه هم خلاص دي.

داخبره صحیح ده چې انسان او ل په جنت کې و، وروسته بیادغه نیمګړی جهان ته راغی.

دهر ماشوم سرګذشت همدغه دی، ما شومان او کوچنیان ټول په جنت کې دي، دمور غیږه دماشوم لپاره جنت دی، دمیندو تیونه دشودو لښتي دي، دحیات اوبه همدغه سپینې پۍ دي چې دمیندوله تورو پلونو لاندې پټې دي.

ترڅوچې ماشوم، ماشوم دی او له اندیښنوسره نه دی اشنا، ددنیاله غمونو نه داسې بې غمه دی لکه چې په دې دنیا کې بیخې نه وي اوپه بل جهان کې اوسي.

کله چې له دغه معصومیت نه لږ غوندې لرې شي او شیطان یې وغولوي نو له جنت نه بهر شي او دنیا ته راشي.

اوس پوه شوئ! چې دبلوغ اولویوالی علامه له شیطان سره اشنا کېدل او غولېدل دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګ برجونه***

دکلا برجونه او دېوالونه ډېرجګ و، دکلا شاو خوا خندق ډېر ژور و.
له دغه جګوالی سره دغه ټیټوالی تړلی و او دلوړتیا راز په همدغه کنده کې پټ و، ترڅو چې یوځای ډیر ژورنه شي دچابرجونه نه جګیږي.
د یوه لوړېدل او دبل ټیټېدل یوله بله تړلي دي.
داجګ برجونه هرچاله لرې لیدل مګر دالویه کنده له لرې چانه لېده او دنژدې خلکوهم ډېر پام ورته نه و.
زمونږ سترګې له ډېرلرې ځایه لوړ ځلي او جګ برجونه ویني مګر ژورې ځاګانې اولويې کندې څوقدمه هغه خوانه ويني.
ددې هسکو دېوالو نو او لوړو برجونو ختېه له همدغه ټیټ ځایه اخیستل شوېده، داختې د سنډا له پښو لاندې پخه شوه او ډېرو خلکو په لتو و وهله بې له دېنه دادېوالونه او برجونه نه لوړ بده.
یوه لوړمقام ته رسېدل دغه راز کارونه په مخکې لري او ټیټ همدغسې جګیږي.
ددنیا جاه وجلال،عزت او منزلت هماغه لوړبرجونه دي چې سرګذشت یې له ډیر ټیټ ځابه شروع کېږي.
کوم سرچې دډېرو خلکو په مخکې په تعظیم ټیټ نه شي نورسرونه ورته په احترام نه ټیټیږي.
هغه چې بل ته لاس په نامه نه وي ولاړ نو ورته لاس په نامه نه دریږي.
دا هغه پور دی چې سړی یې یوه ته ورکوي اوله بل نه یې غواړي.
که داخبره تاسې نشی منلی، نوراشئ دخان نوکران وګورئ! هغه چې دخان په مخکې خپل سر ډیر ټیټوي په نورو باندې تفوق لري او درجه یې لوړه ده.
هغه آس چې دارباب دسپرلی لپاره په کمندکې ولاړ دی له نورو آسونونه ډیر قدر لري او میتران یې ډیر ښه خدمت کوي.
که مونږ حقیقت ته ځیر شو عزت ډیر ځله په ذلت ګاټه شي او باداري دغلامي نتیجه ده.
ډېر خلک شته چې دشخصیت ګټلو لپاره خپل شخصیت له پښو لاندې کوي او دعزت لپاره عزةالنفس قربانوي.
څنګه چې دهقانان غنم په خاوروکې شیندي او بیا دغنمو درمندونه اخلي، دوی هم عزت او شخصیت له خاورو لاندې کوي او ودې ته یې منتظروي.
په دنیا کې لږکسان دي چې خپل فطري او طبیعي لوړوالی په بل شان ساتي او دلوړو برجونوغوندی نه دي، بلکه دغرو له جګو څوکوسره شباهت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حقيقت***

لکه چې ريا په عبادت کې وي او شيطنت په هوښيارۍ کې.
دښمني هم کله ددوستۍ په جامه کې پټه وي او رقابت دمحبت په څېرښکاري. ډېر محبتونه دي چې ډېر پټې کينې په کې پټې دي.
په ډېرواحساسانونو کې ډېرزيانونه پټ دي.
ددې زمانې خندا دماشومانو اوساده ګانو خندا نه ده چې يوازې دمينې اومحبت له پښته وي.
ددې وخت ښېګڼه هم که هرڅومره ښکلې وي عفت او تقویٰ پکې نه شته او ډېره رسوايي ورسره ملګرې ده.
درقيبانو احسان او مهرباني دخلکو په نظرکې ځوانمردي معلومېږي مګرله دغه باران سره تندر، ږلۍ اوسېلابونه ملګري دي.
زه ددښمنانو مروت عاليجنابي ګڼم، مګر صداقت اومحبت ورته نه شم ويلی.
همدغه سبب دی چې زه دروغ او ريا بيخي نه شم زغملی او په ځينو مواردوکې ورته ډېرښه نومونه هم پيداکوم.
زه پوهېږم چې عاليجنابان خپل رقيبان څنګه وژني؟ ماته معلومه ده چې قاتلان ټول يو راز نه دي، ځيني خپل رقيب په توره وژني، ځيني په ټګۍ اوځيني په احسان، ته کولی شې چې دخپل رقيب سر د احسان په زور ځانته ټيټ کړې او له خپل حقه هم ورته تېرشې مګرله رقابت نه نشې تېرېدلی.
په احسان او مهرباني رقيب محوه کيږي، مګر رقابت نه محوه کيږي رقيب وژل او رقابت وژل ډېرفرق لري. ډېرو خلکو خپل دښمنان مړه کړه، مګر دښمني مړه نه شوه.
د پهلوانۍ په ميدان کې يو پهلوان بل ته د ملګر تيا لاس غځوي او احترام په ځای کوي، مګر ځان ورته نه ځملوي.
دغه راز احسان دزور او قوت خاوندان له چاسره نه شي کولی دانيکي يوازې دضعيفانوکاردی.
هغه چې خلک ورته سخي وايي اوستا ينه يې کوي، عاليجناب به وي، مګر دخير خاوند نه دی.
دخان او ملک دالويه اوښکلي مهمانخانه (مېلمستون) چې ګورې په زور اوجبر جوړه شوېده او ډېر کورونه يې دخپلې ودانۍ لپاره وران کړیدی.
دا راز سخيان دخوارانو او غريبانو ګېډې نه مړوي، بلکه خلق خواروي او وږي کوي يې.
 حجره چلو ل او مېلمانه پالل په حقيقت کې دډېرو وږي کول او دلږو مړول دی.
دغه اسراف او تبذير چې تاته جود او سخامعلومېږي دپاکې او حلالې ګټې نتيجه نه ده که څوک په ظلم او زور په چل اوفريب پردی مالونه خپل نه کړي دغه راز لوی دسترخان نه شي غوړولی.
دچاپه کورکې چې هره ورځ پسونه او چرګان حلالېږي له هغه سره ارو مرو يا د لېوانو قوت ملګری دی يا دګېدړانو چل اوفريب.
که څوک غواړې چې رښتيانی سخي او دخير خاوند وګورې نولاړدې شي هغه دهقان دې وګورې چې يوه لاروي ته يې سکړک او شړومبې په مخکې اېښې دي او په خپله يې هم همدغه خوراک دی.
څوک چې پردي مالونه په چا باندې نه خوري او دخپل زيار او زحمت په ګټه مېلمه او مسافر پالي په سخاوت نه دی مشهور مګر دخير خاوند ورته ويلی شو.
هغه چې خانقاه چلوي او په لنګرکې يې ډېر وږي مړيږي، په ظاهره خودی نوروته ډوډۍ ورکوي مګر په حقيقت کې دی د نورو ډوډۍ خوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغسې پیراو فقیر ته که ډیر خلک ډېرخه راوړي اوله ډېروغټوسوداګرونه په ټول کې دروند خيژي ربنتیانی فقیر ویلی شو ځکه چې دده هرڅه دنورو ما ل وي اوپه خپله هېڅ نه لري.
څنګه چې دخان او ملک سخاوت ډېردی ما ل برکت دی دشیخ کرامت هم دنورود کرم نتیجه ده. هغه څه چې مونږ ته په ظاهره ښه ښکاري په حقیقت کې ښه نه دی او اصلي څېره یې ډېره بده ده. مونږ دیوه لښتي رواني او به پاکې ګڼو که څه هم دلارو او د کوڅو ډېرې پلیتې اوبه ورسره ګډې شوي او ډېرو خاروبوپکې بولې کړي دي.
ډېره ښه ده چې زمونږ سترګې دحقیقت دلیدو لپاره نه دی پیدا او هروخت ظاهر ته ګورو.

لویه خدایه

که زه ښه وکړم ته راسره ښه کوې که بدوکړم دبدو سزاراکوې.
که ستا مینه زما په زړه کې وي په محبت راته ګورې.
که زه بې مینې شم ستا مهرباني کمیږي.
ستا دمحبت بارانو نه په ماباندې هغه وخت وریږي چې زما په زړه کې رحم وي. زه چې هرڅه وکړم ته هماغسې راسره کوې.
زما نېکختي او بد بختي زما په عمل پورې اړه لري او جنت ته یاد وزخ ته تګ زما دښه عمل اوبدعمل نتیجه ده.
زمونږ عقل او فکر همدغه دی، مونږ چې تاته په خپله آئینه کې وګورو ستا په باب دغه شان فکر کوو. که مونږ ځانته ونه ګورو ستا لوی شان ته وګورو ته زمونږ له خیا ل اوفکر نه ډېر لوی یې.
مونږ چې دځان غوندې خلکو لپاره کالي نیسو او هغه دسړپه سترګو نه وینو یالنډوي یا اوږده. مونږ پوهیږو چې ستا ستاینه له مونږ نه پوره نه ده.
مونږ ډېر واړه اوکوچني یو، ته ډېر لوی یې.
دا زمونږ کاردی چې دښوپه مقابل کې ښه وکړو او دبدو په مقابل کې بد، که مونږ څوک ووهو حاکمان هم مونږ وهي.
که مونږ په ځمکه کې غنم وشیندو اوبه ورکړو ډیر غنم راکوي، او زمونږ آب ودانه ځمکه هم بې عوضه نه پرېږدي. که دیوه نیا لګي پالنه او روزنه وکړو خوږه مېوه او یخ سیوری را کوي.
که سوداګرو ته پسې ورکړو هرڅه چې وغواړو راوړي یې.
که له یوه ماشوم سره مینه وکړو له مونږ سره مینه کوي.
ستا شان له ټول مخلوق نه ډېر او چت دی.
ستا اراده زمونږ د ارادې تابع نده.
ستا کړه زمونږ د کړونه نه پیداکیږي.
ستا محبت زمونږ دمحبت مولود نه دی.
ته خالق یې او مونږ مخلوق.

ماشومان

مونږ ناست وو، ماشومانو زمونږ له څنګه لوبې کولې.
کله به یو له بله ونښتل چیغې به جګې شوې ژړا انګولا به وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله به د خندا شور او زوګ دومره اوچت شو چې په عذاب به یې کړو.
یوه به چې دبل دلوبو شیان ګډوډ کړه هغه به په قهر شو او کنځلې به یې کولې، زمونږپام نه و. یوراپاڅېد دبل مخ یې شوکارې کړ دهغه په مخ وینې وبهیدې اوله مستۍ نه جنګ جوړ شو.
مونږ وېل: خیردی واړه دي نه پوهیږي.
زمونږ لویوالی داتقاضا درلوده چې دکوچنیانو طفلانه لوبې هېڅ وګڼو او ملامت یې نه کړو. ماشومان دعمر او وجود په لحاظ په رښتیا له مونږ نه واړه دي مګر دومره واړه نه لکه مونږ چې دخدای په دربار کې واړه یو.
دماشومانو پوهه به له مونږ نه لږه وي مګر زمونږ پوهه دخدای په حضور کې هېڅ نه ده یا هېڅ ده.
هلته مونږ له ماشومانو نه ډېر واړه یو، او زمونږ پوهه ډېره لږه ده. زمونږ لوبې هم دوړو غوندې دی.
زمونږ خندا اوژړا هماغسې ده.
ماشومان پوهیږي چې واړه یو، او مونږ نه پوهیږو.
راشئ! چې په دې خبره ډېر خوشحاله شو او دلوی خدای لویوالي ته په ډېر امیدوګورو.

شعر او ادب

دانسان په وجود کې دوه شیه ډیر عزیز معلومیږي چې یوه ته زړه او بل ته دماغ وایي. له دماغ نه علم او فلسفه پیداشو، له زړه نه شعر او ادب.
اروپایان زړه دعواطف اونفسي احوالو ځای ګڼي. مسلمانان دایمان او عقیدې ځای ته زړه وایي.
صبر، رحم، کرم، شجاعت، سخاوت دزړه کار دی.
عشق او مینه په زړه کې وي.
شعرله زړه نه الهام اخلي او له زړه سره کار لري.
داروین وایي: ((هغه لوی کما ل چې دتحول اوتکامل په لاره کې یوازې د انسان په برخه رسیدلی او نور ژوي ترېنه محروم دي دانسان قلبي عواطف دي چې په رحم، مروت، کرم، شجاعت نوعه پرستۍ ترېنه تعبیر کیږي.
که انسان غواړي چې له حیوانیت نه لرې وي. باید دغه عواطف ښه ورروزي، د عواطفو روزل د شعر کاردی او شعر ته دعواطفو او احساساتو دظهور او تجلیاتو کوه طور ویلی شو.
ځنګه چې دلمر وړانګې او پلوشې لومړی ځل دلوړو غرونو څوکوپریوزي او ورروستۍ وداع هم دغرونو څوکوسره کوي، دغسې دعواطفو او احساساتو پرتو هم دشاعر په زړه له نورو نه زیات لویږي او ځینې زړونه لکه دغرونو څمڅې او غارونه دغه رڼا یا بیخي نه ویني یا یې ډېره لږه ویني، همدغه عواطف او احساسات چې دشاعر له زړه نه الفاظو ته را نقل شي شعر ترې جوړشي او په زړونواثر کوي.
هو! دشعر موضوع ښکلي خیالات، عالی احساسات، دزړه تاثرات، دغم او خوشحالۍ خوبونه، د روحي او جسمي ښکلا اغیزې اوعشق او محبت دی.
که دغه شیان په یوه ښکلي تعبیر اوښو الفاظو کې بیان شي چې دفصاحت او بلاغت مراعات پکې په ښه شان شوی وي، شعر ترینه جوړشي او ډېرښه شعر هماغه دی چې په دغه معیار برابروي.
څومره چې د یوه شاعر فکر او خیا ل ازادوي او دمحدودیت له قیوداتو راوتلی وي هغومره یې شعر لوړ او عالي وي.
که یوشاعر دنورو په شان هرچاته او هرشي ته سر ټیټوي اوپه فکر کې یې دبغاوت جذبه نه وي موجوده له هغه نه دښه شعر هیله نه شي کیدای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعر باېد دفکري انقلاب علمبردار او بت شکن وي.
شاعر ته نه ښايي چې د زاړه منطق درس دعقل له زاړه بوډا نه واخلي اوپه زړه لاره په زاړه فکر پسې لاړشي.
دشاعر خيا ل باید ډیرلوړ پروازوکړي اوله ډېرهسک ځايه دغه جهان ته وګوري.
دشاعر نظر باید دنورو غوندې نه وي اوهرڅه په بل شان ووينې دشعر او ادب ژوند دفکر په ابتکار کې دی او تقلېد يا ابتذا ل دشاعر مرګ دی.
دشعر او ادب دنيا په دلداری او دلبری‌ولاړه ده شاعر باید په هرڅه او هروخت کې زړه ته رجوع وکړي او ډير حساس زړه ولري.
هغه چې په زړونو کې هېجان، تاثر او حساسیت نه شي پیداکولی او زړونه نه خوځوي شاعر ورته نه شو ويلی.
که داخبره رښتياوي چې انسان په هروخت او په هرحا ل کې د زړه په خوښی پسې روان دی او زړه په دماغ باندې حکومت لري يعنې دعقل ادارک دقلبي تما يلاتوله تاثير لاندې وي نو ويلی شو چې ديوه ملت عقلي او ذهني سيراو حرکت هم دشعر او ادب تابع وي او شاعران په نفسياتو او روحياتو کې تغير او تحول راوستلی شي.
همدغه شعردی چې په زړو کې زلزلې او طوفانونه پیداکوي اوکله يکې داسې صبراو سکون پردي چې غرونه يې ثبات او استقامت ته حیران وي.
که دارښتيا وي چې دچرګانو په نارو بيده خلک له خوبه پاڅيږي، نو دابايد ومنوچې د شاعرانو په نغمو ديوه ملت احساسات او جذبات راويښيږي او په دې اسرافيلي شپېلی کې بل راز تاثيرات موجود دي.
کوم فيلسوف چې هر څه بدګڼي او زندګي توره په نظر ورغلې ده، هغه هم شعر ته ښه ګوري او شعر دانسان د پاره يوه ښه پناګاه بولي.
شوپنهاور وايي ټولې بدبختی دانسان له نفس څخه نشئت کوي او له ژوند سره ډير مصيبتونه اوغمونه ملګري دي که څوک يوه داسې چاره لټوي چې له بد بختيو نه لر غوندې په امن کې شي بايد به صنعت او هنر کې مستغرق شي او دښکلا په مظاهروکې ځان ورک کړي.
په دغه حا ل کې سړی په ظاهر ه له خلکوسره وي مګر په معنی کې يوازی وي او دنيا ورته لکه يو سراب معلوميږي چې د ده لمنه نه شي لمدولی.
په همدغسې بيخودی کې انسان ددنيا له شراو شوره اسوده کيږي او دبې نيازی مقام ته نږدې کيږي چې غيرله حقايقو بل شي ته متوجه نه وي دغه صنعت او هنرچې دشوپنهاور په نظرکې دښکلا مظهردی او دی ورته ښه پناګاه وايي شعردی. که چيري په دغه غم لړلي جهان کې دسعادت او نيکبختی پلوشو کله کوم کور رڼا کړی وي هغه به دشعر کور (بيت) وي.
دشاعر خيالي دنيا ترډيره حده له غمونو او مصيبتونو نه پټه ده او هلته داسې بې دردسره بيخودی شته چې له سړي نه هرڅه هېروي. تاسې شعر اوادب ته په عادي او معمولي نظرمه ګورئ دشعر تومنه او قدسيت په نظرکې ونيسئ، هغه څه چې په زړونوکې پيدا کيږي او په زړونو اثرکوي هغه عادي او معمولي څيزنه وي. دادغم او خوشحالی ترانه د انسان په ژوندانه کې ډيره زياته اغيزه لري او انسان ترينه هېڅکله نه شي بې نيازه کېدی.
ديوه ملت ژبه، کلتور، اخلاق، په شعر او ادب ساتل کيږي د يوه ولس دذوق او شعور، د فکرا وخيا ل، داحساساتو او عواطفو هنداره شعر او ادب دی. هرڅومره چې د يوه ملت شعر او ادب عالي وي هغومره يې اخلاق، نظر او روحيات لوړوي او له لوړو ملکاتو او انساني فضايلو سره يې ارتباط او تعلق زيات وي. شعر او ادب دبشر علايق له دين او مذهب سره ټينګوي او په هوښياری کې ښنا يې او همدردي پيداکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې زړونه کلکېږي یا توربږي نوشعر یکې دقت او صفایي پیداکولی شي. هغه څه چې انسان دمادیت له غلامۍ او بت پرستۍ نه ساتي شعردی. عارفانه ذوق، انساني عاطفه، حکیمانه شعور دشعر په نغمو و ده کوي او دحسن ونظر علایق همدغه شی ساتي.
کوم ملت چې شاعر نه لري زړه نه لري، سترګې نه لري، عواطف نه لري او د ذوق وتمناله خونده محروم دي.
شاعران داکولی شي چې دانسان فرعوني غرور په تواضع بدل کړي او ددوهۍ ملنګ ته د شاهجهان خوی او مړېې سترګې ورکړي.
غم او سروردشاعر هدیه ده چې له زړونو څخه یې اخلي او زړونو ته یې ورکوي نو کوم قدر او قیمت چې دانسان په بدن کې زړه لري په یوه جامعه کې یې شعر او شاعر لري.

دادب راز

چاچې دشعر او شاعر په باب ډېر فکر کړی دی او دواړه یې ډیربنه پېژندلی دی هغه وایي ډېر ښه شاعر هماغه دی چې ډېر خود پرست وي اوبې له ځانه په بل هېڅ شي کې فکر نه کوي.
دغه راز شاعر خپل ځان په خپل شعرکې ښیي او موږ ګمان کوو چې زموږ تصویر یې ایستلی دی. شاعر ځکه په موږ ګران دی چې زموږ د زړه خبرې کوي او زموږ خاطرات رایاد وي. شعر د زړه غږ دی او دزړه غږ د منطق له غږ نه ډېر قوي دی.
شاعر پوهیږي چې عقل او منطق، دلیل اوبرهان په موږ باندې حاکم نه دی بلکې غرایزاو احساسات زموږ رهبري کوي د همدې لامله هغه له احساس او غریزې سره خپل تعلقات ټینګ ساتي او له زړه سره کار لري.
هغه څوک چې زړونوته ښه ښه پیغامونه راوړي او زړونه خوشحالوي شاعر دی، هغه پیغام چې دمعشوقې له خوا عاشق ته راځي شعر دی.
شاعر له موږسره دعشق او مینې په کار کې کومک کوي او له دېنه شه کومک بل نه شته.
شاعر پوهیږي چې له ناامیدۍ نه څنګه لذت اخیستل کیږي اوغم څنګه خوږوالی پیداکوي.
شاعران لکه ماشومان ډیربنه ښه خوبونه ویني او په همدغو خوبونو د زړونو تسلي کوي.
که دغه خواږه رؤیا او ښکلي تخیلات نه وي د ژوندانه تحمل ډېر ګران دی.
څه شی چې موږ ته ژوند خوږ اوښه ښکاره کوي دهغه شي تصوردی چې په ژوند کې بیخي نه شته.
تاسې له شعر او شاعرنه علمي حقایق مه غواړئ دشعر هدف حقیقت نه دی جما ل دی ښکلا او جما ل لکه علم په ټینګ اساس نه دی ولاړ.
دعلم په دنیاکې په یو څه پوهېدل خوندلري او په شعر اوادب کې ابهام اوابهام مزه دار وي. دلته سراو راز، پرده او حجاب کما ل دی. هلته تشریح، تفصیل، تحلیل او تجربې ته ضرورت دی.
هغه جذبه چې دانسان په روح ډېر اثر لري د سرجذبه ده.
هېڅ ښکلیتوب بې پردې او بې حجابه نه دی.
هرڅه چې موږ خوښو و ارو مرو یې په مخ باندې دسرپرده پرته ده.
انسان له هغو اشعارو سره شدیده علاقه لري چې ځینې برخې یې ابهام لري او مختلف تعبیرونه پکې کېدلی شي.
په شعر کې یوازې د غریزې رهبر ي کافي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعر باید دخپل فن په قوانینوکې ډېر تاو راتاو نه شي چې لطف او زیبا یي یا خپل معصومیت له لاسه ورنه کړي.
دلوړ اوعالي شعر د پېژندلو معیار بل شی نه دی له ژوند سره ارتباط دی، هرڅومره چې یو ادبي اثر له ژوندانه سره ښه ارتباط ولري هماغو مره ورسره علاقمندي زیاته وي. په شعر او ادب کې ساده انشا له نورو سبکونو نه زیات پاینښت لري، مګر ساده انشا دانه ده چې بیخي بې پیرایې وي او مختلف اجزا او عناصر پکې نه وي. هغه انشا چې مختلف اجزا او عناصر پکې داسې وېلی شوی او ګډشوی وي چې تشخېص او تجزیه یې نشي کیدی ساده انشا ورته ویلی شو.
څنګه چې دلمر رڼا ظاهراً سپینه او یو رنګ معلومیږي مګر په حقیقت کې له اوو رنګونو څخه جوړه ده، ساده انشا هم له دغسې ترکیبه پیدا کیږي.
غرض دا چه په شعر او وینا کې سادګي ښه ده او سادګي له ښه امتزاج، او عالي نظم او د اجزا له ښه تناسب څخه پیدا کیږي.
هغه انشا چې ډیرې قلقلې پکې وي او ډیر جلبل لري یعنې لکه رعداو برق داسې وي د لیکونکی عجز او تصنع ښیي.
دغه راز هنر ښودنه له واعظانو سره ښايي، په شعر او ادب کې سادګي لوی صفت دی نه کاکه توب او طمطراق.
شعرله علم او فلسفې نه دین او مذهب ته ډیر نژدې دی او الهامي څیزدی، په شعر کې عواطف او خدایي فکرونه ډیره اغیزه لري.
په شعر او ادب کې یوازې بشر ولتوئ اوبس.
اناتول فرانس چې په ادب کې ډېر زور فکر لري شعر او شاعر، ادب او ادیب ته په دغه نظرګوري او دغسې یې معرفي کوي.

نوی کا ل

مونږ حسابي خلک یواو له ځان سره یوحساب لرو.
زمونږ په حساب زوړکا ل ختم شو او دنوي کا ل په سرباندې موقدم کېښود.
مونږ پوهیږو چې زمونږ حساب نورو غوندې نه دی.
دهغوئ نوی کا ل دشلم قرن شپږپنځوسم کا ل دی او مونږ دخوار لسم قرن پنځه دېرشم کا ل ته نوی وایو.
په رښتیا چې مونږ په خپل حساب ډیرښه پوهېدلي یواو پوهیږو چې په کوم زمانه کې ژوند کوواو څومره بیرته پاتي یو.
مونږ هم د زمانې په ګړندی ګاډی کې سپاره یو او چیرته ځو. داګاډی لکه دوزیر انو موټرکا ل په کا ل نوی کیږ ي مګر په زړو او خرابو لا رو روان یو، ځکه ګړندی نه شو تللی.
مونږ په کا ل، کاله او کالوکې ژوند کوو او ډېر خوشحالیږو چې له زاړه کوره نوي کاله ته او له زاړه کا ل نه نـوي کـا ل ته لاړشو.
هو! مونږ نوي کا ل ته خوشحالیږو او هرکله غواړو چې نوي لوښې پیداکړو اوپه نوي پیاله خوله کیږدو که څه هم دزړې زمانې د قرمزاوجانان لوښې ددې وخت له لوښونه ډېرښه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمان او مکان هم دوه ظرفه (لوښې) دي چې زموږ ژوندورپورې تړلی دی او په دواړو کې مو نو یتوب خوښ دی، مګر د مکان په ساحه کې زوږ اونوی ښه پېژنو او پوهیږو چې دغه ښار نوی اوهغه زوړدی، دا ودانۍ زړه او دابله نوې ده، خو دزماني په زړښت او ځوانۍ کې لکه چې تېروتلي غوندې یو.

دزماني ظرف چې هرڅومره زړیږي زموږ په حساب هماغومره نوی کېږي.

مونږ د زماني اغازته نږدې وختونه زړه زمانه بولو او دزماني وروستېو پېړیو ته نوی عصر او نوی زمانه وایو.

نوی کا ل هم په همدغه حساب بنادی.

د اتیاکالو بوډا خپل و روستی کا ل نوی ګڼي او دخپل ماشوم توب زمانه ورته زړه معلومیږي، هرکا ل چې نوی کېږي له ځان سره څه نوي شیان راوړي ځکه یې نوی ګڼو.

له نوي کا ل سره نوي خیالونه، نوي فکرونه او نوي کارونه ملګري وي.

که نوی کا ل خپل ټول کالي نوي نه کړي یوڅه خو نوي کوي او ځینې زړې جامې له ځانه لرې غورځوي.

مونږ هیله لروچې نوی کا ل په ډیرو نوو جاموکې ووینو او ډیر نوي شیان ورسره وي.

مونږ له نوي کا ل نه په ربنتیا نوي څه غواړو او په دې پوهیږو چې زوړبوډا په نوې جامه کې هم زوړ دی اونوی ځلمی په زړو جاموکې زوړ نه دی.

که نوی کا ل زړوښکاریانو ته نوی مرغۍ راولي نو ی کا ل ورته نه شو ویلی.

دنوي کا ل دلومړی ورځې مېله هم څه نو یتوب نه لري ځکه چې زمونږ په هېواد کې دهر نوي کا ل شروع په مېلو او ساعت تیریو کیږي او قلبه کشی یعنې د کار اغاز رسماً یوه نمایشي لوبه وي.

مونږ باېد په دې پوه شو چې نوی کا ل له مونږ نه څه غواړي او په خپله څه کوي؟

نو ی کا ل سم د لاسه دورځو په اوږدولو او دشپو په لنډولو پیل کوي.

یعنې دخوبونو وخت کموي او دبیدارۍ وخت دکار او فعالیت د پاره زیاتوي.

دتیارې او تورتم عمر لنډوي او دڼا عمر اوږدوي.

که مونږ د نوي کا ل په رمز او اشاره پوه شو د پسرلي برېښنا ګانې همدغه مطلب ته اشاره کوي چې دنوي ژوند اساس په برق او برښنا اېښودل شوی دی او هغه زمان تېره شوه چې د حیات او به په تورتم کې وې او ژوند په تیاروکې و.

دنوي کا ل له شروع کېدوسره سم په هواکې اعتدا ل پیداکیږي او دژمي سوړوالی ورکیږي.

دنوي کا ل لومړی درس همدغه دی او ساړه زړونه یې نه دي خوښ.

راشئ! چې دزماني په تقاضا ځان پوه کړو او پیروي یې وکړو.

زما دلاس نیا لګیه!

زه نه یم خبر چې ته چیرته وې او له کوم ځایه راغلې.

دومره پوهیږم چې له نورو ګڼو نیالګیوسره په یو ه تنګ ځای کې ولاړوې، هلته ستا د لوئېدو او غټېدو لپاره زمینه مساعده نه وه ځکه ستا تعلق له هغه ځایه قطع شو او دلته راغلې.

زه ستا په راتلو ډېر خوشحاله یم او تاته په خپل انګړکې ځای درکوم.

زه غواړم چې ستا تعلق او ارتباط له دغه کاله سره ښه ټینګ شي ستانیلې او ریښې هرې خواته وغځېږي، ستا څانګې او ښاخونه په دغه هوا او فضا کې ډېره وده وکړي او له تانه غټه ونه جوړه شي، زه به ستا دترقۍ او لوېېدو لپاره زیار کاږم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته دلته زما له اولادونوسره په دغه کاله کې اوسيږه ! دا ځای په تا باندې نه تنګيږي دا ستا کور دی ته ددغه کاله له ماشومانو نه يوماشوم يې.
زه هيله لرم چې ستا له سيورې لاندې ډيرخلک کښيني.
ستا شګوفه او خوږه ميوه هرڅوک ووينې، ستا له څانګواو ښاخونونه دمرغانو خوږې نغمې واورم.
زما نيالګيه! که زه تاشين او سمسورووينم څومره به ښه وي.
ستاښايسته شګوفه، ستا سيورې او ستا مېوه به زما لپاره ډېر لوی نعمت وي، که دغسې ښه اثراو دغه شان نېک عمل له مانه يادګارپاته شي دابه زما نيکبختي وي.
زه دغه د ګلابو بوټې اودغه دعکاسۍ نبالګۍ هم ستا له څنګه ږدم او تاته دا ښيم چې زما زيار يوازې دمېوې لپاره نه دی زه ستا له شګوفې اوشنو پاڼو سره هم ډيره مينه لرم.
که له ماسره ګېډه شته اوبې خوراکه ژوندنه شم کولی له ماسره سترګې هم شته او په مخ باندې پوزه هم لرم.
څومره به ښه وي چې سبايې ستا له څانګو دمرغيو خواږه اوازونه واورم او په خوږو نغمو را ويښ شم.
زما نيا لګيه ! ته په دغه هواکې ووده کوې بايد خپله خوشبويې هواته وسپارې او دهوا مرغان له تانه استفاده وکړي.
هغه ورمه چې ستا کاله ته راځي بايد له ځان سره يوڅه يوسي.
دشاتو مچۍ بايد ستا له کوره بينوا لاړې نه شي.
کشکې زما دوستان اوملګري ستاله سيورې لاندې خوشحاله کښيني او دلته دخوشحالۍ خندا واورم.
يوه خوله خندا او يوه شيبه خوشحالي په دې ارزي چې زه څوکاله ستا خدمت وکړم او له لرې ځايه اوبه درته راوړم.

دفکر پالونکی

پيراو فقير نه يې چې خلکو ته دعا وکړې او دهر چا لپاره دتسلی زيارت شې.
فيلسوف اوعالم نه يې چې خلک درنه علم او پوهه يوسي.
طبيب نه يې چې د رنځورانو علاج وکړې.
پيسې نه لرې چې حاتم طايي شې او ورې ماړه کړې.
قاضي يا حاکم نه يې چې عدالت وچلوې او دحق ملګری شې.
دغه راز افتخارات ستا په برخه يوهم ونه رسېده.
ته يوشاعر او ليکونکی يې، مګر له تانه ښه شاعران اوښه ليکوالان ډېر پيداکيږي سره له دې زه تاته په ډيرقدر ګورم او تا ته په ډير لوی حق قايل يم.
دلته دفکر اوقلم خاوندان ډېر دي، مګر دفکر او قلم دازادۍ علمبرداران ډېر لږ دي ځکه ستا مقام له نورونه هسک ګڼمه.
که څوک تاته د فکر خاوندونه وايي زه ورسره کارنه لرم مګر که دفکر خاوند تاخپل حقدارونه ګڼې زه به ورته بې انصافه ووايم.
هغه څوک چې په وطن کې هېڅ نه لري او دوطن دازادۍ دپاره سر ورکوي په وطن باندې حق لري.
همدغه وجه ده چې دفکر پالونکی مقام له فکر لرونکی څخه ډير اوچت دی او زه هم دواړو ته په يوه نظرنه ګورم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند نغمه

ټول غلي دي. هېڅوک څه نه وايي. دژوندانه نغمه غلې ده.
په دغسې چوپه چوپتيا کې ذوقونه مري، فکرونه محوه کيږي نشاط او خوښي لکه وحشي مرغه له انسانانو نه تښتي.
زه غواړم د دغه سکوت طلسم مات کړم او خپله سرينده وغږوم.
داسرينده ما دعشق له هېواده او د بلبلو له کوره راوړيده.
زما د سريندې آوازډېر خوږ دی.
راشئ! کښينئ زما نغمې واورئ، زه نه غواړم چې ارزوګانې مړې او زړونه ساړه وي.
زه داحساساتو او جذباتو دويښولو دپاره راغلی يم.
دغه ده ما خپله سرينده را واخيستله او خپلې نغمې شروع کوم.
اه- داڅه وشوه؟ له دې سريندې نه خو هېڅ اوازنه پورته کيږي.
سرينده خونه ده ماته تارونه يې هم په ځای دي داولې نه غږيږي؟
ولې بې سره ده؟ له دېنه لويه ضايعه بله نشته.
پوه شوم او وپوهېدم داسرينده دبلبلو له کوره ده اوبې دګلونو له خوا بل چيرته نه غږيږي.
داسرينده له عشق سره ارتباط لري او تارونه يې په هماغه مقام پورې تړلي دي.
زه بايد ګلزار ته ننووزم او دګلونو په حرم کې دخپلې سريندې اواز واورم.
زه بايد دنرګس سترګې، دغوټۍ خندا، د چندړولښتې، دسنبلوپرېشانه زلفې وګورم اود حسن په ګلزار کې خپله سرينده وغږوم.
بې له دېنه دا خاموشي نه ورکيږي او خوشحالي نه پيداکيږي.
داتورې وريځې بايد دلمر او سپوږمۍ له مخې لرې شي.
دبلبلو پنجرې او قفسونه بايد مات شي.
دباغ تړلې ور بايد بېرته شي چې خوشحالي راشي او ذوق و شعور سترګې وغوړوي.
دژوند نغمه دغه تقاضا لري اوبې له دېنه په ژوندانه کې نشاط او سرورنه پيداکيږي.

نوی فکر

هر چيرته لاړم، هرچاته ورغلم ښکته پورته ډير وګرزېدم.
ښارونه مې ولټول په هېڅ ځای کې يې له هېچا سره پته نه وه.
هغه څه چې زه غواړم دلته نه پيداکيږي چاچې غټه څوکۍ غوښتله پيدايې کړه، څوک چې په نوي موټر پسې ګرځېده هغه دی پکې ناست دی، هغه چې په پيسوپسې لا لهانده ؤ بانکونه يې ډک کړه.
يوازې زه خپلې ارزو ته ونه رسېدم، په رښتيا چې زه په ډير نادر او نایاب څيز پسې ګرځم او زما حرص له ټولونه زيات دی.
هو! زه نوی فکر، نوی خيا ل او نوی جهان غواړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته نوي راډيوګانې، نوي فلمونه ، نوي ساعتونه، نوي فيشنونه پيداکيږي مګر نوی فکر او مضمون نشي پيداکېدی.
دلته شاعر انو ډيري سندرې وويلې ، خو نوی فکر پکې نه و.
پسرلې بيا هماغه ګلونه راوړل چې مونږ څو ځله ليدلي اوبوی کړي دي، مونږ په قرنو قرنو دګل اوبلبل زوړ مضمون اړوو را اړوو مګر نوی څه نشو پيدا کولی.
مونږ نوي مضمونونه په زړو موضوع ګانوکې لټوو او دزړې بوډۍ په سرنوې دړۍ ږدو.
دلته ميندې نوي اولادونه راوړي مګر دماغونه نوي فکرونه نه شي راوړئ.
دلته ښځې له کورونونه وتلی شي، خونوی مضمون له دماغونو څخه نه راوزي. دلته دا عادت دی چې پېغله دپلار په کاله کې زړيږي اوبيا وديږي. دلته اوس هم دزړوفکرونو کاله ته ريباران ځي او راځي، اوله نوونه زړې خبرې ښې خرڅيږي.
دلته دبوډۍ په ټا ل کې زړې ارزوګانې زانګي او زاړه سرو دونه غږيږي.
دلته به خيرات خواره مليونران شي، بيسواده به رئيسان شي.
ښځې به په ميړونو زورورې شي، ملايان به د رندانو په مجلس کې ګډون وکړي مګر نوی فکر او نوی مضمون به پيدا نشي.
زمونږ کوچنيان چې پيداشي نوسپين ږيري وي او په ډيره زړه زانګوکې ځملي زمونږ للو ډېره زړه ده او زړه دائي زمونږ دما شومانو تربيت کوي، زمونږ ځوانان که ږيرې ونه خريي نوسپين ږيري ورته ويلي شو.
مونږ نوي خولۍ په سر کړي مګرنوي فکرونه مو رد کړ. نوي ښارونه موجوړ کړه، مګر زاړه بوډاګان پکې ناست دي زړې قصې کوي.
مونږ د زړو بوډاګانو په محفل کې زوړ راګ غږ وو او له سپين ږيرونه د ځوانانو اتڼ غواړو .
دا آرزو بيهوده ده زه بايد په نوي فکرپسې بل چيرته لاړ شم.
داشی له زړو شاجانيانوسره نه شته.
که د اتباکالو بوډا نوی واده وکړي هم زوړ دی. که زوړ سړی نوی پوستين واغوندي بيا هم زوړ دی. که له زاړه ښاره نوي ښارته راشي هم زوړوالی ورسره دی.
هو! کور يې نوی دی مګر فکريې زوړدی، په دغسې نوي کور کې نوی فکر او نوی مضمون نه پيداکيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوړ فکر

سترګې يې مه خلاصوئ! کوم ښکلی مخ به ووينې ليونی به شي.
ميخانه به وګوري مست به شي، ځان به ووينې خو دبين به شي.
دبل عيب به ووينې بدبين به شي.
پرېږدئ چې سترګې يې پټې وي او څه نه ويني.
کوښښ وکړئ! چې په ښو او بدو پوه شي او څه زده کړي.
که دی دسواد اوعلم خاوند شوکه دی په سمه لاره روان شو.
که ده د ښو اوبدو تميز وکړ بيابه يې سترګې پرانيزو.
دسترګو پردې به يې غوڅې کړو دسترګو غړولو اجازه به ورکړو.
پخواله وخته دده سترګې مه خلاصوئ.
دی بايد هرڅه په پټو سترګو قبول کړي او سپين سترګی نشي.
دی بايد هرڅه دزړه په سترګو ووينې اودسر سترګې يې تړلې وي.

نادانـــي او نادارـــي

په کورکې ئې غله نه وه جامې يې هم زړې او شکېدلې وې.
پور چا نه ورکاوه مزدوري نه پيداکېده حيران و چې څه وکړي او دوډی ځانته څنګه پيدا کړي؟
وروسته له ډېرو انديښنولـه کوره راووت اوشپه ډېره تياره ؤ.
پخوا تردې يې کله غلا نه وه کړې ځکه زړه نازړه په يوه کاله ننووت اوپس له ډېر تردد نه يې غلا ته زړه ښه کړ.
په دغه شپه دده بخت بيدار و، ځکه چې دکاله خاوند ويده و.
ده په بيړه يو څه ما ل راټول کړ او په ويره ويره يې کور ته راووړ.
وايې چې دغله په غره کې ځای نه شته نو په کاله کې به يې څه حا ل وي
له ده سره داسودا ډېره زياته وه چې که سباته يې خلک کور ولټوي او دغلا ما ل ترينه واوزي څوکا لـه به په جبل کې پروت وي اوله دېنه به هم بد بخته وي.
ده بله چاره ونه ليده. دکوټې په يوه کنج کې يې دځمکې په کيندلو شروع وکړه چې دغلا ما ل خوندي کړي ، مګر يو ساعت وروسته له خاورو لاندې يوداسې ګنج راښکاره شو چې دسرو اوسپينو زورور دولت پکې پروت و.
کله چې داپټه خزانه راښکاره شوه غل وپوهېده چې په ټول کلي کې ده غوندې بل بډای نه و، اوده غوندې د ذلت شپې هم بل چا ندي تيرې کړي.
هو ! ده د خزانې دپاسه په لوږه شپې تېرولې، دده په کاله کې هر څه و مګر دی ناخبره و او خپل شته ورته نه ومعلوم.
دی نه پوهېده چې زه لوی بډای يم او زما په کورکې هرڅه شته.
دده ناداري په حقيقت کې نا داني وه نور څه نه و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددغسې سړي په حا ل افسوس په کاردی او که دیوه ملت دغه حا ل وي له دېنه لویه بختي او دافسوس خبره بله نشته.
داپوهانو فطري اومعنوي استعداد همدغسې له خاورو لاندې پټ پاته کیږي، لکه چې د ناپوهه ولس معدنونه پټ پاته وي او څه کار ترېنه نه اخیستل کیږي.

سیند

دوچو ډاګونو، ددښتو او میروله څنګه لوی سیند بهیږي ،مګر دغې وچې بیدیاته اوبه نه ورکوي. په دغسې وچکا لۍ کې چې په اوبوباندې سرونه ماتیږي سیندلکه شوم بخیل په شتاب درومي او زمونږ تندې ته نه ګوري.
کله چې سیند په چپو راشي کورونه اواباد پټي هم له ځان سره یوسي.
همدغه سیند له مونږ نه هغه خوابل راز روان دی اوله نوروسره یې رویه بل راز ده، هلته دغسې ورانۍ نه کوي . دومره بخل نه لري. دغه راز بې رحمي پکې نه شته. هلته د سیند په غاړه زرشویان دسیند له شګو نه زر راباسي.
ما هیګیران پکې په خرو اروکبان نیسي او ښکاریان یې په لوی اوستر ډنډ کې هیلۍ ولي. هلته له سیند نه ډیرې لویې ویالې بیلې شویدي، ډیرلوی ډاګونه له اوبو لاندې شوه، کلي او ښارونه ابادشو ه، شاړې ځمکې په ثمر راغلې، دغلو او مېووپکې څه کمې نه شته. هلته دسیند په مخکې لوی لوی بندونه جوړ شوه. دبریښنا ماشینونه ودرېده، فابریکې او کار خانې په کارو لوېدې خلک اباد اوماړه شو.
داسیند ولې دلته دغسې او هلته هغسې دی.
مونږ ته په قهر دی او په هغوې پیزوینه لري، دلته ډیر تنداو په خیزونو روان دی، هلته غلی او ارام بهیږي.
دلته کوږ و ووږ ځي او خپله مجرابدلوي ، هلته په خپله ټاکلې لاره روان دی اوبې لارې نه ځي. په رښتیا چې سیند دلته ډیر ورانی کوي او هلته دیوه نظام او قانون تابع دی چې ورانې ته یې نه پرېږدي.
زمونږ ګناه دسیند په غاړه ده، سیند له مونږ نه ډیر څه وریدي او ډیریې رانه وژلي دي، دا سیند خوني سیند دی او له مونږ سره یې زړه دښمني ده، ځوځله یې زمونږ کورونه وران کړی او اباد پټي یې رانه په وارو وارو وړي دي.
زموږ ټوله ګناه دسنید په غاړه ده، سیند زورور دی اوپه مونږ باندې هروخت ظلم او تیری کوي.
آه- مونږ څومره ناپوه یو، چې دغه رازفکر کوو او په خپله ګناه نه پوهیږو، مونږ خپله ګناه د سیند په غاړه اچوو، دسیند په غاړه خو مونږ پراته یو په رښتیا چې دا زمونږ ګناه ده دسیند نه ده.
سیند له چاسره دښمني نه لري ، سیند هرتږي ته اوبه ورکوي او دهر چا خیرنې جامې پاکوي، سیند پوخ کار غواړي او پاخه بندونه ورته په کار دي.
که زمونږ کارپوخ وای او زمونږ بندونه پاخه وای زمونږ ویالې نه وچېدې او زموږ پټي اوبو نه وړل.
مونږ د سیند په بندو بست پوه نه شو او له سیندنه موکار وانخیست.
داسیند دژوند اوحیات سیند دی. په ده کې د ورانۍ او ودانۍ دواړه قوتونه موجود دي.
سیند، دهرچا ظرف او استعداد ته ګوري هغومره اوبه ورکوي.
دمنګي خاوند او د منګوټي خاوند ته سیند برابره برخه نه ورکوي او نه ورو لښتیوته د لویو ویالو په اندازه څه ورکولی شي.
سیند دهر چا کار ته ګوري او هغسې ورسره کوي یعنې خام بندونه ورانوي او پاخه بندته ځان تسلیموي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څوک چې د ژوندانه سیند په خپل سر پرېږدي او یوه معینه مجرا ورته نه شي ټاکلی له ژوندنه استفاده نه شي کولی.

عقیده

په سترګو یې څه نه لیدل مګر دخدای کتاب یې ترڅنګه و او مسجد ته راغی.
ده هغه آسماني کتاب په تا خچه کینبو د او په لما نځه ودرېده. کله چې له عبادت نه فارغ شو او له مسجد نه روانېده هغه کتاب پاته شو او یوبل کتاب لاس ته ورغی.
دی ړوند و، کتاب یې نه لیده اوپه کتاب نه پوهیده، مګر ډېر ټینګ یې په غېږ کې نیولی و. ده ته دا نه وه معلومه چې په کتاب کې څه دي او دچا کتاب دی؟ له ده سره ټینګه عقیده وه مګر پوهه اوبینا یې ورسره نه وه.
ده دخدای لپاره دغه کتاب ښکلا وه او لکه تعویذ له ځان سره یې ګرزاوه.

عمل

هغه خپله امسا ټکوله او بازارته راغی. په سترګو یې څه نه لیدل. مګرپه نامه یې هرڅه پیژندل له ده نه خپلو ماشومانو وځکې غوښتې وې.
دی په همدغه شي پسې راغلی و.
ددنیا بازارته ډیر ړانده راځي او څه اخلي، دکانداران دهغوی په سترګو کې خاورې اچوي او ردي مالونه ورکوي.
ده ته هم دکاندار له خاورنه ډکې وځکې ورکړې چې هرڅه ورسره ګډو.
دی روان شو او په لاره کې یې ځولی له لاسه خوشې شوه.
ده د ځمکې په مخ لاس وګرځاوه او هرڅه یې راټول کړه.
دی نه پوهېده چې خپل کاله ته څه وړي؟ او دده وځکې څنګه دي؟
ده غوندې ډېر ړانده دلته راځي اوهغه څه وړي چې دوړلونه دي.
هو! دړندو عمل همدغسې دی، مګر ړوند نو له دېنه زیات څه کولی شي؟ ړوند که په سمه لاره لاړ نشي باید معذوریې وګڼو.

عبادت او دعا

د رحمت بارانونه ونه وربېدل چېنې وچې شوې په کاریزونوکې دمرغۍ مښوکه نه لمدبده. دونو پاڼې په پسرلي کې زیړې وې، په سمسورو باغونو خزان ولګېده، په خلکو دولړې هیبت راغی.
ټول دعبادت او دعا لپاره بیدیاته ووتل، پاک خدای ته یې زارۍ کولې مونځو نه یې کول، درودونه یې ویل، دعا ګانې یې کولې د باران ترې و، زورور بارانونه یې غوښتل. دغسې داخلاص عبادت، دغه راز د سوزدعاګانې کله دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه وي کړې په دغه وخت کې د دوئ تعلق له خدای سره ډېر زيات و. دوی باور درلود چې روزي له خدای سره ده ، ډوډۍ له اسمانه راځي اوځمکه دخدای دستر خان دی.

هرچاله خپلو بدو عملونو توبې ايستلې، دهريوه له سترګو اوښکې بهېدې، مګر داسمان له سترګو يوه اوښکه هم تويه نه شوه.

دباران په انتظار کې ورځ بېګاه شوه، ماښام هرڅوک خپلو کورونو ته لاړل، دقبلې له خوا توره وريځ راښکاره شوه چې ديره زياته تياره ورسره وه، خلکو ويل دحيات اوبه په تورتم کې دی. زموږ دعا قبوله شوه اوس به داسې زورور باران ووريږي چې غرونه رغونه به په اوبو ماړه شي او دځمکې تنده به ماته شي. داتياره ورورو زياتېده کلي کورونه غرونه رغونه په دغه تورتم کې ورک شو. له اسمانه ډېر زورور باران راښکته شو چې تالندې، برېښنا ګانې له هيبته ډک غړونه او زورور سيلا بونه ورسره و.

دهوا موجونه په دغه شپه طوفاني معلومېده، باران ديوه زور ورآپت هيبت درلود، سېلاب له غره نه ډيرې غټې تيږې رغړولې دهرچا دايقين و چې هر څه به سېلاب يوسي، مالونه، اولادونه ښځې او نربه ټول تباه شي دمړو پته به نه وي معلومه، کلی کورونه به له خړو لاندې شي او هېڅوک به هېڅ پيدانه کړي.

دغه ډار بيا په کلي د ژړا انګو لا آوازونه اوچت کړه، خلکو بيا پاک خدای ته رجوع وکړ. هماغه اوراد او هماغه دردونه بيالوستل کېده هرچا به دعا کوله چې باران ودرېږي او د خدای له قهر نه نجات ومومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې زړه

د ا یمان ځای زړه دی او دی بې زړه دی.
چې وړوکی و له شیشکو او پیریانو ډاربده چې لږ غوندې لوی شو دملاصاحب له ډاره په سبق نه پوهېده.
په کور کې د ادې ډار و او د باندې د دادا.
اوس چې لوی دی دخان ډار، دملک ډار، دحاکم ډار یې په زړه کې ټېنګ ځای نیولی دی. په لاره کې ورسره دغلو ویره ده او په کورکې دغلېمانو له ویرې خوب نه ورځي.
لویه خدایه ! په کوم زړه کې چې دغومره ډیرې ویرې وي ستا ویره ډیرځای نه شي پیدا کولی.
په دغسې زړه کې ستا خوف ته ډیر لږ ځای پیداکیږي، که ستا ډاراو دظالمانو ډارېه یوه زړه کې یوشان موجود وي له دینه لویه ګناه بله نه شته.
کشکې دوی یوازې له تا وېرېدلې او ستا د دښمنانو ډارېې په زړه کې نه وای. دخلکو ډار ستا ویره په زړونوکې کموي او ایمان ته زیان رسوي، ستا ضعیفه بندګان یوازې له تانه نه ویرېږي له نورونه هم ویرېږي دوی اوس د ز وروړو په مخ کې حق نه شي ویلی اوته دحق طرفدارېږي، ته په دروغو خپه کیږې او دوی له ډاره رښتیا نه شي ویلی.
ستا ظلم نه دی خوښ دوی له ویرې د ظالمانو خدمتونه او صفتونه کوي هغه مسلمان اوس چېرته دی چې یوازې له تا ویرېږي اوبس. ستا بنده باید د ډار بنده نه وي او دنمرود له اوره یې سترګه ونه سوزي.

ملك او ملا

دکلي ملک به چې هرڅه کول څوک یې مخې ته نه شو ورتلی. زور وکه زورور دواړه له ده سره و. هرڅه دده په لاس کې اوهرڅوک دده لاس لاندې و. هېچا دخپلې خور او لور واک نه درلوده. دکلي غوړې او چرګان هرڅه د ده ؤ، ښایسته ښځې به ده کره وې، ښکلي هلکان به د ده په مخکې ګرځېدل او هرچا به دده خدمت کاوه.
یوه ورځ په کور او کلي کې دا آوازه خپره شوه، چې هغه بې موره او بې پلاره هلک چې په علم پسې تللی و دعلم او کما ل خاوند شو هغه اوس له ډیرې پوهې سره بیرته وطن ته راځي، هر چاته سمه لاره ښیي هرڅوک په حق پوه کوي او هر چاته حق وایي، ځکه چې هغه دحق ملګری دی او له ظلم سره دښمني لري.
دا آوازه په ملک باندې ښه ونه لګېده.
ملک له دغه هلک نه وډار شو او پرېشانه خوبونه یې ولیدل . ملک پوهېده چې هغه خیرات خور ملا نه دی، دهغه سترګې ډیرې مړې دي او په زړه کې یې د زوروړو ډار نشته.
هغه هېڅکله بې له خدایه بل چاته سرنه ټیټوي له هغه سره دحق جذبه او حقاني قدرت شته او په وینا کې یې بل شان تاثیر موجود دی.
څو ورځې پس ملا له یوې امسا سره راغی ، ظلم او ناروا ته یې بد وویل د زور اوقوت مخه یې ونیوله خلک یې په خپل حق پوه کړه او دمظلومانو ملګری شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دده ملګري ورځ په ورځ زیاتېدل او په اولس کې پوهه اوبیداري پیداشوه، هغه ملک لري شو او په ځای یې بل ودرېده، دغه بل ملک هغسې ملکي نه کوله او ډېربه سم چلېده. چې علم او پوهه پیدا شي ملکان سمېږي او خلک سم ملک دروي.

دفرعون اوموسی قصه، دملک او ملا افسانه همدغه معنیٰ لري.

هلکان باید په علم پسې لاړ شي او د علم رڼا له ځانه سره راوړي.

شاعر

شاعر یوازې پرېږدئ ځکه چې دی د جرګو او مرکوسړی نه دی.

هغه چې له نورونه ګټه کوي باید نوروته ورشي.

دی غواړي چې له ځانه استفاده وکړي ، نه له بل چانه.

هغه وخت چې برخې وېشلې کېدې سازنده یې دساز او سرو د مجلس ته راوباله اوشاعر یې له خلکو نه لرې یوازې کښیناوه. شعر اجتماعي شو، مګر د شاعر په برخه تنهایي ورسېده.

څوک چې په آزادۍ مین وي هغه هېڅکله ځان نه شي مقید کولی.

د آزادۍ معشوقه هغه وخت چاته ځان ښیي چې له نورونه بېل او یوازې وي. شاعر له ځان سره عشق لري او په ځان مین دی.

دی نه غواړي چې په نوروکې ورک شي او نورو غوندې شي.

دی له خلکو سره همدردي لري مګر له خلکو سره ناسته ولاړه نه شي کولی عاشق دی خو معشوقه نه لري.

دردلري ، مګر دوانه خوري.

ذلت یې نه دی خوښ او عزت ته هم په ښه سترګه نه ګوري.

دده طبیعت بل شان دی.

دی تاسې ته لاره ښیي مګر په یوه لاره درسره نه شي تلی.

سبا

هغه ورځ چې تراوسه یې نه دلمر وړانګې دغرونو په سرولویدلی دی او نه یې د پیښو او واقعاتو مطلع چاته معلومه ده د سبا په نامه یادېږي.

دا ورځ لکه یوه پټه معشوقه له هر چانه پټه ده او دسحر نسیم یې هم له مخه پوړنی نه دی لرې کړی.

دانه ده معلومه چه دغه ورځ به څه له ځان سره راوړي او څه به له ځا ن سره یوسي.

دچمن په ګلونو به شبنم وروي او که ږلۍ؟

یو اشنا به په سرو سترګو له بل نه بېل کړي او که دوه خواږه یاران به غاړه په غاړه کړي.

دا ورځ له دغه مجهولیت او معماتوب سره دهرچاپه زړه کې محبوبیت لري او هرڅوک ورته په امید ګوري.

دهرچا کار او زیار دسبا ورځې دښه والي لپاره دی او دنن ورځې دعمل نتیجه د سبا ورځې په لمن کې لټوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرڅوک هیله لري چې دنن ورځې زحمت به د سبا ورځې په راحت بدل شي او سبا به له نن نه ښه وي.
په همدغه اسره د ژوندانه مشقت سپکیږي او دامید مزي غځیږي، دنن ورځې بندي دسبا ورځې آزادي په خوب کې ویني او همدغه راز خوبونه دغمونو تله سپکوي.
چاچې نن دخوښۍ او خوشحالۍ ډولۍ کاله ته راوړیده هغه یقین لري چې سبا ته به د زوی پلار شي او له دغې خوشحالۍ نه به بله خوشحالي پیداشي، دا غولوونکی سبا هېڅکله نه سبا کیږي او ترقیامته دوام لري.
د ژوندانه ټول خوږوالی په همدغه شي کې پټ دی، که دغسې سبا ته څه امیدونه لرو د ژوندانه تحمل هېڅکله نه شو کولی.
ځمکه او اسمان په همدغې ورځې پسې سرپه خېږی سرګردانه ګرځي او داتیا کالو بوډاهم له دغې ورځې نه نا امیده نه دی.
که دسبا ورځې مینه زموږ له زړونو نه واوزي مونږ بیا ژوند نه شو کولی ځکه چې زړونه سړیږي او ارزوګانې مري.
که مونږ له سبا سره خپل تعلقات قطع کړو ډیر تاوان به وکړو او خپل ژوند به فاني وګڼو.
زمونږ نظر به بیا لرې څاړ نه کوي او ډېر لنډ به ګوري.
په دغسې حا ل کې مونږ بیا اوږده اوږده فکرونه نه شو کولی او دمریخ سفر رانه پاته کیږي.
دسبا ورځې فکر زمونږ په اخلاقي ژوندکې هم ډیره اغېزه لري او دبشر هر راز مادي او معنوي ترقیات وریپوري تړلي دي.
دهقان دهمدغې ورځې لپاره کر کوي او باغوان په باغ کې نیالګي ږدي دخرما زړی په ځمکه کې کرل او دخرماله ونونه خرما ټولول د هغو کسانو کاردی چې سبا ته امیدونه لري او دنن ورځې په تنګه دایره کې ایسارنه دي.
څومره چې دانسان ذهن او دماغ ترقي کړیده، په هره اندازه چې انسان لوی شوی او پوه شوی دی هغومره یې له سباسره تعلق زیات شوی دی دسبا ورځې غم خوړل دسبا لپاره فکر کول، دسبا ورځې ضرورت او احتیاج په نظرکې نیول دډیرو پوهانو او دډیرو لویانو کاردی. زه لوی او کوچنی په همدې پیژنم چې یو ډیر لرې ګوري اوبل ډیرنژ دي ګوري د یوه سبا هم ډېرلرې اودبل لنډ دی.
دمسلمان سبا پس له مرګه هم شته، دده نظر باید ډېرلرې ځا روکړي او ابدي ژوند په نظر کې ونیسي.
ابدي ژوند همدغه دی چې سړ ی له سبانه غافل نه وي او د سبا اندیښنه ورسره وي.
نن او سبا هغه دوه مېلمانه دي چې یوځي او بل راځي. مونږ له یوه سره وداع کوو او دبل په خدمت مشغولیږو.
زموږ خدمت باېد دسبا ورځې دپاره وي او خپله آینده په نظرکې ونیسو دعقل او دور اندیشۍ تقاضا همدغه ده.

„بله ډیوه“

دپسرلي ګله!

ستا ښایسته اوګلالۍ څیره په جهان کې څومره قدر لري. آسمان له دومره لویوالي سره هر سحر دشبنم په پاکو او رڼو څاڅکو ستاښکلی مخ وینځي او ځمکه دخپل زړه له نمه اوبه درکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دځمکې مخ په تابنایسته دی. هوا ستا په ورمو معطره شوه، دبلبل خوږه نغمه ستا د جلوې برکت دی، شاعران ستا په ستاینه په جامعه کې مقبول شو، ښکلو پېغلوتاته په خپل اوربل باندې ځای درکړ، بوراستا په مینه په غزلوکې وستایل شو.

په شعر او ادب کې ستا برخه ډیره زیاته ده، دمینې او محبت ډېر ښه سوغات ته یې.

مګر ګوره چې پخپل جمال اوکما ل مغرورنه شې او له باغه ونه وزې.

تا غوندې ډېرښکلي اوښایسته ګلونه دهیواد په غرورغوکې پیداشوه چې نه چاولیدل او نه چا وستایل.

که ته هم له دغه چمن نه ووتلې او په غرونوکې دې ځای ونیو نه به بلبل پیداکړې او نه مالیار.

ته دخلکو له نظره مه لرې کیږه او ځانته ما لیار پیداکړه!

دانسان داعادت دی چې مطلق ښه نه ستایي او هرښه څیزښه نه ګڼي، هو! دی هماغه شی ښه بولي چې ده ته نږدې وي او د ده خپل وبلل شي.

دلته هر څوک خپل ښاغلی ګڼي او هریو دخپل باغ ګلونه ستایي.

ته هېڅکله دخلکو له نظره لرې کیږه مه!

ستا ښایست دخلکو د توجه او التفات نتیجه ده.

که ته غواړې چې هرڅوک دې قدروکړي او په خپل سر دپاسه ځای درکړي لکه نرګس هر چاته په ښه سترګه ګوره او لکه دباغ غوټۍ هرسحر خلکوته خانده!

په دغسې التفات او یوه خوله خندا سرې دخلکو زړونه خپلولی شې.

په یوازې ګلتوب او ګلا لیتوب هېڅوک قدر او منزلت نه مومي او نه په تش ښایست دلبري او دلر بایي کیږي.

راشــــه زمــــا د بــــاغچې ګــــل شــــه   چــې هــر ســحر دې پــه دیــدن اوبــه کومــه

„بله ډیوه“

درمې خاونده

دتورې کیږدۍ او دلویې رمې خاونده!

په دې سړه او تکنده غرمه کې، په دې وچه بېدیا او سپېره صحر اکې چې یخې اوبه، یخ سیورۍ، توده ډوډۍ، شو دې اومستۍ، کوچ او پیروی، کورت او غوړي، پوخی او پنیرونه هرڅه له تاسره دي په خوارانو اوبېو زلورحم وکړه!

له لارویونه خپل خوړونکي سپي ایسار کړه!

هرڅوک چې ستا کیږدۍ ته په هیله او اسره راځي، هغه له خپلو سپیونه ساته او قدریې کوه!

په دې وچ ډاګ کې بل سیورۍ نه شته یوازې ستا سیوري ته هیله اواسره کیږي.

که ته خپل سپې ونه نیسې له دینه لویه بې رحمي بله نه شته.

ای دخروړو سپیو خاونده!

ستا دسپیو تاوان له تارسیري او د دوی په ضرر ته نیولی یې.

سپې اونفس دواړه یو شانته دي.

ته خپل سپې ونیسه! او په مونږ رحم وکړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته خپلو سپو داګمان مه کوه چې دوی به هروخت ستا غلیمانو ته وغاپي.
دوی ډېر ځله داسمان ستورو او سپوږمۍ ته هم غاپي:
ستا په ملګرو او دوستانو هم بلوڅې او غوتې وهي.
آه- هېڅوک زما نارې نه اوري.
دخپلو سپیو حملې هم نه ویني.
زما غږ ترکیږدی نه رسیږي.
دوی ولې څه نه اوري؟
ولې څه نه ویني؟
ولې په چارحم نه کوي؟ پردي خوبه نه وي؟
کیږدی خو دپښتنو معلومیږي.

„څه لیکل یا لیك پوهه"

بې ګناه بندي***

پرېږدئ ! دابې ګناه بندي پرېږدئ!
مه ویرېږئ، دده په آزادولو کې هېڅ خوف او خطر نه شته.
فساد او شرارت له ده نه نه پیداکیږي.
دده بندي کول لویه ګناه ده.
داهغه یوسف دی چې دبې ګناهي په سبب زندان کې لویدلی دی.
که دی له زندانه راووزي ستاسي آینده سنجولی شي او ستاسې دبلې ورځې غم خورلی شي.
پرېږدئ! دابې ګناه بندي پرېږدي!
که دی خلاص شو ستاسو انتظام به په ډېر ښه شان وکړي.
ستاسې وږي به ماړه کړي، ستاسي بربنډ به پټ کاندي.
تاسي دغه ښکلی موجود په تورو ځاګانو کې مه غورځوئ.
په زندانونو کې يې مه اچوئ.
په لړوانو او پړانګانوپې مه خورئ.
دی به ستاسې د ګډو ډو او پرېشانو خوبونو صحیح تعبیرونه وکړي.
ډېرې سختې، مبهمې او مجملې غوټې به پرانیزي.
دی دراتلونکي حا ل پیشبیني کولی شي.
دطبیعت په رمزونو او اسرارو پوهیږي.
دجوي اوفلکي اوضاعو اقتضاآت ورمعلوم دي.
پرېږدئ! دابې ګناه بندي پرېږدي!
دده په آزادۍ باندې علم اوپوهه زیاتیږي.
وطن رڼا کیږي، ږانده بینا کیږي.
دی له خپلو جفا کارو وروڼوسره هم ښه سلوک کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ډیر پیچومي او ارولی شي.
ډیر کړې لارې سمولی شي، او ډېر مشکلات حل کولی شي.
ماخوب لیدلی چې دابندي خلاصیږي او دسلطنت په کرسی کښیني.
ښه فکر وکړئ!
دابندی څوک دی؟
پس له ډیره فکره وایم!
فکرد ی فکر!

نظر لالا

په یوه ستانه کورنۍ کې یوسپین ږیری خدمتکار او سېده چې هرچابه ورته نظر لالا ویل.
داسړی دماشومتوب له وخته دبوډاتوب ترزمانې په دغه کاله کې و اوخپل ژوند یې په همدغه کاله کې خاورې کړ.
دی ددې کاله نسبي سړی نه و او دخدمتګار په حېث یې کارکاوه، مګر مزدور ورته نه شو ویلی، ځکه چې دمزدور په شان کاریې نه کاوه.
هېڅوک به خپل ځان دځان لپاره په کارکې دغومره ستړی نکړي لکه چې نظر لالا ددغې کورنۍ په خدمت کې ستړی اوستومانه و.
کوم کارچې څوک دیوې ټینګې اولوړې عقیدې لپاره کوي هېڅ حریص او په ګټه مین سړی یې د پیسو لپاره نه شي کولی.
ده دغه خدمت دخدای لپاره کاوه او په داسې جذبه یې کاوه چې دلمانځه دفوتیدو هم څه ډیره پروا ورسره نه وه.
په دغه سړي کې ډېر زیات اخلاص، امین توب او صداقت موجود وچې په دې وخت کې یې مثل او نظیر نه شي پیدا کېدی یا ډېر لږ پیداکیږي.
داسړی بې نامه اوبې نشانه سړی و، جامې به یې تل زړې او خړې وې، مګر دزړه صفا ئي یې دومره زیاته وه چې زه ورته حد او اندازه نشم ټاکلی.
په کوم کلي کې چې نظر لالا اوسیده د جاه او جلال خاوندان او دعلم وفضل صاحبان هم اوسېدل چې ځینو مرېدان هم نیول مګر زه له هغو ټولو نظر لالا انتخابوم او له نورونه په ادب تېرېږم.
زما داعادت دی چې له مخدوم نه خادم ته په محبت ګورم او له پیرنه مې مرید خوښ دی.
له ماسره اوس دافکر ډېر پوخ شوی دی چې دخیر او برکت خاوندان په ساده مسلمانانو کې ډېر موندلی شو او پوهان او هوښیاران دبل لپاره له خپلې ګټې نه نشي تیریدلی.
څوک چې دخدای لپاره د نورو خدمت کوي او خپل ژوند دنوروله ژونده قربانوي هغه لکه نظر لالا داسې وي چې خپله مادي ګټه هېڅ نه پېژني او په پردي کاله دومره زهیروي چې له هېڅ سره به دخپل کاله دغومره غم نه وي.
داسړی په تور او سپین نه پوهېده، الف اوبې یې نه و لوستی، د لفظ او معنی فرق یې نه شوکولی، مګر دنیکۍ او خیر رسولو په لوړه مبدایې ټینګه عقیده لرله او داجذبه یکې دعشق حدته رسیدلې وه، نظرلالا دهرچا په نظرکې ډېرسخت اوبخیل سړی معلومېده، هرچا به ویل چې ده غوندې سخت سړی بل نه پیداکیږي، په رښتیا چې دده پیرزوینه په ځان باندې ډېره لږه وه، مګر بخیل ورته نشم ویلی اوډېر حاتمان زه ورځینې ځاروم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله به چې دکاله خاوند، نظر لالا له کا بله ننګرهارته استاوه چې خار وي او پسونه بوزي نويو خوړوډی به يې پخې کړي او ډيرې لږې پيسې به يې هم ورکړې چې په لاره کې ځان ته کوم وخت څه نګولی واخلي يا چيرته د خاروو لپاره څه وابنه پرې رانيسي. داسړی به له کا بله لغمان ته ولاړ او خاروي به يې هم ورسول، مګريوه مياشت يادوه مياشتې پس به چې څوک مېلمانه راغلل او چرګه به په کار شو نظر لالا به هغه پيسې په چرګورو ورکړې چې ميلمانه په ښه شان عذر شي او دکاله دخاوند ښه نوم وساتل شي.

دی هغه راز خدمتګار نه و چې له خپل مخدوم نه څه واخلي او دځان لپاره يې ذخيره کړي بلکه ده به هغه ته څه ورکول او خدمت يې بيخي ورياو.

دده خور او خوريي ډېر غريبان وو، مګر هېڅ بد ګمانه سړی هم داګمان نه شو کولی چې دی دې هغوی ته څه ورکړي.

که کله به د کاله خاوند دده په خاطر هغوی ته څه ورکړه دی به خپه کېده او ددغه کاله زيان ورته لکه دايمان زيان معلومېده.

دنظر لالا دا عادت و چې چرګ غږ به له خوبه پاڅېده او دسپېدو په رڼاکې به غره ته روان و، ترڅو به چې لمر څرک واهه ده به له غره نه دخسو ګېډی راوړ، چې سبا ناری به يې وکړ، نو بيا به په نورو کارو پسې روان شو او ټوله ورځ به يې کار او خدمت کاوه.

ده به پس له ماښامه هم د شپې تر لسو بجو د ميلمنو خدمت کاوه او ډير ناوخته به ويده کېده.

دده په کارکې درخصتی او تعطيل ورځې نه وې او دناروغی دپاره يې هم فرصت نه درلود.

دی د عادت او ډير کارکولو په وجه له پولادونه هم کلک و.

هغه ګېډی چې ده د شپيتو کالو په عمر په شاباندې راوړ ددې زمانې ښه ښه ځوانان يې نه شي ورلی.

ده به هرکله دخمتا پيوندي کالي اغوستل او خوراک يې هم ډېر خوارو. ترڅو به چې ډېر مجبور نه شونو داختر په ورځ به يې هم نوي کالي نه اغوستل، په دغه کاله کې به چې هرڅومره ښه څه پاخه شوو، دده برخه به پکې ډېره خواره وه، ځکه چې ښه ډوډی دده له ستوني څخه نه تېرېده او په همدغه وجه به دچرګ ورمېږ دده برخه وه، نظرلالا له تودې ډوډی سر ه هم دښمني درلوده اوچې په کور کې به سړه پرته وه تودې ته به يې لاس نه وروړ.

په همدغه سبب دی په بخل مشهور و اوهرچابه ورته سخت اوبخيل وېلې.

دا و د خلکو قضاوت چې له حقيقت نه ډېر لرې و اوپه ډيرې ظاهر بينی بناو، هغه څوک چې خپل ژوند دبل لپاره وقف کړي او هېڅ دنيايي ګټه پکې له نظرلاندې نه وي هغه ته به څنګه بخيل وواېو.

هو ! نظر لالا په ځان باندې بخيل وځکه چې له ځانه تېرو اوخپل ځان يې بل ته بخښلی و.

ده ته به که چا دخدای دپاره څه ورکړه هغه يې دبل دپاره اخيستل اوبل ته يې ورکول.

داايثار اوفداکاري چې پدې وخت کې لکه د اينځر ګل يا دمرغی پی ډېر نادر څيز معلومېږي، له انساني غرايزو سره ډېر موافقت نه لري او مثالونه يې ورک دي.

دا راز سړی دخلکو په نظرکې ډير ساده او ډېر احمق معلومېږي.

په عقل او پوهه داګمان نه شي کېدی چې چاته ددغسې ايثار او فدا کاری اجازه ورکړي.

خپل ځان خوارول اوبل پالل، له ځانه تېرېدل او دبل په ښه ورتلل دعقل او فکر کار ندی د دغسې کارونو د پاره يو لوړ معنوي عشق په کار دی او د نظر لالا ا خلاص غواړي.

ددغه کاله هرڅه دنظرلالا په لاس کې وو او دده په امانت داری هرچا داسې يقين درلود چې هېڅ شک پکې چانه شو کولی.

زه دهغه چاستا ينه نه کوم چې نظرلالا ورته ډير اخلاص او عقيدت درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په نظرکې دستایلو وړنظر لالا دی او دده په ښه سړیتوب ټینګه عقیده لرم.
دی اوس له نظره پناه دی او زه دده زیارت ته په ډېر اخلاص ورځم. په هغه اډیره کې چې دی ښخ دی نور قبرونه هم ډېر دي او په ځینو باندې لا جنډې هم ولاړې دي، مګر زه خپل مراد له نظر لالا څخه غواړم اودده حسنات راته ډېر درانه معلومیږي.
په رښتیا چې زما خادمان خوښ دي او ښه خلک په خدمتګارانو کې وینم.

جبر او اختیار***

هغه کارچې دانسان په اراده او اختیار نه وي شوی دفخر وړنه دی او دملامتۍ موجب هم نه ګرځي، یعنې که دچا ونه ټیټه وه، ګرم نه دی که چا متوسطه قداو قامت درلود ورته نه شو ویلی چې ډېر ښه کار دی کړی او اندازه دې ساتلې ده.
که یوسړی خپل سپین مخ تورکړي ملامت دی، مګر دحبش مخ که هرڅومره تور وي څوک یې نه شي ملامتولی، ځکه چې دده اختیار او اراده پکې دخل نه لري.
که یوسړی خپل غلیم په جنګ کې مړکړي او خپل شجاعت ښکاره کړي حق لري چې په خپله توره او توریالیتوب فخر وکړي، مګر که مرغۍ ولې او سړی ولګېده که څه دده ډېر زورور او زوروردښمن وي خپل بریت نه شي تاوولی او توریالی ورته نشو ویلی.
هېڅوک یو ګونګ په حق نه ویلو نه ګرموي ځکه چې هغه مجبور او معذوردی، مګر هغه چې ژبه لري او له ډاره حق نه وایي له ملامتۍ نه نه خلاصیږي که څه هم یوڅه مجبوریت دلته هم شته او اختیار نیمګړی دی.
دجبر او اختیار مسله ډېر اړخونه لري او دغه فیصله څه اسانه خبره نه ده.
زه په دی ځای کې دا اراده نه لرم چې له علمي څېړنې نه کار واخلم زما مقصد بل دی اود ملایانو په کار کې کارنه لرم.
زه حتی الا مکان له فلسفي بحثونونه ډډه کوم مګر کله کله مې د موضوع تعلق او ارتباط مجبوروي چې په معقو لاتوکې مداخله وکړم. زه نه وایم چې انسان مختار دی ځکه چې مونږ ډېر مجبوریتونه لرو او د جبر مظاهر دلته بیخي ډېر دي.
مونږ مجبور یو چې په وچه مز ل وکړو، ځکه چې دلته بحر نشته او زمونږ په هېواد کې بیړۍ نه ګرزي.
همدغه شان مونږ له کابله ننګرهار ته په هوانه شوتلی، ځکه چې هوایي سرویس نه دی جاري، مګردغه راز مجبوریتونه په ځینو نورو ځایو کې نه شته هلته یوسړی اختیار لري چې په هواځې که په بحر کې او که په وچه.
اوس پوه شوئ! چې جبر او اختیار په هرځای کې یو شانته نه دی او ټول انسانان یو راز مجبور نه دي.
ډېر مجبوریتونه پخوا وو چې اوس نه شته او خپل ځای یې اختیارته پرې ایښی دی. یو ماشوم چې اول پیداشي هېڅ اختیار ورسره نه وي او دبل په غېږ کې ژوند کوي، په خپله نه چېرته تلی شي او نه راتلی شي. څملول او پاڅول یې دبل په لاس کې وي او کالي بل څوک وراغوندي، مګر څومره چې لوئیږي او غټیږي هغومره دمورله غېږې لرې کیږي او له مجبوریت نه اختیار خواته درومي، کله چې په خپلو پښو روان شي نو بیا خپل مخ په خپله وینځي او پخپله خوښه له کاله اوزي یا کاله ته راځي.
کله چې ځوان او ځلمی شي، دکاله واک او اختیار هم د ده شي او دپلار په جایداد تصرف وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره اندازه چې دژوندانه درجه اومرتبه لوړيږي مجبوريت کميږي او اختيار زياتيږي. يو کاڼی که څوک هرې خواته غورځوي ، او هر راز لوبې پرې کوي کولی يي شي، مګر ونې او بوټي دغسې نه دي، يعنې دنبات مجبوريت له جماد نه لږدی ځکه چې دحيات اثرپه ده کې زيات دی.

له ونو او بوټو نه بيا د دځارويو اختيار ډيردی اوجبر نورهم تخفيف موندلی، انسان چې له حيوان نه پورته مقام لري، اود تکامل په لاره کې وړاندې دی دده اختيار نورهم زيات شوی او له خپلې ارادې نه ډېر کار اخلي.

په انسانانو کې هم دوحشي او مدني انسان، عالم او جاهل انسان، دقوي او ضعيف انسان په اختيار کې ډير فرق موجود دی مګر بياهم په هرحا ل کې يو څه مجبوريتونه شته او په جبر او اختيار کې ډير فلسفي بحثونه کيدی شي.

ددنيا ډير پوهان پدې عقيده دي چې دانسان ډير لږ کارونه په ظاهر ه ارادای او اختيار ي معلوميږي، مګر په حقيقت کې د مجبوريت اثروي اوخبره له اختياره وتلی وي.

دوی وايي هغه سړی چې ډير په غيظ او غضب کې وي او په همدغه وجه د چا د وژلو اراده وکړي مونږ ورته د اختيار خاوند نه شو ويلی، ځکه چې دی په دغه حا ل کې دداسې اغيزو اونفسي تاثراتو محکوم دی چې له دغه کاره ځان نه شي ژغورلی او پخپلو احساساتو حاکميت نه لري که مونږ پوه شو چې دی په دغه وخت کې له يوه ليوني نه څه فرق نه لري او په طبيعې حا ل کې نه دی، دی به اورمرو مجبوره ګڼو او دغه کارته به غير اختياري ووايو.

همدارنګه هغه څه چې يوعاشق دعشق په جذبه کې دعشق دپاره کوي له مجبوريت نه نه وي خلاص او اختياري ورته نه شوويلی.

ددغو خبرو خلاصه او نتيجه داده چې شديد محبت او شديد بغض دانسان اختيار سلبوي، او هغه څه وربانديې کوي چې په عادي او طبيعي حا ل کې يې يو عاقل انسان نه کوي د همدې لامله ډير خلک په خپلو ځينو کارونوبل وخت پښېمانه کيږي او پوهيږي چې ښه يې نه دي کړي.

ځينې نورپه دې عقيده دي چې انسان داختيار خاوند دی، که ښه کوي بايدښه ورته ووايو اوکه بد وکړي بايد بد يې وګڼو، دوی وايي که انسان دعشق لپاره کوم کار کوي او که ددښمني دپاره په دواړو حالوکې دغه کار دده ګڼل کيږي او په ده پورې تعلق نيسي ځکه چې دغه مختلف احوا ل چې د زوروړي مينې يا دشديد عنادپه اثرپيداکيږي او نفسي ياروحي اغيزې ورته ويل کيږي په خپله له نفس څخه عبارت دی اونفس دهمدغو احوالو او کيفياتو نوم دی هسې نه چې کوم بل شی په نفس اغيزه کوي او اختيار ئې سلبوي.

ارسطو دجبر او اختيار حدود ډيرښه ټاکلی دی او پدې باب کې يې ډير ه ښه فيصله کړېده. دی وايي هغه کار چې يوسړی په خپله اراده نه کوي او دده اختيار پکې هيڅ دخل نه لري ښه او بد يې ده ته نه دی راجع او دده کار ورته نه شوويلی يعنې که يو زوروړباد يوسړی کومې خواته يوسي ياپې څوک لاس اوپښې وتړي اوله يو ځايه يې بل ځای ته وړی نو دلته اختيار سلب دی اوپه مجبوريت کې هيڅ شک او شبه نه شته مګرکه يوسړی دخپل شرافت د ساتلو لپاره کوم کارکوي اوخپل عزت او وقار يې يوه کار ته مجبوروي نو دغه راز مجبوريتونه دجبرله قانون لاندې نه راځي.

دی دمثا ل په ډول وايي : که ديوه سړي مور اوپلار يا او لادونه ديوه ظالم اومستبدله تهديد لاندې وي چې دده په تسليميدو او اطاعت هغوی له زيان او ضرره محفوظ پاته کيږي او که اطاعت ونکړي هغوی ضايع کيږي نو په دغه صورت کې دا سوال پيداکيږي چې که دغه سړی د هغه ظالم له خواپه يوه ناوړه کارمامورشي، دی په دغه باب کې مجبوردی او که مختار؟

ارسطووايي چې دلته جبراو اختيار مخلوط شانته دي مګرد اختيار جنبه غالبه ده ځکه چې ددغه کارپه کولو او نه کولوکې دترجيح او انتخاب مسئله مېنځ ته راځي نوهره خواچې دی انتخابوي او ترجيح ورکوي هغه دده خوښې او ارادې ته راجع ده او دده کار ګڼل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی وايي په دغسې مواردوکې که سړی ناوړه او بدکار وکړي دغه راز مجبوريتونه معقول عذرنه شي کيدای په دغسې مجبوريت بايد سړی پښې کيږدي او هغه څه وکړي چې انساني شرافت او وجدان تقاضالري .

شجاعت او شهامت چې يو اخلاقي فضيلت دی په همدغسې مواردوکې ځان ښيي او د افتخارحق پيداکوي.

هغه د سر خطر چې په جنګ او جګړه کې يو بې زړه سړی تيښتې ته مجبور وي، دخلکو په نظرکې څه اعتبار نه لري په همدغه وجه له تورو او ټوپکو نه تښتېدونکي هرچاته سپک ښکاري او هغه چې له مرګ نه ويريږي او په ايستلو تورو ورځي دخلکو په نظرکې درانه معلوميږي.

که په دغسې مجبوريت خلک قائل وای هرڅوک به له جګړې څخه تښتېده او هېچا به هغه ته په سپکه نه کتل.

هغه افتخار چې د شجاعت او شهامت خاوندان يې ګټي ددغسې مجبوريتونو په نافرمانۍ کې پټ دی لکه چې عار او ذلت ددغه راز مجبوريت اطاعت او انقياد ته ويل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخان واده***

له خوبه راپاڅېدم، دډول او سرني اواز مې ترغوږه شو او ډېره لويه ورارابسکاره شوه چې ډېرخلک ورسره خوشحاله روان وو او دخان په واده کې يې لاسونه غورځول.

زه هم له دوی سره ملګری شوم او په دې خوشحالۍ کې مې ځان شريک کړ. ددې ښادۍ دډول او سرني غږ ترډېر لرې ځايه رسېده او ډېروخلکو پکې اتڼونه کول.

چا به ډزې کولې، چابه اسونه ځغلول، ځينو به ټوکې او مسخرې کولې په دغسې خوشحاليوکې ماښام تياره کلي ته ورسېدو او ډولۍ دکاله په مخکې ښکته شوه.

دکلي ښځې په ډېرې خوشحالۍ راغلې او د ډولۍ پردې يې جګې کړې همدغه وخت خندا او خوشحالۍ خپل ځای غم او ژړاته پرېښود او د امعلومه شوه چې دغې ښکلې ناوې دخپلې ازادۍ لپاره ډېره لويه قرباني ورکړه او داجباري واده ملايې ماته کړه.

ددغه حا ل په ليدلو د هر چا په احساس کې بدلون راغی او موږ وپوهېدو چې کله خلق جنازه هم په ډول او سرني وړي او په غم دښادۍ ګومان کوي.

په دنيا کې ډېرداسې غمونه شته چې دخوشحالۍ په ډولۍ کې پټ دي او دخلکو په شعور او تميزمسخرې کوي.

زما پوه ملګری په دغه ورځ وويل: په رښتيا چې خوشحالي ځوک په زوراو جبر ياپه ډېرو پيسو کورته نه شي وړلی.

مګرخان لا تراوسه په دغه حقيقت نه دی پوه او خپله خوشحالۍ په دغه ډول غواړي.

„ څه ليکل يا ليك پوهه„

غم او خوشحالی***

زما اشناله ډېرو غمونو سره ناآشنادی، دهغه په کاله کې چا دماشوم ژړانه ده اوريدلې او د خپلو ماشومانو په مرګ او درد يې هېڅکله نه دی ژړلی.

هغه د ځوی او لور پلار ندی چې د اولاد په تبه شری يا کوی غمجن شي.

هغه حا ل چې يو پلار يې دخپل کوچني زوی يا ځلمي زوی دځانکدن په وخت کې ويني دی ترينه ناخبره دی.

ده غوندې بې غمه سړی ډېرلږ پيداکيږي اوپه همدغه سبب يې دخوشحالۍ برخه هم ډېره لږه ده.

دی چې په خپل کاله کې خپل خلف الصديق نه ويني په زړه کې ډېر ځوريږي او ځان بد بخته ګڼي، مګر دده دغه غم زمونږ په نظرکې دهغه چاله غمه ډېرسپک دی چې دوه زامن يې ژوندي دي اويوه دده په غيږکې خدای ته ځان سپارلی دی ځکه مونږ هغه ته دفاتحې دپاره ورځو اوده ته نه ورځو.

زمونږ داعادت دی چې که دچاپه کاله کې نهه مياشتنی اولاد مړ پيداشي وير ورسره نه کوو اوهغه هم دغم کمبله نه غوړوي، مګرپه کوم کاله کې چې د دوه ورځو ماشوم مړشي هلته د غم او مصيبت مجلس جوړيږي اوخلک ورسره همدردي کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موریس مترلینګ وایي: "تاسې په ملیار دونو نطفې ضایع کوئ مګر خوابدی کیږئ نه او دغه راز ضیاع د چاد غم او خپګان موجب نه ګرځي".

ددې خبرې معنی داده چې زموږ غمونه معقول نه دي، محسوس دي، هره ضا یعه چې یوازې عقل پرې پوهیدی شي او احساسات ورسره تعلق نه لري همدغسې بې اثره وي.

زمونږ خوشحالي هم لکه زمونږ غم په عقل او منطق اتکانه لري بلکه دشعور او احساس نتیجه ده.

غم او خوشحالي یوه په بل پوري تړلي دي او یوله بله نه بېلیږي ځینې ګمان کوي چې خوشحالي له بې غمه خلکوسره زیاته ده او هغه ځوک ډیر نېکبخت دی چې هېڅ غم نه لري مګر حقیقت دغسې نه دی او ښادي هرچیرې دغم په اندازه ده.

حقیقي بد بختي په بې غمۍ کې ځای لري او بې غمه سړي ته که سړی وویلی شو نیکبخت خو ورته هېڅکله نه شو ویلی.

غم او خوشحالۍ لکه د یوې ټوټې دوه مختلف مخونه دي، چې اصل یې یو دی. څنګه چې شپه او ورځ یو په بل پورې نښتي دي او هر کاله ته دواړه وړاندې وروسته راځي، دغم او خوشحالۍ ارتباط هم دغه راز ټینګ دی که څوک وغواړي چې هغه یو خپل کاله ته پریږدي او دابل ایسار کړي له دینه لویه اشتباه بله نه شته.

داسې کیدی شي چې ورځ اوږده شي او شپه لنډه، یا شپه لویه وي او ورځ وړه وي مګر داسې ورځ چې شپه ونلري یا داسې شپه چې ورځ ورپسې نه وي په دنیا کې نشته.

که لمرتراخرته پاس په تندی ځای په ځای ولاړوای او دزماني په رنګ کې هېڅ تغیراو تحول نه وای موجود، هېڅوک به نه پوهېده چې شپه څنګه وي او دهمدې لامله چې شپه به چانه پیژندله په دې به هم نه پوهېده چې ورځ څنګه وي اوڅه کیف لري. غم او خوشحالۍ هم لکه شپه او ورځ یوپه بل پیژنو که غم له دنیا نه بیخي لاړشي. خوشحالي هم ورسره ځي که ژړانه وي خندا هم نه شته.

هماغسې چې هګۍ له چرګې پیداکیږي او چرګه له هګۍ نه غم او خوشحالۍ هم یو دبل اولاد دی.

انسان باید په دې پوه شي چې غم او خوشحالي یو ظاهري او اعتباري فرق لري یعنې دا فرق هم لکه دشپې او د ورځې فرق دسترګو او نظر فریب پیداکړیدی چې دعقل او بصیرت خاوندان پرې نه غولیږي، بلکه ړانده هم دواړه یوګڼي. څوک چې دعقل سترګې لري او دفلسفي شعور خاوند دی هغه زمانی ته په بل شان ګوري اود شپو ورځو له سپینو او تورو پردونه هغه خوا بې رنګه زمانه په بل ډولویني هغه پوهیږي چې دزمانې دواړه مخونه یوه شي ته منسوب دي او یو حقیقت دوه رنګه نښیي.

ډېره ښه ده چې عقل او پوهه په مونږ ډیر تسلط نه لري او مونږ یې له وهم او خیا ل نه لرې کړی نه یو، ګنې اوس به شپه او ورځ راباندې یوه وه او خوشحالۍ به هم راباندې غمېدلې وه.

زمونږ غمونه او زمونږ خوشحالۍ زمونږ په ژوندکې هغه سوزاو سازپیداکوي چې بې له هغه د ژوند کیف او خوندونه پاته کیږي.

غم د خوشحالۍ څکلو ذایقه اواحساس روزي او خوشحالۍ لکه د خوړو میوو خوراک، ترخو مرچو ته ضرورت لري.

که په دنیاکې ترخه شیان نه وي خواږه ډیر ژرزړه و هي او بې خونده کیږي.

دژوندانه خوند غم او خوشحالۍ ته ډیر ضرورت لري او په دغه خوندکې دعواطفواو احساساتو خاوندان ډیره برخه لري. هغه ړانده هوښیاران چې په ظواهرو نه غولیږي او دغم او خوشحالۍ په فرق نه دي قایل، له دغه نعمته محروم دي، که مونږ ډیر عمیق فکروکړو هماغه شی مونږ ډیر خوشحالوي چې مونږ یې ډیر خپه کړي یو او ډیر ځله هغه شي ته خوشحالیږو چې زمونږ غم پکښې پټ دی. ډیر ښه ده چې په جهان کې دغه راز ژور فکرونه ډیر لږدي او احساسات مونږ ته دغه موقع نه راکوي چې دغمونو او خوشحالیو حقیقت ته ډیر ځیرشو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر خلک دي چې يوه ورځ يې ګرانه ښځه مري او دی غمجن کيږي مګر بله ورځ نوی واده کوي او نوی خوشحالی هغه زوړ غم بيخي هېروي نو دغه د خوشحالۍ ډولی اوهغه دغم جنازه يوله بله ډېر ربط لري که هغه غم دغه کاله ته رانشي دغه ښادي هم نه شي راتلی.

داوصا ل په حقيقت کې دهغه فراق نتېجه ده او په هغه ويرکې دغه سرور او سرودپټ دی هرڅومره چې دخوشحالی دپسرلي بارانونه زورور وي هغو مره يې سيلابونه هم زورور دي، له دغې زورور بارانونو سره تندر اورلی هم شته، لکه چې له ډېرو لو يو افتخاراتو سره ډېرلوی خطرات ملګري دي.

همدغه وجه ده چې زه له سپکو او کوچنيو غمونو څخه لوی او ستر غمونه ډېرښه ګڼم.

اخلاقي اساس

شوپنهاور وايي: داخلاقو دپاره له ترحم نه ښه اساس نه شته، انساني اخلاق بايد په همدغه اساس قايم وي.

دده په نظرکې اخلاقي عمل هغه دی چې دشخصي ګټې هېڅ اثريکې نه وي. او محض دبل دخير دپاره وي.

کانت وايي: د انسان هغه عمل اخلاقي ارزښت لري چې خاص د انساني تکليف د پاره وي.

دده په نزدانسانيت يوقانون لري، چې مخالفت ترېنه ښه نه دی اوانسان مکلف دی چې له دغه قانون سره سم وچليږي، دده په نظرهغه کارچې دقانون د پاره کيږي اوهغه کار چې دقانون دپاره نه وي شوی مګر له قانون سره موافق وي يو له بله فرق لري.

دی هر نيک او ښه کار اخلاقي عمل نه ګڼي د ده په فکر اخلاقي عمل هغه دی چې خاص د قانون د پيروی او دانساني تکليف دپرځای کولولپاره اجرا شوی وي، نه دشخصي ګټې دپاره.

په همدغه سبب د يوه سوداګر صداقت او راستي چې دتجارتي ګټې دپاره وي نيک کار ګڼي مګر اخلاقي عمل ورته نه وايي. همدارنګه هغه څوک چې ډير زړه سواندې وي او په همدغه سبب له خلکوسره نيکي او احسان کوي. دغه رازنيکي او احسان دکانت په عقيده اخلاقي عمل نه دی.

دی وايي که دغه سړی له خلکونه ډېرې جفا ګانې ووينې زړه به يې سخت شي، بيا به له چا سره احسان او نيکې نه کوي، مګر هغه څوک چې دخلکو جفا ګانې ويني او محض د تکليف دپاره له خلکوسره ښه کوي داکار اخلاقي قيمت لري او اخلاقي عمل ورته ويل کيږي.

مترلينګ وايي: هغه مينه چې انسان يې له انسان سره لري بايد له ډېرلوړ اوهسک ځای نه ا خيستل شوی وي ، که يو انسان وکړی شي چې له انسانانو سره عشق ولري او بشر دوستي دعشق له کوره واخلي نه ښايي چې له ترحم نه کار واخلي او مينه يې د مرحمت او مهربانی رنګ پيداکړي.

که څوک چاته د عدالت له مخې څه ورکولي شي داحسان له لارې دې څه نه ورکوي، که د چاله لاسه پوره وي چې دانسان احترام وکړي دلجويي اوتسلي ورکولو ته حاجت نه شته .

دی دانسان دپاره له چانه رحم او شفقت نه غواړي، دا حسان له ورکړې نه د عدالت ورکړه ښه ګڼي او له نوازش نه يې احترام دانسان لپاره غوره ګڼلی دی.

داسړی دعشق طرفداردی، دده په مذهب بايد شاه او ګدايوله بله عشق ولري ده ته له شفيق نه رفيق ښه ښکاري او له هغې مينې نه کرکه کوي چې يو مهربان بادار يې له خپل صادق خدمتګار سره لري دغه راز مينه چې د ترحم او شفقت

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ لري يوانسان لوی اوبل کوچنی نسيي، په دې مينه کې چې هرخومره مهربانۍ پرته ده هغومره پکې د محبوب حقارت هم شته مګر په عشق کې کبراولوبي نه ځائيږي او اغاتوب نه مني.

دی انسان ته په ډيرلوی حق او ډير زيات احترام قايل دی مګر دغه حق ورته په سوا ل اوګدائي د استرحام له لارې نه غواړي، دعدالت په اساس يې غواړي.

که بشر ښه انصاف وکړي خواران اومزدوران په بډايانو باندې ډيرلوی حق لري. خو دغه حق پټ پاته دی اوخلکو هير کړی دی.

روسووايي: „هروخت چې تاسې يوآسمان خراش قصر وينئ يقين وکړئ چې د يوه ولايت کورونه ددغه قصر دبنا دپاره وران شوی دی". که چېرې سم او صحيح حساب مينځ ته راشي ډيرلوی بډايان د ډيرو زياتو خلکو پوروړي دي او د دوی خيرات په حقيقت کې ددغه پور نيمګړی ادا ده که يوسړی په دغسې احساس خوار او غريب ته څه ورکوي احساس يې ډير لوړ او عالي دی او له هغه بل نه چې داکار خپل رحم او کرم ګڼي عالي همت او لوړ شعور لري.

دچا پوهه چې دعشق په آب وهواکې وده وکړي او عواطف او احساسات يې په عقل غالب وي هغه دمترلينک په شان فکر کوي او له نورو پوهانو نه يې فکر بل راز وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه او بد

خدای خبردی چې غل وکه خوني، یایې کوم ډیرد شرم کارکړی و، هرڅه چې و خو خلکو یې متې تړلې وې او حاکم ته یې راووست . هر یوه ویل دی ډیر بدسړی دی مونږ دده له لاسه ډیر په عذاب یو، دی باید بندي شي او ډیره سخته سزاو وینې.
حاکم هغه بد وګاڼه او زندان ته یې ولیږه دهغه خپلوان اخند زاده صاحب ته ورغلل او هغه یې حاکم ته ورووست، کله چې حاکم د آخندزاده صاحب له راتګه خبرشو یوه ټوټه مخې ته ورغی، دهغه لاسونه یې ښکل کړه او په ډیر عزت یې خپل ځای ته راووست.
دآ خند زاده صاحب له خبرې هیڅوک نه شو وتلی، حاکم هم دده امرته غاړه کیښوده او بندي یې خوشی کړ.
ما چې دغه حا ل ولید په دې پوه شوم چې دلته دښو اوبدو فرق شته، ځکه د ښه سړي لاسونه ښکلوي او دبدوسړو لاسونه تړي، مګر ټول دښو او بدو په فرق یوشان نه دي پوه شوي دهمدې له امله هغه سړی چې دخلکو په نظرکې بدو آخند زاده صاحب ښه وګاڼه اوله بنده یې خلاص کړ.
زما ملګری وویل: دوی دښو او بدو په تمیز کې ډیر غولېدلي دي. دوی وایي زمونږ ملک ډیر بد سړی دی ځکه چې دغلو ملګری دی او غله په حاکم باندې خوشې کوي، مګر همدغه کار چې آخند زاده صاحب وکړ هغه ته بدنه وایي.
هرکله چې خونیان او داړه ماران بندیان شي دده په برکت خوشې کیږي او ګنهکارو شفاعت دده کاردی.
دی یوازې له حاکمانو نه غله نه خلاصوي، که شکر انه غټه وه په اخرت کې یې هم دخلاصولو ذمه کوي او پس له مرګه یې هم ملګری دی.
که یو حاکم یو غل دملک په خوله خوشې کړي داکار دوی ته بد ښکاري مګر که د آخند زاده صاحب په سفارش یې پریږدي نوبیا په ښه سړیتوب او دینداری کې حسابیږي.
د هرچا بدې که په ډیرو پردو او رنګونو کې پټه وه هغه د دوی په نظرکې ښه سړی دی اوکه چا خپله بدي نه پټوله یایې نه شوه پټولی دوی ورته بد وایي او په بدنامه یې یادوي.
دوی هغه غل ګڼي چې دسوداګروقافلې وهي او دبدایانو په کورنو داړې غورځوي، مګر دهغه چا لاسونه اوپښې ښکلوي چې په چل او فریب دخیراتو نو قافلې خپل کاله ته راګرځوي او دمسکینانو حق غصبوي.

پخوانی ډیوې

په کاله کې برق لګیده مګر پاس په رف باندې د تورو تیلو مسینه ډیوه اینښې وه، په څنګ کې یې یوه بله ډیوه هم وه چې یووخت یکې شمع بلیده.
هغه خوا دخاورینو تیلو لاتین ښکاریده او داسې معلومېده چې هرې ډیوې په خپل وخت کې داکور رڼا کړی او دکاله خلکو یې په رڼا کې ډیرې شپې سبا کړي دي، مګراوس ترینه څه کارنه اخیستل کیږي او دشپې په کورکې برقونه بلیږي.
دزمانې داعادت دې چې زاړه شیان له کاره باسي او نوي شیان په کار اچوي مګر خلک خپل زوړ حا ل نه هیر وي او زړو شیانوته په جګو رفونو باندې ځای ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داعادت بدنه دی چې خوک زاړه خدمتونه هیر نه کړي او زړو خدمتګارانوته په قدر وګوري مګر کاربايد له نـوو شيانو واخيستل شي او په کورونو کې وخت په وخت نوی رڼاګانې پيداشي.

انسان په هروخت کې يوې رڼا ته محتاج دی او دارڼا هرکله خپله څېره اوخپله وضع بدلوي دعالم تغير چې ددنيا يوقانون دی همدغه تقاضا لري چې هرڅه بايد يو راز اوبل رازشي او يوازې لوی خدای تل ترتله په يـوه حا ل باقي وي دهمدغه بدلون او تغير په وجه د علم اوپو هې رڼا هم هر وخت خپل فانوس بدلوي او دلوښو په بدلون په لوښوکې پراته شيان هم بل راز کيږی.

هغه رڼا چې دخاورو له تيلو پيداکيږي هغه نورچې دلمر او سپوږمۍ له کوره راځي، هغه بريښنا چې داوبو له ابشار څخه حاصليږي دظرف او محل په اعتبار يوله بله بيليږي که څوک په دغو ظاهري صـورتونو ونه غوليږي، او حقيقت ته ځېر شي نو دشړ شمو او پنبې په بوټو، د غوزانوو او زيتونو په ونو کې يوه رڼا موجوده ده چې په هر راز ډيوه کې بيل کيف پيدا کوي. که څوک هغه تيل چې په ډيوه کې ويني په پنبه کې ووينې يا دغه سيزونکی برق چې په برقي نغريـوکې ګوري په اوبـوکې وليدی شي هغه ته اور او اوبه دومره فرق نه لري او د جهان په هره زره کې يوه رڼا ويني چې دصحراپه کاڼوکې هم شته هغه نور چې کليم په کوه طورکې ليده دښونه په هره ونه کې شته مګر محرمانه سترګې غواړي.

که دانسان تعقل قوي شي اود حواسوله قيده واوزي (که څه هم دبشر اوسنۍ پوهه هماغه رڼا ده چې د حواسو له کړکيو راننوتلې ده) په هرشي کې به يونور ګوري او دوجودپه نړۍ کې به داتور اوسپين نه وي اوس مونږ د حواسوله تاثير لاندې يو چې په تيلو غوړ لاسونه په پندانه وچوو.

که لوښې او ظروف زمونږ دنظر مانع نه شي نو په هرکورکې ديوې وبالې يا ديـوې چينې اوبه دي او دڼولو مشرب يو دی.

که مونږ د سيند او ويالې، دکوهي اوکاريز، دواورې اوباران په نومونو ا وصورتونو ونه غوليږو نـوواوره ږلی اوباران ديوې کورنۍ خلک دي او اور او اوبه هم دومره پردي نه دي. په حقيقت کې همدغه خوږوا لی دی چه په خټکې، هندوانه، توت، انګور ناک او مڼه کې يې حلول کړی او په هر محل کې يې بېل صورت ببل خونداو ببل نوم پيداکړی دی.

هغه لوی او واړه خمونه چه دبېلو بېلو مېوو او دانو شربتونه او عرقونه پکې پراته دي ټول يو کيف لري او دکجـورو او اربشو مېنځ کې څه فرق نه شته په دغسې کتنه چې سړی له اشکالو اوصورتونونه هغه خوا وګوري سړي ته دامعوميږي چې کورت او شړومبې له يوې غړ کې راوتلي دي او مايعات او جمادات زمونږ ظاهري حواسو بيل کړی دی.

هغه وخت چې زمونږ تماس او تعلق له ماديانو نه قطع شي او مجردشو ښايي چې دنن ورځې علم او معرفت بل رازشي او دغه رڼا بل شانته ووينو، هغه وخت به دنن ورځې د تنوير وسايل لکه ددې کوټې بېکاره ډيوې په کارنه وي. او علم وپوهه به په نورو قالبونو کې ځان څرګند کړي چې اوس يې مونږ نه شو ليدلی.

„اجتماعي نظريات„

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتخاب

زما ملګری له اجتماعي مسايلو سره ډېره زياته علاقه لري. کله چې ولس د شورى لپاره وکيلا ن انتخابوي يا دحکومت مشرخپل وزيران ټاکي دی په انتخاباتو باندې په زړه کې سل اعتراضه لري.
دده په نزد سم او صحيح انتخاب ډيرمشکل کاردی اوکه دغه کاربل څوک کوي دی پکې ډېر عيبونه پيداکولی شي.
دی وايي دګوستاولوبون داخبررښتيا ده چې په خلکو باندې حکومت کول دومره ګران کارنه دی لکه چې په خلکوکې لايق کسان پېژندل او انتخابول مشکل کار دی.
زما ملګری دايوه لويه اشتباه ګڼي چې اجتماعی کارونه داسې کسانو ته وسپارل شي چې هغوی په خبروکې ډېر مهارت لري او په خبرو ډير ښه پوهيږي. ده دکوم عالم دا خبره ډيره خوښه کړې ده چې په خبرلو څو او نطاقانو کې دفکر خاوندان ډېرلږ پيداکيږي.
دده په نزد هغه څوک چې ډيرې ښې خبرې کولی شي ښه ښه کارونه نه شي کولی او ډېر فکر کوونکي هم دکارخلک نه دي.
زه دده داخبره ځکه ښه ګڼم چې دی په خپله دفکر خاوند دی او په خبروکې هم ډير ښه دی، هغه څوک چې دځان په باب کې هم له حقه نه تيريږي او دقضاوت په وخت کې په ځان هم حکم کولی شي بايد ښه يې وګڼو او په قدر ورته وګورو. اوس خوبه پوه شوي ياست چې زما ملګری په اجتماعي مسايلو کې څومره عميق فکر لري مګر زما علاقه له ده سره په فکري او علمي دقت نه ده بنا، بلکه د ده شعري اوادبي جنبه مې ډيره خوښه ده.
دی علاوه پدې چې شاعر او ليکونکی دی په شعر او ادب کې ډيره ښه نقادي هم کولی شي يعنې که هرڅومره ښه شعر بدپه نظرورغی يادشعر خاوند ښه سړی نه و، دی پکې داسې باريک عيبونه پيداکولی شي چې نوريې په ذره بين هم نه شي ليدلی، مګر کوم شعر چې دی په خپله انتخاب کړي هغه هم ډير ښه نه وي ياپې نوريه ښه والي نه شي پوهيدای.
ګورئ ! زما مقصد دانه دی چې دی ښه شعر او بدشعر نه پيژني بلکې يقين لرم چې ادبي محاسن او معايب ورته ډيرښه معلوم دي، زما په نظرکې دی ډيرښه شاعردی، مګر دده له باريک نظرڅخه په وېره کې يم چې داخبره يې په مزاج بده ونه لګيږي، ځکه چې اناتول فرانس په خپل يوه کتاب کې ليکلي دي چې ډير ښه شاعر هماغه دی چې ډير خود پرست وي اوبې له ځانه بل څوک په نظرکې نه لري.
زما دغه ملګری يوه ورځ دوطن په کاردارانو باندې بحث کاوه چې ځينې يې ښه ګڼل اوځينې بد، ماچې دده دغه انتخاب وليد په دې پوه شوم چې دشعرله پيژندلو نه دسړو پيژندل ګران کاردی او دااشخاصو په عمل کې دومره اختلاف نه شته لکه چې په نظرکې شته.
داکيدی شي چې ډيرخلک په يوه چلم خوله کيږدي، مګرفکرونه او نظرونه يورازنه دي.
دحسن انتخاب، دشعر انتخاب، دشخص انتخاب په هرځای کې يوه اختلافي مسله ده چې دهر چا د ذوق اونظر په لحاظ فرق کوي که هر چيرته لاړشئ، او هرچاته لاړشئ يو به دبل په انتخاب اعتراض کوي او دغه شکايت به هرځای موجود وي.
حجازي دايران ډيرښه او مشهور ليکوال ليکي: زما يوه دوست چې له ډيرو ښو ليکوالو څخه دی دايران په فرهنګستان انتقاد کاوه چې په دغه علمي اوادبي انجمن کې ولې ځينې بېسواده اشخاص په عضويت انتخاب شوي دي او لياقت ته نه دی کتل شوی؟ مګر څومره چې ده دايران دفرهنګستان اعضا ووته بدويل هغومره يې د فرانسې داکاډمی اعضا ستايل اود هغوی انتخاب يې ډير صحيح ګڼه، څو ورځې وروسته چې زه (حجازي) دفرانسې داکاډمی له يوه غړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(مسیوماسین یون) سره په پاریس کې مخامخ شوم نو داکاډمۍ بحث مینځ ته راغی او هغه په ډیر قهر وویل: ((د فرانسې له اکاډمۍ نه خرابه دستګاه بله نشته، خو ورځې پخوا یوتن دکتابونو ناشر یعني کتاب فروش چې داکاډمۍ دځینو اعضاوو کتابونه دتملق دپاره چاپوي اوخر خوئ یې داکاډمۍ غړی شو چې د ادبیاتو په پوله هم نه دی تېرشوی)).
داقصه همدغلته پریږدی! راشئ چې دفرانسې داکاډمۍ انتخابات داناتول فرانس په وخت کې وګورو.
دغه لوی او مشهورلیکوال ل په خپل یوه کتاب کې ددووتنو (شاګرد او استاد) مذاکره داکاډمۍ دیوه غړي په باب داسې لیکي:
شاګرد: مسیو ..... داکاډمۍ په عضویت انتخاب شو او دا انتخاب زه ډیر بد ګڼم. دا سړی دمعاشرت په ادابو ډیرښه پوهیږي اوله هر حزب سره تګ راتګ لري، سر بېره په دې یوې لوړې کورنۍ ته هم منسوب دی او وراره یې دکلیسا واکدار دی، دی په خپله هم ډیر خه لري او په کاله کې یې ډیرښه شراب پیداکیږي مګر ذوق او هنر نلري او دلوړې قریحې خاوندنه دی ځکه راته دغه انتخاب ډیر ناوړه معلومیږي او په بد نظر ورته ګورم.
استاد: ناوړه انتخاب ته هېڅکله بد مه وایه اوپه دې پوه شه چې په کارونوکې د تصاوف او اتفاق برخه ډیره زیاته ده هغه کارچې تاسو ته مسخره معلومیږي په حقیقت کې یوانتقام دی چې تقدیر یې دتفریح لپاره دعقل او تدبیر له خاوندانو څخه اخلي.
تاته دې دامعلومه وي چې په دغسې انجمنونوکې دهوس اوتفنن دپاره هم ځای پریښودل په کار دی. دقریحې اونبوغ خاوندان غالباً دمعاشرت اوګذران خلک نه وي.
که یوه جامعه سل په سلوکې عقلي او منطقي وي سل په سلوکې به دتحمل ورنه وي او د عدالت له ساړه فشار لاندې به هر څه ساړه وي. کوم انجمن چې یوازې له لویو او فوق العاده اشخاصو جوړ شوی وي ډیر لږ خلق به ورسره علاقه ولري.
ډیره ښه ده چې ټیټ او حقیر اشخاص له دوی سره ګډشي او دتفریح باعث وګرځي، په دغه صورت کې به ټیټ کسان له لوړو کسانو نه علمي او معنوي استفاده کوي او لویان به هم چې خپله مقایسه له دوی سره په نظرکې نیسي خوند اخلي. داکار د دواړو په ګټه دی او اکاډمۍ په دغه ډول دخپلو مهموغړو اهمیت نوروته ورکولی شي څنګه چې دلمر او ستورو څخه ځیني ذاتي او ځیني اکتسابي ځلښت لري داکاډمۍ اعضا هم باید دغه راز وي چې دځینو رڼا ځینو نوروته انتقا ل او سرایت وکړي.
دغه راز ناوړه انتخابات ددغه انجمن دحیات اوبقا لپاره ډیرضرور معلومیږي او ډیره ښه ده چې اکاډمۍ دخپلو غړو په انتخاب کې اشتباه وکړي یا دتصادف له تاثیرلاندې راشي اودغه راز خلک هم انتخاب کړي.
که ناوړه اشخاص هېڅکله داکاډمۍ په غړیتوب نه انتخابېدلی نو هغو کسانو ته به ډیر لوی توهین او تحقیر متوجه و چې اکاډمۍ نه قبلولی مونږ باید دغه راز ظاهري اشتبا هات حقیقي هوښیاري وګڼو او په نفرت ورته و نه ګورو.

دعقل برخه په ژوندانه کې

پاک خدای چې ژوندپیداکړ غرایز یې هم ورسره پیداکړه چې ژوند وساتي او دحیات شمع مړه کېدوته پرې نږدي.
همدغه غرایزدي چې دهوا مرغان او دځمکې ځنا وریې دزیږو لو اونسل ساتلو کارته داسې متوجه کړي چې هېڅ غفلت پکې نه ځایږي، دهمدې لامله د هوا مرغان هرکا ل نوي کورونه جوړوي او نوي هګۍ پکې ږدي له هګیونه بچې را ایستل او بچوته دانه په خوله کې راوړل دغریزې کاردی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوکوچنی ماشوم چې په لومړی ورځ دموریه تي باندې خوله ږدي اوروي يې، بې له غريزې بل لارښوونکی نه لري.
هغه پاملرنه چې يوه چرګه يې دخپلو بچيوپه نسبت لري کوم تعليمي کارنه دی بلکه دغريزې او فطرت په تقاضا اجرا کيږي کومه شهواني قوه چې نراوښځه يې يو دبل په نسبت لري د غريزې غوښتنه ده چې د ژوند ساتلو او دنسل د بقا دپاره په انسان او حيوان کې وجود لري، يعنې دژوندانه ساتنه او دنوع پايښت دغرايزو وظيفه ده. هرکله چې غرايزپه حيوان کې ډيرقوي دی او په انسان کې ضعيف غوندې دی نو انسان ته عقل هم ورکړشو چې دژوند په کارکې له غرايزوسره مرسته وکړي او دغريزې په خوښه استعما ل شي يعنې عقل يوه آله ده چې غريزه يې استعمالوي، نوعقل باېد د ژوندانه د وسايلو برابرولو په کار کې صرف شي او د ژوند اسباب برابر کړي نه دا چه د حقايقو اوپټو اسرارو دکشفولوکار ترېنه واخلو اوبځايه يې استعما ل کړو.
دعقل اصلي کارهمدغه دی چې له مادې سره تعلق پيداکړي او په موادوکې تصرف وکړي طبيعي او رياضي علوم دامدعا ډيره ښه ثابتوي چې دعقل کارله جسم اومادې سره دی چې بايد ابعاد وپيژني اوکميت ته متوجه شي ځکه چې دکيفيت پېژندنه دعقل کارنه دی اوعقل ددغه مقصد دپاره نه دی پيداشوی همدغه سبب دی چې انسان ياله کيفيت نه بيخي غافل دی يا کيفيت ته هم دکميت په نظرګوري. مثلاً زمانه په اصل کې کيفيت دی او د کيف له مقولې لاندې راځي مګرانسان دخپلې ساعت تيری لپاره چې دژوندانه يکنواختي ورکه کړي دغه کيفيت د کميت له مقولې لاندې راووست او دځمکې حرکت، د ستورو حرکت او نور حرکتونه يې زمانه وبلله.
هئيت، نجوم، رياضيات په همدغه مفيده اشتباه بنا شوه او ددغې لويې غلطې په وسيله لوی لوی مقصدونه حاصل شول.
که انسان ښه غور وکړي پوهيږي چې عقل انسان ته ددې لپاره ورکړ شوی دی چې د آلاتواو مصنوعاتو په جوړولوکې ترېنه کار واخيستل شي او يوځه جوړ کړي نه داچې په څه پوه شي او دکميت ادارک وکړي.
دغرب پوهان په دغه رازښه پوهېدلي دي، ځکه يې دژوند ښه کولو په کارکې له عقل اوپوهې نه ډير کاراخيستي دي او زمونږ پوهان په نورو تصوراتو کې غرق دي.
مونږ بايد د جوړولو او پوهېدلوپه فرق قايل شو.
جوړول اسانه کاردی مګر پوهېدل ګران کاردی.
دشاتومچۍ عسل جوړوي مګر په حقيقت يې نه پوهيږي.
مونږ ژوند کوو او د ژوندوسايل برابروو، مګر د ژوندانه په حقيقت نه يو پوه شوي.
ډاکټران او طبيبان د ژوند په خدمت ترډېره حده موفق شوي دي او دزړه حا ل دسږو حا ل ورته معلوم دی، مګر ژوند نه پېژني او له روح نه نا خبره دي.
دانسان ډيره لويه او مهمه وظيفه د ژوندانه ساتنه او روزنه ده.
عقل اوفکر، علم او فن دهمدغه مقصد دپاره دي چې دژوندانه اسباب او وسايل برابر کړي،اوپه همدغه لاره کې ترېنه کارواخيستل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسابي خبرې

استاذ ویل: تاسې باید هروخت له ځان سره حساب وکړئ اوحسابي خلک اوسئ!
دده یوحسابي درس دا ؤ: که یو عدد له بل سره داسې یوځای کړوچې یوپاس اوبل لاندې وي نو څلور (۴) ترینه جوړیږي او د دواړو وجود هم په خپل حا ل نه پاتې کیږي. که دواړه څنګ په څنګ یوځای کړولکه: ۲۲ نو دوه ویشت ورنه جوړیږي او دوه شل کیږي.
ددواړو عددونو شکلونه او صورتونه هم په خپل حا ل پاتې کیږي ځکه چې دلته دملګرتیا او ورورولۍ رازپټ دی او په هغه بل صورت کې تفوق، تسلط اومحوه کول معلومیږي.
ده ویل: که دوه مساوي عددونه لکه:(۱-۱) (۲-۲) (۳-۳) هر یو له بل نه وړاندې یا وروسته کړو نتیجه یې یوه ده مګرپه دوه متفاوتو عددونو کې تقدیم او تاخیر ډیر زیات فرق راولي اوپه مقدارکې ډیر تفاوت راځي.
که مونږ یو او نه یو ځای کړو او داسې یې لیکو (۱۹) نونس کیږي، مګر شل کیږي نه. که همدغه دوه عددونه داسې ولیکو (۹۱) خبره سلوته نږدې کیږي او ډیر زیاتوالی پکې راځي.

„څه لیکل یا لیك پوهه"

شعر او فلسفه

وریځې پورته په هواکې دي څاڅکي ښکته په ځمکه کې.
هغه څه چې په هسکو وریځو کې شته په ژورو څاڅکو کې هم شته.
په دغو اوبو باندې هم هماغه تنده ماتیږي.
دلوړ خیا ل او دژورفکر نتیجه یوه ده.
ته ! یاخپل نظر ډیرلوړ کړه یاپه خپل ګریوان کې ډیر سرښکته کړه!
دشاعر او فیلسوف فرق همدغه دی.
زه شعر اوفلسفه دغه شان ګڼم .

„ لوړ خیالونه او ژور فکرونه"

ولاړې اوبه

له ښاره ووتم سمه او ودانۍ مې پریښوده، دلوړو غرونو سره ته وختم.
له هغه ځایه ستاسې لوړې ماڼۍ ډیرې ټیټې ښکاریدې اوپه دې پوه شوم چې مونږ په ډیر ټیټ محیط او ټیټه هواکې ژوند کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغره له سره ډېرلږې ځايونه ليدل کيږي، او نظر ډېرلږې خار کوي ځکه ما هم دزمان او مکان په لرې ګوټ کې هغه څه لېده چې د کور او کلي خلکو نه شو ليدلی.

همدغه وخت زه وپوهېدم چې فرعون او قارون په کلو اوښارونو کې پيداکيږي مګر خدايي تجلیٰ په غرونوکې ځان ښئي او کليم له کوه طورنه الهام اخلي. دلمر لومړی رڼا دغرو په څوکوپريوزي او وروستیٰ وداع هم دغروله څوکوسره کوي. شپانه غرونوکې دي او قصابان په ښارونوکې.

دبو دا او زردشت نبې نبانې په غرونو کې دي او دفرهاد دعشق داستان دغره ازانګه ده.

دغرونو او به ډېرې پاکې او ډېرې رڼې دي دغرونو هوا ډېره صافه اوبې د ورو ده.

تاسې غرونوته يوازې دکميت په لحاظ مه ګورئ دکيفيت په لحاظ هم هلته ډېرڅه شته چې په سمه کې نه شته .

که په غرونو کې قيمتي لعلونه شته نو دغرونو ښکلې اوښايسته منظرې هم په ښارونوکې نه پيداکيږي.

زه غرونو ته دننداړو او تماشو لپاره تللی وم او دولاړو اوبو سيل مې کاوه، ماته چاويلي و، چې هلته يو ډيرلوی ډنډ دی چې پخوا به يکې ښاپيريو لمبل اوملوک به له بدری سره همدغلته کتل.

زه لاړم او دغه ډنډمې وليد د ډنډ په غاړه ديرساعت کښيناستم او تر ډېره وخته له فکراو خيا ل سره مشغول وم.

دغه لوی ډنډ دصبر اوسکون په مقام کې څه شور او فرياد نه کاوه د حا ل په ژبه يې خپل عميق احساسات داسې ښکاره کول:

زه د لويو غرونو په ډيره لويه کنده کې ايساريم او دولاړو اوبو په نامه يادېږم، زما ليدوته خلک راځي او زما مهيبه منظره ويني، هيڅ لا مبوزن دا جرئت نه کوي چې زما په سر راودانګي او زما مخ په څپيروووهي. په ماباندی دڅا بيړی نه ګرزي زما کبان څوک نشي نيولی، د هېڅا جا ل په ماباندې نه دی لوېدلی، زه دهېڅا په واک او اختيار کې نه يم، مګر په عين حا ل کې بې واکه اوبې اختياره يم. زما په پښوکې لکه غرونه لوی لوی زنځيرونه پراته دي او زه يې ځای په ځای درولی يم.

هغه آزادي چه له مستو سيندونو او زورورو سيلابونو سره شته له ماسره نه شته.

زه عمق لرم، شور او مستي، موج او حرکت نه لرم.

زما قوت او طاقت ايساردي، ما ځان ته ديوې چينې او يوه لښتي قدرته مجراپيدا نه کړه او ددغو ماشومانو ازادي هم زما په برخه ونه رسيده زه ډير لوی قوت يم مګر ازاد نه يم، ايساريم ځکه هېڅ نه شم کولی او هېڅ رانه جوړنه شوه.

زما عمر عبث تيريږي نه رانه برق او برېښنا پيداشوه نه سمسورباغونه، نه مې جهان وليده او نه جهان وليدم. زه ښارونو او ودانیٰ ته ښکته نه شوم ماخپل موج او حرکت ونه ليد او د شوراو مستي په کيف ونه پوهيدم، زه دځان غونډې نورو ډنډونوسره يوځای کېدای نشم، مګر د کابل سيند دکونړ له سيند سره يوځای کيږي او دواړه له اباسين سره خپل موجونه خپل شور او خپله مستي يوځای کوي.

قيد او اسارت عزيزان له عزيز انونه لرې ساتي، ځکه ديوه کوهي اوبه له بل سره نه شي ګډېدلی او يو ډنډ بل ډنډ ته لاره نه لري مګر داسمان وربځې يوله بله ګډيږي او ديوه باغ مرغی بل باغ ته ځي.

زما طبيعي ميل دانه دی چې ځای په ځای غلی ولاړيم او هېڅ حرکت نه کوم زه دسېلابي حرکت او طوفاني قوت غوښتونکی يم.

زه بايد دغه سکندري سد مات کړم او ځانته لاره پيداکړم.

که زه له دغه قيده خلاص شم، زما له طوفانه به خلک ووېريږي او زماله فيضه به ملکونه آباد شي.

زه به بحر او درياب ته لاره پيداکړم اوهلته به بې برخې نه يم.

زما په زړه کې ډېرڅه شته، مګر دشور او غوغا ژبه نه شته.

ته زما دحا ل په ژبه پوه شه او زما په حا ل کې عميق فکر وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وخت چې زه د ډنډ په غاړه ناست وم لکه صاحب حا ل په بل حا ل کې وم او دخيا ل پروازونه ډير او چت وو.
په دغه وخت کې زه له لوړو خيالونو او ژوروفکرونو سره اشنا شوم او ډير لرې به مې کتل.
همدغه وخت ماته دپسرلي زورور بارانو نه راياد شوه چې له دې لوړوغرونو په ډير شوراو زور مخ ښکته روان وو او هيچا يې مخه نه شوه نيولی.
دهغه سېلاب تعلق داسمان له وريځو او اسماني بريښنا ګانوسره وه ځکه يې ډيرې ځمکې لاندې کړې او له هره قيده ازاد و.
دا ډنډ له ټيټ او ژور محيط سره علاقه لري، ځکه ځای په ځای ولاړ دی او عمري قيد تيروي.
ای هغو کسانوچې د پوهې او هوښياری عمق ته پريوتي ياست او په اسفل السافلين کې ژوند کوئ په دې پوه شئ چې دغه رازلوی ډنډونه دهغه شبنم مقام او منزلت نه شي پيداکولی چې دشپې دګل په نازکوپاڼو پريوزي او سحر دلمر دوړانګو او حرارت سره آسمان ته خيژي.
هغه اوبه چې دنورو ځاګانو په تل او تور تم کې دي پدې نه شي پوهيدی چې د پسرلي بارانونه اوسېلابونه څنګه دي او څه کوي؟
دغه راز لوړ مضمون دغسې ټيټوته نه شوويلي، او د ژورو ځاګانو په اوبو کې ددنيا زورور بادونه هم موج او حرکت نه شي پيداکولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه حاکم

هغه چې نه نفس لري نه نفسي خواهشات.

نه يې په زړه کې ډارشته، نه طمع.

نه له موقوفۍ ويريږي نه دترفيع پروالري.

نه رشوت اخلي نه تنخواه.

نه له چاسره عناد لري، نه دچا مراعات کوي.

نه دچا مخ ګوري ، نه د چا خټ.

نه زورور پيژني نه غريب.

نه يې خوک خپل دی او نه پردی.

نه سفارش مني نه تملق اوري.

نه چاته خاندي نه چاته وچولی تريووي.

پوهيږئ! دا حاکم څوک دی؟

هو! قانون او عدالت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مولف پېژند ګلوی

ګل پا چا الفت د لغمان دعزيز خان په کڅ کښې په ۱۲۸۸ هه ش ۱۹۰۹ ع کښې زيږيدلی دی.
پلارئې ميرسيد پاچا اونيکه ئې سيد فقير پاچا دی چه د نسب سلسله ئې د حضرت عبدالقادر جيلانی په واسطه حضرت محمد مصطفی صلی الله عليه وسلم ته رسيږي.
ده په غيررسمی مدرسو کښې د ننګرهار او کابل له مشهور استاذانو څخه دصرف، نحو، منطق، تفسير، حديث، معاني اوبيان کتابونه لوستی دی.
په ۱۳۱٤ ش کښې د انيس د ورځپاڼې په اداره کښې د کاتب په حيث مقرر شو.
په ۱۳۱٥ کښې د انجمن ادبي د تاليف او ترجمې په څانګه کښې په عضويت قبول شو.
په ۱۳۱٦ کښې ئې سربيره په عضويت د زيری جريده هم چلوله.
په ۱۳۱۸ کښې د پښتو ټولنی دصحافت د مديريت معاون شو.
په ۱۳۱۹ کښې د پښتو ټولنې د لغاتو او قواعدو د څانګې مديرشو.
په ۱۳۲۰ کښې د اصلاح د ورځپاڼی دپښتو مشاورشو.
په همدغه کال په ۱۳۲۰ کښې د پښتوټولنی عمومی مبصر او د کابل مجلې چلوونکی شو.
په۱۳۲٥ کښې د اتحاد مشرقي د جريدې مديرشو.
په ۱۳۲۷ کښې د مشرقي د قبائلو عمومي مدير شو.
په ۱۳۲۸ کښې د جلال آباد د خلقو له خوا د ملي شوریٰ په (۷) مه دوره په وکالت انتخاب شو او په شوری کښې دوهم معين وټاکل شو.
په۱۳۳۱ کښې د لغمان دقرغيو خلقو له خوا د شوری د اتمې دورې په وکالت ومنل شو.
په ۱۳۳٤ کښې د جلال آباد له خوا د لويې جرګې وکيل شو.
په۱۳۳٥ کښې په لومړی رتبه د پښتوټولنې رئيس مقررشو.
د۱۳۳۰ کال د جوزا له مياشتې د ۱۳۳۲ کال تر آخره د اولس د ملی جريدې د امتياز خاوند و چه ده پخپله دفارسی او پښتو مضامينو په ليکلو او تهيه کولو کښې ډير ه زياته برخه درلوده.

د ده چاپ شوي کتابونه دادي:

۱- دپسرلی نغمه ۲- بله ډيوه ۳- لغوي څيړنه ٤- پښتو سندرې ٥- عالي افکار ٦- څه ليکل یا لیک پوهه ۷- ادبي بحثونه ۸- پنځم جلدپښتو کلی په ۲جلدو کښې ۹- د ازادی پيغام ۱۰- غوره اشعار ۱۱- لوړخيالونه او ژور فکرونه ۱۲- منطق ۱۳- غوره نثرونه. او نا چاپ شوي کتابونه ئې دادی:
نوی څرک-ښه لمسون-نوی سبک-اجتماعی نظريات- څه ګورم او څه اورم- دټولنې علم (ترجمه)- د موفقيت لار (ترجمه)- سربيره پدې ئې د کابل په سالنامو (کالينو) کښې څو رسالې چاپ شوی او څو سالنامې هم د ده په اهتمام چاپ شويدي.
په مطبوعاتي جوايزوکښې ئې څو ځله لومړی جايزې اخيستی دی. په ۱۳۲۷ کښې ئې دصدارت عظمی له خوا دوهمه درجه تقدير نامه واخستله، د ستوری دوهمه درجه نشان او د وکالت د دوو دورو نشانونه هم ورکړشويدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سفرونه:

په نورو هیوادو کښې ئې دا ځایونه اوښارونه لیدلی دی:

مسکو- لیننګراد- سوچی- باکو- ستالین آباد- تاشکند- طهران- پیښور- مونشن (میونخ).

<u>لیکونکی: محصل</u>

له اباسین څخه

الفت

د کابل د سیند په غاړه په کوزنی لغمان کښې د عزیز ځان په کڅ کښې یوورکوټی کلی دی، خوا و شا یې شنه کښتونه او د سیندشولګرې دی. لږ څه لرې د لویو غرونو په واورو پټې څوکې ښکاري.

دلته دوه مست رودونه بهیږی، یوې خوا ته د کونړ ښکلې دره ده چه دکونړ سیند ترې په نخانخارا اوځي.

د شرقي افغانستان په دې ښکلو دروکښې ځای په ځای دسیدانو درنې کورنۍ اوسي. پښتانه دوی ته په درنه سترګه ګوري او ((پاچهان)) ئې بولي لکه په پسرلی کښې چه په دې درو او رغوکښې ښکلی ګلان غوړیږی د دغو پاچهانو په درنو کورونو کښې هم کله کله ډیر د پوهې خاوندان اوشاعران اوپوهان او سیاست وال پیداکیږي. سیدجمال الدین افغانی هم د دغو کونړی پاچهانو څخه و.

ښائي چه څلویښت یا پنځوس کاله دمخه د عزیز ځان په کڅ کښې دیوه پاچا په واړه کهول کښې یوښکلی ګل زرغون شو او هغه ئې ګل پاچا وباله، دا ګل د فطرت په لمن کښې لوی شو، دطبیعت روزنه اوپالنه ئې ولیده او لکه د کابل د سیند د غاړې خاتول د لغمان اوبو او هوا لوی که، هغه وخت مدرسه یامکتب نه وو چه دا ګل پاچاسبق پکښې ولولي خو لکه د پښتنو نوروماشومانو ده یواځې د فطرت نه درس واخیست اواسمان اوځمکې ته دومره ځیرشو چه د فطرت اسرار ئې پخپل ژورکاته لځ کړه او هغه څه ئې زده کړه چه بل چا په مدرسو او پوهنتونو کښې نه وه زده کړی.

پخوانو یوه خبره کړی ده چه ډیره پخه ده (الاسماٌ تنزل من السماٌ) یعنی نومونه له اسمانه رابښکته کیږي (اینسودل کیږي).

دا د لغمان د اورشو ښکلی ګل دپښتو ادب په ګلستان کښې ډیر په ښکلا وغوړید او په الفت مشهورشو، چه اوس ئې مونږ ګل پاچا الفت بولو دا د الفت نوم هم له ده سره ډیر ور دی ځکه چه زړه ئې له الفته ډک دی.

الفت د پښتو ادب یو ځلاند ستوری دی که دپښتوادب نن ورځ یو بهترین لیکوال اوشاعر لری نو هغه به الفت وي.

الفت ډیر کتابونه لیکلي دي، کله دکابل او د مشرقی اتحاد مدیر وو کله په شوری کښې وو او اوس دکابل د پښتوټولنې مشر دی خو مونږ د الفت شخصیت په نورو صفاتو پیژنو، دی یو ډیر دقیق اوسترګه ورفنان اوصنعت کار دی دالفت هنر په پښتو نثر او نظم کښې ښه ښکاري او ځانته یو خاص طرز لري. د الفت نثر هم شعر دی او نظم ئې هم شعر دی.

کوم وخت چه په نثر څه لیکي نو د فطرت ډیر نازک او واړه دقایق ویني او څرګندوي ئې. دانسان د اجتماعی ژوند ډیرې ښېګړې په داسې ژبه بیانوي چه ویونکی د ده استدلال په ښه ډول قانع کوی.

د الفت په نثر اونظم کښې کوم فلسفي یا تاریخي استدلال نشته مګر د فطرت له هره ګوټه داسې دلایل او براهین راوباسي چه تر هر رنګه منطقي استدلال ښه اوټینګ وي.

د ده هنر هم دا دی چه ځانته خاصه د استدلال لاره لری او د ژوندانه عادي وقایع هره یوه د ده لپاره د شعر یوه بهترینه موضوع وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله کله د الفت نثر تر نظم خوږ وی، خلق وائي چه نظم پیودل دی‌ا و یو ناظم مرغلرې پیودي مګر زه وینم چه الفت په نثر کښې هم بلاکوي او کله کله الفاظ هسې سره پیودی چه تر هر رنګه نظم ښه ښکاري اوغوره وي.
د هنر من (فنکار) مهارت او کمال دا دی چه عادی شی ته ښکلی رنګ ورکولی شی همدغه ګټې اوختې دي چه یو معمار ترې تاج محل هم جوړوی او د پښتنو غونډي خړه حجره هم.
دغه رنګونه او غوړ دي چه یو نالایق نقاش پرې هره تخته او د هرې ټانکی په اړخ یو ناوړه منظره نقش کوي مګر کله چه د ماهراو با هنر نقاش په قلم کارشي نویوه ټوټه ئې په زرو قیمت لری.
دا الفاظ او کلمات د شاعر اولیکوال مصالح دي که الفت هغه سره اودی او ترتیب ورکئی د پښتو ادب یو (شهکار) به وي او که د بل چا په قلم ولیکل شي نو هغه به یوعام نثر یا نظم وی.
د الفت په فن باندې څه لیکل هم آسان کار نه دی. خو لنډه دا چه الفت یو ماهر اوسترګه ور هنرمن (آرتست) دی چه د ده په هنرکښې دا درې غټې ښېګړې وینم.
(جمال) چه د الفاظو او کلماتو غوره کول (انتخاب) او بیا د هغو اودنه (ترتیب) او پیودنه. (نظم) ئې غټې نښانې دي.
دویم: برهان اواستدلال که د فطرت له هره مظهره څخه دی یو منلی دلیل جوړولی شی او د ده په نظرکښې د دنیا ټول مظاهر د استدلال لپاره څرګندې نښې دي.
دریم: انتقاد دده د هنر غټه ښېګړه ده، دی د مظلومو خواخوږی دی.
د اجتماعي ظلمونو سخت دښمن دی پخپل لیک کښې که منظوم وي که منثور اولسی تجاوزاتو ته ګوته نیسی او د ده قلم پدې خواکښې ډیر تیره دی.
د ظالمانو اسرار لڅوی او د مظلومو او لڅو لغړو په کوټو ور ننوځي د دوی د فلاکت اوبدبختۍ حال ګوري اوهغه د اولس د عبرت د پاره په داسې ژبه بیانوي که د چا زړه ډیر کلک هم وي بیا به هم اغیزه پرې وکړي. د الفت هیڅ منظوم یامنثورلیک نشته چه له دغو ښېګړو څنی تش وي څکه نن د پښتو لیکوالو په ډله کښې ((الفت)) د ټولو مخکښې اودریږي او د ده لیکونه د پښتو ادب شمله ګڼلی شي.

پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

مؤلف گل پا چا (الفت)

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library